

ಸಿದ್ಧಗಂಗಾ

[ತ್ರೈ ಮಾ ಸಿ ಕೆ]

ಸಂಪುಟ ೮

ಸಂಚಿಕೆ ೩

ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್

೧೯೭೨

ಸಿದ್ಧಗಂಗಾ [ತ್ರಿಮಾಸಿಕ]

ಸಂಪಾದಕ ಮಂಡಳಿ:

ಚನ್ನಪ್ಪ ಎರೇಸೀಮೆ

(ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕ)

ಹೀ. ಚೀ. ಶಾಂತವೀರಯ್ಯ, ಎಂ. ಎ. ಬಿ. ಇಡಿ,

ಟಿ. ಆರ್. ಮಹದೇವಯ್ಯ, ಎಂ. ಎ.

ಆರ್. ರಾಜಪ್ಪ, ಎಂ. ಎ.

ಎಂ. ರೇಣುಕಾರಾಧ್ಯ.

✽

ಪ್ರಕಾಶಕರು:

ಹಳೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಘ,

ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಗಂಗಾ ಕ್ಷೇತ್ರ,

ಪರವಾಗಿ,

ಶ್ರೀ ಹೆಚ್. ಬಿ. ಗಂಗಾಧರಯ್ಯ, ಬಿ. ಎಸ್. ಸಿ. ಬಿ. ಇಡಿ.

✽

ಮುದ್ರಕರು:

ಶ್ರೀಮತಿ ಹೆಚ್. ಸಿ. ಗೌರಮ್ಮ

ಶ್ರೀನಿರಂಜನ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್,

ಶ್ರೀ ಶಿವಕುಮಾರ ಕೃಪಾ,

411, 6ನೇ ಬ್ಲಾಕ್,

ರಾಜಾಜಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-10.

≡

ಪತ್ರಿಕೆ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಸ್ಥಳ:

ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಗಂಗಾ ಕ್ಷೇತ್ರ

ಪತ್ರಿಕೆ ಹೊರಡುವ ಮಾಸಗಳು:

ಮಾರ್ಚ್, ಜೂನ್, ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್, ಡಿಸೆಂಬರ್.

★

ಚಂದಾ ವಿವರ:

ಬಿಡಿ ಸಂಚಿಕೆ 1-50

ವಾರ್ಷಿಕ ಚಂದಾ 6-00

ಬಿಡಿ ಸಂಚಿಕೆಗಳಿಗೆ ಅಂಚೆವೆಚ್ಚ ಪ್ರತ್ಯೇಕ.

ಚಂದಾದಾರರಿಗೆ ಅಂಚೆವೆಚ್ಚ ವಿಲ್ಲ.

ಮಾನ್ಯ ಚಂದಾದಾರರಲ್ಲಿ ವಿನಂತಿ,

ಈ ಸಾಲಿನ ಚಂದಾ ಹಣ ಕೊಡಬೇಕಾದವರು

M. O. ಮೂಲಕ,

ಪ್ರಕಾಶಕರು,

ಸಿದ್ಧಗಂಗಾ (ತ್ರಿಮಾಸಿಕ),

ಸಿದ್ಧಗಂಗಾಮಠ,

ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲಾ,

ಇವರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸರ್ವತೋಮುಖ ಪ್ರಗತಿಗೆ ನೆರವಾಗಬೇಕಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ.

●

ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ವಿದ್ಯಾ ಇಲಾಖೆಯ ಡೈರೆಕ್ಟರ್ ಅವರು CL 417-4/65-66, ತಾರೀಖು 29-4-66 ನೆಯ ಆರ್ಡರ್ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರಾಥಮಿಕಶಾಲೆ, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳೂ, ಹಾಗೂ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಗ್ರಂಥ ಭಂಡಾರಗಳು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂದು ಆಜ್ಞೆ ಹೊರಡಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಈ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ

ವಿಷಯ

- 1 ಭಾರತಾಂಬಾ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಲಾ
- 2 ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಕ್ರಾಂತಿಪುರುಷ ಇನ್ನಿಲ್ಲ
- 3 ಸತ್‌ಪ್ರೇರಣೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯ
- 4 ಕನ್ನಡಾಂಜೆಯ ಸುತ್ತಿ (ಪದ್ಯ)
- 5 ಉಡುಗೊರೆ (ಪದ್ಯ)
- 6 ಜನಪದ ಬಸವ
- 7 ವಿಜಯನಗರದ ಪ್ರಧಾನ ದಂಡನಾಯಕ ಲಕ್ಕಣ್ಣ ದಂಡೇಶ
- 8 ಸುಲೋಚನೆಯ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ
- 9 ಧರ್ಮ
- 10 ಎರಡು ಜಗಜ್ಜ್ಯೋತಿಗಳು
- 11 ಶರಣರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸ್ಥಾನಮಾನ
- 12 ತರ್ಕ
- 13 ಜೀವನ-ದರ್ಶನ
- 14 ಕಾವೇರಿ (ಪದ್ಯ)
- 15 ಶಿವಗಂಗೆ (ಪದ್ಯ)
- 16 ನಿಸರ್ಗ ಕಲಾವಿದ ಶ್ರೀ ಪಿ. ಆರ್. ತಿವ್ವೇಸ್ವಾಮಿ
- 17 ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಶಿವಯೋಗಿ
- 18 ಜಾನಪದ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ
- 19 ಮೃಚ್ಛಕಟಿಕದಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು
- 20 ಪದ್ಮಭಟ್ಟ ಪುರಾಣ
- 21 ವಚನಕಾರರು ಕಂಡ ಸಮಾಜ
- 22 ಮಾನವನು ಹರಕೆಯ ಪದಗಳು (ಪದ್ಯ)
- 23 ಅ. ನ. ಕೃ. ನೆನಪು
- 24 ಮಾನವನು ಹರಕೆಯ ಪದಗಳು (ಪದ್ಯ)

ಶ್ರೀಯುತರುಗಳಾದ

ಹೊಸಮನೆ ಪಂಪಣ್ಣ

—

ಫೈ ಸ. ಸ. ಮಾಳವಾಡ, ಎಂ. ಎ.

ವೈದ್ಯ ಗು. ಭೀ. ಸವಣೂರು

ಬಿ. ಕೆ. ತಿಮ್ಮಪ್ಪ, ಎಂ. ಎ.

ಹೀ. ಚಿ. ಶಾಂತವೀರಯ್ಯ, ಎಂ. ಎ. ಬಿ. ಇಡಿ.

ಹೆಚ್. ದೇವೀರಪ್ಪ, ಎಂ. ಎ.

ಬಿ. ಕೆ. ತಿಮ್ಮಪ್ಪ, ಎಂ. ಎ.

ಶ್ರೀಮತಿ ಜೆ. ಶಾರದಾರಾಜಶೇಖರ್

ಟಿ. ಆರ್. ಮಹದೇವಯ್ಯ, ಎಂ. ಎ.

ನಂದಿನಿ

ಪಂಡಿತ. ಡಿ. ರೇವಣಪ್ಪ

ಹೆಚ್. ಗಂಗಾಧರನ್, ಎಂ. ಎ. ಎಲೆಲಾಬಿ.

ವಿ. ದಾಸಪ್ಪ

—, —

ಜಿ. ಎಸ್. ಭಟ್ಟ, ಎಂ. ಎ.

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಭಾಗಿ

ಕ್ಯಾತನಹಳ್ಳಿ ರಾಮಣ್ಣ, ಎಂ. ಎ.

ಡಾ|| ಸಾ. ಶಿ. ಮರುಳಯ್ಯ, ಎಂ.ಎ., ಪಿ.ಹೆಚ್.ಡಿ.

ಓ. ಎನ್. ಲಿಂಗಣ್ಣಯ್ಯ, ಬಿ. ಎ. (ಆನರ್ಸ್)

ಹ. ಕ. ರಾಜೇಗೌಡ ಎಂ. ಎ.

—

ಎಸ್. ಚನ್ನಪ್ಪ, ಎಂ. ಎ.

—

ಪುಟ

1

6

6

7

11

20

26

29

34

37

42

46

46

47

50

51

55

64

66

73

74

76

ಶ್ರೀವಾಣಿ

(ತಾ. ೧೧-೧೦-೭೨ನೆಯ ಬುಧವಾರ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ೨ ಘಂಟೆಗೆ ಕಂಬಾಳು ಮಠ ಶ್ರೀ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ( )ಗಳವರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ನೆರವೇರಿದ ಶಿವಾನುಭವ ಸಮ್ಮೇಲನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗಳವರು ಅಪ್ಪಣೆಕೊಡಿಸಿದ ಆಶೀರ್ವಚನ ಸಾರಾಂಶ.)

ಸಂಗ್ರಹ — ಸಂ.

ಮಾನವ ಜೀವಿತವೇ ಪ್ರಾಣಿವರ್ಗದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು. ಅವನಿಗೆ ಸ್ವವಿಮರ್ಶಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರುವುದೇ ಅನಂತ ಪ್ರಾಣಿಕೋಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಇವನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ತಂದಿತ್ತಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮಾನವನೊಬ್ಬನೂ ಮೂರು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿವೆ. ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರವೇ ಸಮಸ್ತ ವೇದಾಗಮ ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಗಳು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿವೆ. ಅಂದರೆ ಮನುಷ್ಯನಾದವನು ತನ್ನ ಜೀವಿತದ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಆಯಾಯ ಧರ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಿ ತಿಳಿದು, ಅರಿತು ಆಚರಿಸಿ ಅವನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದಲೇ ಅವನ ಈ ಸುಂದರವಾದ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಬದುಕುತ್ತಿದೆ. ಕೊನೆಗೆ ಅವನಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರುವೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ತೋರಿಕೆಗೊಂಡಿದೆ. ಅವನಿಗೆ ಲೀಲೆ ಸಾಕಾದಾಗ ಪುನಃ ಎಲ್ಲವೂ ಅವನಲ್ಲಿಯೇ ಲೀನವಾಗುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿರುವುದೆಲ್ಲ ಆತ್ಮತತ್ವವೇ ಹೊರಗೂ ಇದೆ, ಒಳಗೂ ಇದೆ; ಎಲ್ಲಲ್ಲೂ ಇದೆ. ವಿಶ್ವಭರಿತವಾದ ಆ ಮಹಾತ್ಮನನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದು ಕರೆದರೆ ಸಿಂಹಗತವಾದ ಆ ತತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮನೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಆತ್ಮತತ್ವವನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದು ಮಾತ್ರ ಆದೀತು; ಮಾನವನು ಮಹಾತ್ಮರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಆತ್ಮತತ್ವದ ಅರಿವು ಮಾನವನಿಗೆ ಅರಿತು ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರಸಾದ ರೂಪವಾದ ಈ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಅರಿತು ಆಚರಿಸಿ, ಮುಕ್ತರೂಪವಾದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆದು ಸುಖಿಸ ಬೇಕೆಂಬುದೇ ಧರ್ಮದ ಮುಖ್ಯ ತಿರುಳಾಗಿದೆ.

ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಇದನ್ನೇ ಶಿವಾನುಭವ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದೆ. ಶಿವನ ಸಂಬಂಧವಾದ ಅನುಭವವನ್ನು ಪಡೆದು ಲಿಂಗವಿಡಿದು ಲಿಂಗಕ್ರಿಯೆಯನ್ನಾಚರಿಸಿ, ಲಿಂಗ ಗುಣಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಸಹಜಾಚರಣೆಯನ್ನು ಆಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದೇ ಶಿವಾನುಭಾವದ ಮುಖ್ಯವಾದ ತಿರುಳು. ಜೋಳವಂತಿಯೆಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡುವ ಸಮಾಜದವರು ದೀರ್ಘಕಾಲ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವರೆಲ್ಲ ಶಿವದೀಕ್ಷಾಸಂಸ್ಕಾರ ಪಡೆದು ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದುದು ಸಂತೋಷದ ಸಂಗತಿ. ಲಿಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತೇವೆ.

— ಶಿವಂ ಭೂಯಾತ್ —

ಸಂಪಾದಕೀಯ

ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಒಂದು ಧರ್ಮಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನೇ ಬಾರದು. ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿ ಅದರ ಮೂಲ್ಯ ಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಬೇಕು. ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಮಂದಾಧಿಕಾರಿಗಳಾದ ಕೆಲವು ಜನಗಳ ಚರ್ಚೆಯಿಂದ ನಿಷ್ಕರ್ಷಿಸಹೋಗುವುದು ಮೂಢತನ. ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಕ್ರಿಯಾಪ್ರಧಾನವಾದದ ಸರ್ವಜನಾಚರಣೆಗೆ ಸುಲಭವಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತ. ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನುಡಿದು ನಡೆದು ಆಚರಿಸಿ ಇದಮಿತ್ಥವೆಂದು ನಿಷ್ಕರ್ಷಗೊಳಿಸಿದ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಸೊಗಸುಗಳಿಗೆ ಮಾರು ಹೋಗಿ ಅನೇಕ ಸಮಾಜದವರು ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಆಚರಿಸಿ ಸುಖಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. “ವಿಪ್ರಮೊದಲು ಅಂತ್ಯಜ ಕಡೆಯಾಗಿ ಶಿವ ಭಕ್ತರಾದವರೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನವು” - ಎಂಬ ಮಾತಿನ ಮೂಲಕ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಸರ್ವ ಜನಾಂಗವನ್ನು ಶಿವಭಕ್ತಿ, ಲಿಂಗ ಭಕ್ತಿಯ ಮೂಢ್ಯಮದ ಮೂಲಕ ಅಪ್ಪಿ ದ್ದಾರೆ; ಒಪ್ಪಿ ದ್ದಾರೆ. ಸತತವೂ ಸುರಿಯುತ್ತಿರುವ ಶಿವನ ಕಾರುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಅಡ್ಡ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಅನೇಕ ಕ್ರಿಯಾಪ್ರಧಾನವಾದಿಗಳಾದ ಶಿವ ಶರಣರು ಅರಿತು ಆಚರಿಸಿ ಲೋಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತೆಯೇ ಇದು ಸರ್ವ ಜನಾಂಗಗಳ ಆಕರ್ಷಣೆಯ ಧರ್ಮವೆನಿಸಿತು. ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೂ ಬೆಳೆದು ಬಂತು. ಈಗಲೂ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದೆ. ಲಿಂಗವಿಡಿದು ಲಿಂಗಕ್ರಿಯೆ, ಲಿಂಗ ಸಂಸ್ಕಾರ, ಲಿಂಗತನವನ್ನು ಅಂಗವಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಏಕವೇದಾದ್ವಿತೀಯ ನಡೆ ನುಡಿಗಳು ಈ ಧರ್ಮದ ಮುಖ್ಯ ತಿರುಳಾಗಿವೆ. ಅಂತೆಯೇ ಶಿವಗಂಗಾ ಪ್ರಾಂತದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ವ್ಯಾಪ್ತಗೊಂಡಿರುವ ಜೋಳ ಜನಾಂಗದವರು ಒಟ್ಟಾಗಿ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮೋಪದೇಶ ವನ್ನು ಶ್ರೀ ಕಂಬಾಳು ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಹಸ್ರ ಸಹಸ್ರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ತಾ|| 10-10-72ರಿಂದ 3-4 ದಿನಗಳು ಪಡೆದು ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಧರ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ನೆಳಲನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂಬುದು ಸಂತೋಷಕರ ಪ್ರಸಂಗ. ಜೋಳ ವಂತೀ ಯರು ಶುದ್ಧಶೈವರು. ಕನ್ನಡನಾಡು ಮತ್ತು ಜೋಳ ಮಂಡಲಗಳು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಪರಸ್ಪರ ಪೂರಕವಾಗಿ ಬಾಳಿವೆ. ಜೋಳರ ಶೈವಭಕ್ತಿಯ ಆದರ್ಶವನ್ನು ಕನ್ನಡನಾಡು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವೀರಶೈವ ಪ್ರಪಂಚ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದೆ. ಗುಬ್ಬಿಯ ಮಲ್ಲಣಾರ್ಯ ಬರೆದ ಭಾವಚಿಂತಾರತ್ನ, ವಡಪ್ಪರ ಕವಿ ಬರೆದ ರಾಜಶೇಖರವಿಳಾಸಗಳು ಜೋಳರ ಶೈವಭಕ್ತಿಯ ಪಾರಮ್ಯ ವನ್ನೇ ಸಾರುವಂತಹವು. ಹರಿಹರನ ನಂಬಿಯಣ್ಣನ ರಗಳೆಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ರಗಳೆಗಳು ತಮಿಳು ನಾಡಿನ ಅರುಪತ್ತು ಮೂವರು ಪುರಾತನರ ಶೈವಭಕ್ತಿಯ ಆದರ್ಶ ಪ್ರಕಟನೆಯವೇ ಆಗಿವೆ. ಹೀಗೆ ವೀರಶೈವಕ್ಕೂ ಜೋಳ ಜನಾಂಗಕ್ಕೂ ಶತ ಶತಮಾನಗಳ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನಂಟು ಇದೆ. ಈ ನಂಟಿನ ಫಲವಾಗಿ ಜೋಳ ಜನಾಂಗದವರು ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತ ವನ್ನು ಮನಸಾರ ಒಪ್ಪಿ ಈ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಬಂದುದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಯುತ ರಂಗಧಾಮಯ್ಯ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಪಿ. ಶಿವಶಂಕರಯ್ಯ ಎಂಬ ಈ ಜನಾಂಗದ ಮುಖಂಡರ ಯತ್ನದ ಫಲವಾಗಿ ಕಂಬಾಳು ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ ವೀರಶೈವೋಪದೇಕ್ಷಾ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತ್ರಿವಿಧ ದಾಸೋಹಿಗಳೂ, ವೀರಶೈವಚರ್ಮಾಕಾಂಡ ಪಂಡಿತರೂ, ಲಿಂಗನಿಷ್ಠಾಗಣ್ಯರೂ ತಪೋಧನರೂ ಆದ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧ ಗಂಗಾ ಕ್ಷೇತ್ರಾಧ್ಯಕ್ಷ ಶಿವಕುಮಾರ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳವರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಯುತ ಮಹಾಂತಯ್ಯನವರು (ರಿ|| ಸರ್ವ ಜಡ್ಡ್||) ಅವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಶಿವಾನುಭಾವ ಸಮ್ಮೇಲನ ಜರುಗಿತು. ಸಮ್ಮೇಲನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಯುತ ಹೆಚ್. ದೇವೀರಪ್ಪನವರೂ (ರಿ|| ಡೈರೆಕ್ಟರ್, ಓರಿಯಂಟಲ್ ರೀಸರ್ಚ್ ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್) ಪಂಡಿತ ಚನ್ನಪ್ಪ ಎರೇಸೀಮೆ ಅವರೂ ಭಾಗವಹಿಸಿ ವೀರ ಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತ, ಶಿವಾನುಭಾವ - ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬಗೆಗೆ ಮಾತನಾಡಿದರು. ಮಹಾಂತಯ್ಯನವರು ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಹಿರಿಮೆ, ಗರಿಮೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ( )ಗಳವರು ನೆರೆದ ಸಮಸ್ತ ಭಕ್ತಕೋಟಿಗೆ ಆಶೀರ್ವಾದ ಉಪ ದೇಶವಿತ್ತರು.

ಕಳೆದ ಅರ್ಧಶತಮಾನದಿಂದ ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತನುಮನಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ತಾ|| 18-10-72 ರಂದು ಕೀರ್ತಿಶೇಷರಾದ ನಾಟಕರತ್ನ, ಪದ್ಮಶ್ರೀ ಡಾ|| ಗುಬ್ಬಿ ವೀರಣ್ಣನವರ ಬಗೆಗೆ ಸಿದ್ಧ ಗಂಗಾ ಪತ್ರಿಕೆ ತನ್ನ ಅಪಾರ ಶ್ರದ್ಧಾಂಜಲಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾಗದ ಮತ್ತು ಇತರ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಸಂಚಿಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ತಡವಾಗಿ ಹೊರಬರುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ವಿಷಾದಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಕನ್ನಡನಾಡಿಗೆ ಶ್ರೀ ದೇವರಾಜ ಅರಸು ಸರಕಾರದವರು ‘ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ’ವೆಂಬ ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ ವಿಷಯವನ್ನು ಸಿದ್ಧ ಗಂಗಾ ಪತ್ರಿಕೆ ಹಾರ್ಡಿಕವಾಗಿ ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತದೆ.

ಭಾರತಾಂ ಬಾ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಲಾ

— ಹೊಸಮನೆ ಪಂಪಣ್ಣ —

(‘ಭಾರತಾಂ ಬಾ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಲಾ’ ಎಂಬ ಕಿರುಪುಸ್ತಕವನ್ನು ವಯೋವೃದ್ಧರೂ, ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧರೂ ಆದ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಹೊಸಮನೆ ಪಂಪಣ್ಣ ನವರು [ಜಾಗೀರ ವೆಂಕಟಾಪುರ, ರಾಮಚೂರು ಜಿಲ್ಲಾ] ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಯುತರು ಉತ್ತಮ ಕವಿತಾ ಶಕ್ತಿ ಯುಳ್ಳವರು, ವೃತ್ತಭಂಡಸ್ಥನಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ ಈ ಕವನಗಳು ವಿದ್ವತ್ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಬಹುಮೆಚ್ಚುಗೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂತಹವು. ವೃತ್ತಭಂಡಸ್ಥನಲ್ಲಿ ಪದ್ಯ ರಚಿಸುವ ಕವಿಗಳೇ ವಿರಳವಾಗಿರುವ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಭಂಡಸ್ಥನನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಬರೆದ ಇವರ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ವಿದ್ವತ್ಪ್ರಪಂಚದ ಅವಗಾಂಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ನಾವೀಗ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.)

— ಸಂ

ಪೀಠಿಕೆ

ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಬುದ್ಧಿದೋದ್ಭುತಾಃ | ಜ್ಯೋತಿರ್ಮೇಘ ಮಹಾಂಬುಧಾಃ ||
ತಚ್ಚರಾಚರ ವಿಶ್ವಾತ್ಮಾ | ಸಾಂಬಾಯ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ ||

||೧||

ಶ್ರೀಮದುಮಾ ಮನೋಜ್ಞ ಮಧುರಾಧರ ಚುಂಬಿತ ಪಂಚವಕ್ತ್ರ ರು |
ಗ್ಲಾಮ ಮುಖಾಗ್ರವೇದವಿದಿತಾಮಳ ದಿವ್ಯ ಚರಿತ್ರ ಸ್ವರ್ಧನೀ |
ಕಾಮುದಿಕಾಂತಶೇಖರ ಜಟೋತ್ಕರ ಯೋಗಿಮನೋಬ್ಧ ಮಿತ್ರಮ |
ತ್ಸಾಮಿಸು ಹೇಮಕೂಟ ವಿಭುಪಾಹಿ ನಮೋನಮ ಭಾರತೇಶ್ವರಾ ||

||೨||

ಶ್ರೀಮತಿ ಶಂಕರಾಂಕ ಪರಿಶೋಭಿತ ವೀರಕುಮಾರ ವಿದ್ಯೆ ಚೂ |
ಡಾಮಣಿ ವಿಘ್ನರಾಜ ಪ್ರಮಥಾದಿ ಸುಪುತ್ರರ ಸಂತವಿಟ್ಟು ನೀಂ |
ಶ್ರೀಮತು ನಂದಿನಾಥನಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಕೃಮಂಗಳ ವೇಳ್ವ ವಿಶ್ವ ಚಿಂ |
ತಾಮಣಿ ಪೀಠಕಾಂ ನಮಿಸೆ ಸನ್ಮತಿ ಪಾಲಿಸು ಭಾರತಾಂಬಿಕೇ ||

||೩||

ಪಂಪಾಕ್ಷೇತ್ರ ದರ್ಶನಂ

ಶ್ರೀಮದನಂತರತ್ನರುಚಿ ರಂಜಿತ ಕಾಂಚನ ಶೈಲದಗ್ರ ಸ |
ದ್ಗಾಮಿನಿ ತುಂಗಭದ್ರೆ ತಟಿನೀತತಟದಿಂಬಿನ ಪುಷ್ಪವಾಟಿ ಕೋ |
ದ್ವಾಮ ಮೃಗೇಂದ್ರ ಪೀಠ ಪದುಮಾಸನ ಶೋಭಿತ ಶಂಭುಪತ್ನಿ ಪಂ |
ಪಾಮಹದಾದಿನಾಥ ಮನುಮಾತನಮೋನಮ ಭಾರತಾಂಬಿಕೇ ||

||೪||

ಅಮರ ಧುನೀತರಂಗ ಪಯಜಾಲಿತ ಚಂಚಲ ಪಾರದಿಂ ಮಹಾ |
ಸುಮಶರ ಚಂದ್ರಕೈರವ ರಮಾಕಮಲಾಂಜಿತ ಪಾರಿಜಾತಮೇಣಾ |
ಕ್ರಮುಕಮಶೋಕ ಬಾಕಿರಸದಾಳವನಾಂತರ ಗಂಧ ಶಾಲಿಯಿಂ |
ಪ್ರಮುದವಿಹಂಗ ಭೃಂಗರವ ತುಂಗಸುಭದ್ರೆಯ ಭಾರತಾಂಬಿಕೇ ||

||೫||

ಮನುಮುನಿ ದೇವ ದಾನವ ನರೋರಗ ಚಾರಣ ಸೂರಿಯೂಧ ಮೇಣಾ |
ದಿನಕರ ಚಂದ್ರಮುಖ್ಯ ಗ್ರಹತಾರೆ ದಿಗ್ವಿಶರು ಸೇವೆಯೊಂತಿರಲಾ |
ಮನುಮಯೆ ಗಾನದೇವತೆ ರಮಾ ಶಚಿ ಶಾರದೆಯಾದಿ ಶಕ್ತಿಯರ್ |
ಚಿನ್ಮಯೆ ಜೈವಘೋಷಿ ಪ್ರಸನ್ನ ಹಸನ್ಮುಖಿ ಭಾರತಾಂಬಿಕೇ ||

||೬||

ಸುರತರು ಪಾರಿಜಾತ ಹರಿಚಂದನಗಳ್ ಸುಫಲಾಳಿ ಪುಷ್ಪ ಕೇ |
ಸರಘನಸಾರ ಮಿಯೈ ಶಶಿಕಾಂತೆ ಕರಂಡದಿತಿವಿ ಸ್ವರ್ಧನೀ |
ಸರಸತುಷಾರ ದಿವ್ಯ ಕಲಶಂಗಳೊಳಾಂತು ನಭೋಜನಾಂಗನಾ |
ಪರಮಪವಿತ್ರ ತ್ವಚ್ಚರಣಕರ್ಪಿಪರೌ ಶಿವ ಭಾರತಾಂಬಿಕೇ ||

||೭||

ಅಗಣಿತ ನಾಮರೂಪ ಭವದೀಯ ಮಹಾತ್ಮೆಯ ಸಚ್ಚರಿತ್ರಮಂ |
ನಗಧರ ವೇದಗರ್ಭ ಫಣಿರಾಜ ಮುಖಾಮರ ಕಾವ್ಯಯೋಗಿಗಳ್ ||
ಮೊಗಳಲಸಾಧ್ಯಮೆಂದುಮಿಗೆ ಕೀರ್ತಿಸಲಾನತಿ ಮೂಢ ಮಾನಿಸಂ |
ಸಗುಣ ಪರಾಂಬೆ ಸಲ್ಪಿನೆ ಮದಂಬಿಕೆ ಬೋಧಿಸು ಭಾರತಾಂಬಿಕೇ ||

||೮||

ಸೃಷ್ಟಿ

ಆದಿಯೊಳಂಬಿಕಾ ರಮಣನಾಣತಿಯಾಂತಜ ಲೋಕ ಸೃಷ್ಟಿ ಸಂ |
ಶೋಧದೆ ಕೂರ್ತುನಿಚ್ಚ ಮತಿಗಾಣದೆ ಚಿಂತಿಸಲಂತರಾತ್ಮ ನೋ |
ಕೋದದೆ ತೋರಿದೌ ಪ್ರಣವನಾದಸು ಬಿಂದು ಕಳಾತ್ಮ ಶಕ್ತಿ ಕಾ |
ರೋದಯೆ ಮೂರ್ತಿಬಿಂಬತ್ರಯ ರೂಪಿಣಿ ನೀಂತಿಲೆ ಭಾರತಾಂಬಿಕೇ ||

||೯||

ಭುವನ ಭವಾಂಡಕೋಟಿ ಪರಿಕಲ್ಪಿಸಿ ಭವ್ಯ ಶರೀರಮಾಂತು ನೀಂ |
ಭುವನಜಗರ್ಭಲೋಕ ಮೊದಲಾದ ತಳಾಂತ ನಿರ್ಗಗ ಗೋಲಮಂ |
ಪ್ರವಿಮಲ ಶುದ್ಧ ಸತ್ಪರಜ ತಾಮಸ ಮಿಶ್ರ ಗುಣತ್ರಯಂಗಳೊಳ್ ||
ಸವನಿಸಿ ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನ ಕ್ರಿಯೆಯಾಂತ ಸ್ವಯಂಪ್ರಭ ಭಾರತಾಂಬಿಕೇ ||

||೧೦||

ಭುವಿಜಲತೇಜನಾಯುನಭಸೂರ್ಯಸುಧಾಂಗಪರಾತ್ಮದೇಹಿ ಶಾಂ |
ಭವಭವ ಚೇತನಾತ್ಮ ಪ್ರಕೃತೀಮಯ ಮಾಯೆ ಚರಾಚರಾತ್ಮರಂ |
ಪವಣಿಸಿ ಪಂಚತತ್ತ್ವಮಿಲನಾಕೃತ ಭೌತಿಕ ದೇಹಸೂತ್ರವಾಂ |
ತವಿರತ ಕರ್ಮಭೋಗ ಜಗನ್ಮಾಟಕ ನಾಯಕಿ ಭಾರತಾಂಬಿಕೇ ||

||೧೧||

(ಮುಂದುವರಿಯುವುದು)

ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಯ

ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಇತಿಹಾಸದ ಬಗೆಗೆ ಬಹು ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದ ಪರಂಪರೆಯಿದ್ದರೂ ಆಧುನಿಕ ರಂಗ ಸಜ್ಜಿಕೆಯಿಂದ ಜನಮನೋರಂಜನೆಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭ ಗೊಂಡುದು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೮೭೦ರಿಂದ. ರಸಿಕಾವತಂಸರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದಿದ್ದ ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾರಾಜ ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರ್ ಬಹದ್ದೂರರವರು ಅರಮನೆಯ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರೀ ಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಕರ್ನಾಟಕ ನಾಟಕ ಸಭಾ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಒಂದು ನಾಟಕ ಸಂಘವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವಿಗಳೂ, ಆಸ್ಥಾನ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಆದ ಬಸವಪ್ಪ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳವರಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನಾಟಕ ಕೃತಿಗಳಾದ ಶಾಕುಂತಲ, ವೀರಮೋರ್ವಶೀಯ, ಚಂಡಕೌಶಿಕ, ಉತ್ತರ ರಾಮಚರಿತ್ರೆ, ರತ್ನಾವಳಿ ಮುಂತಾದ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಭಾಷಾಂತರಗೊಳಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ನೂತನ ರಂಗಭೂಮಿಯ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ, ಪರದೆ ಮತ್ತು ಚೌಕಟ್ಟುಗಳ ಚಿತ್ರಣ, ರಂಗಮಂಟಪದ ದೀಪಾಲಂಕಾರ, ವೇಷಭೂಷಣಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನೂತನತೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಶಾಕುಂತಲದ ಪ್ರಯೋಗವಂತೂ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯದ್ಭುತವೆನ್ನುವಂತೆ ಪ್ರದರ್ಶಿತವಾಯಿತು. ಈ ಕಾರಣವಾಗಿ ಬಸವಪ್ಪ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಅಭಿನವ ಕಾಳಿದಾಸರಾದರು. ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಪಿತಾಮಹರೆನಿಸಿದರು. ಅರಮನೆಯ ನಾಟಕಸಭೆಯ ಈ ರೀತಿಯ ನೂತನ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಅನೇಕ ಕಲಾವಿದರ, ಕಲಾಪ್ರೇಮಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಸುಪ್ತಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಒಡೆದಿಬಿಡಿತು. ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ ನಾಟಕ ಸಂಘಗಳಲ್ಲಿ ಗುಬ್ಬಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ "ಶ್ರೀ ಚನ್ನಬಸವೇಶ್ವರಸ್ವಾಮಿ ಕೃಪಾಪೋಷಿತ ನಾಟಕ ಸಂಘ"ವು ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತ ಸ್ಥಾನಾಪನೆಯಾಗಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯವೆನಿಸಿತು.

"ಗುಬ್ಬಿ ಚನ್ನಬಸವೇಶ್ವರಸ್ವಾಮಿ ನಾಟಕ ಸಂಘ"ವು ೧೮೮೪ನೆಯ ಇಸ್ವಿಯಂದು ಜನ್ಮತಾಳಿತು. ಇದರ ಸಂಸ್ಥಾಪಕರು ಶ್ರೀ ಚಂದ್ರಣ್ಣ ನವರು ಮತ್ತು ಹೆ|| ಅಬ್ದುಲ್ ಅಜೀಜ್ ಸಾಹೇಬ್ ಮತ್ತು ನೀಲಕಂಠಪ್ಪ ಮೊದಲಾದವರು. ಕುಮಾರರಾಮನ ಕಥೆ ಇವರ ಮೊದಲ ನಾಟಕ. ಬರಬರುತ್ತ ಅನೇಕ ನಾಟಕಗಳು ಪ್ರದರ್ಶಿತವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ಕಂಪನಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಜಿ. ಹೆಚ್. ವೀರಣ್ಣನವರು ತಮ್ಮ ೬ನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ

ಕ್ರಾಂತಿಪುರುಷ ಇನ್ನಿಲ್ಲ

೧೮೯೭ರಲ್ಲಿ ಕೇವಲ 5 ರೂಪಾಯಿ ಸಂಬಳಕ್ಕೆ ಸೇರಿ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿ ತಮ್ಮ ಅಭಿನಯ ಕೌಶಲ, ಉತ್ಸಾಹಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ ಎಲ್ಲರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೂ ಪಾತ್ರರಾದರು. ಕೆಲವೇ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ನಾಟಕ ಕಂಪನಿಯ ಸಮಸ್ತ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಮೇಲೂ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕೌಶಲದ, ಉತ್ಸಾಹದ, ತೇಜಸ್ಸಿನ ಅಧಿಕಾರಮುದ್ರೆಯ ನೆಚ್ಚಿತ್ತಿ ಯಜಮಾನರುಗಳ ಬಲಗೈಯಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡ ಹತ್ತಿದರು. ಕೊನೆಗೆ ೧೯೧೭ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕಂಪನಿಯ ಯಾಜಮಾನ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡರು. ಇವರು ಕಂಪನಿಯ ಯಾಜಮಾನ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿದುದೇ ತಡ ಕಂಪನಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹದ ವಿದ್ಯುತ್ಪಂಚಾರವೇ ಆಯಿತು. ಸದಾರವೂ, ಗುಲೇಬಕಾವಲಿ, ಪ್ರಭಾಮಣಿ ವಿಜಯ, ವಸಂತ ಮಿತ್ರ ವಿಜಯ, ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಚರಿತ್ರೆ, ಸುಭದ್ರಾ ಪರಿಣಯ ಮುಂತಾದ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ವಿನೋದದ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತ ವಿನೋದರತ್ನಾಕರರೆನಿಸಿದರು. ಮುಂದೆ ಬೆಳ್ಳಾವೆ ನರಹರಿಶಾಸ್ತ್ರಿ ಮತ್ತು ಬಿ. ಪುಟ್ಟಸ್ವಾಮಯ್ಯ, ಕರೂರು ಕೃಷ್ಣರಾಯರೇ ಮೊದಲಾದ ವಿದ್ವಾಂಸರುಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ಹೊಸಹೊಸ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ಕರ್ನಾಟಕಾಂಧ್ರ, ತಮಿಳು, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ದಿಗ್ವಿಜಯದೋಷಾದಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಜಯ ಸಂಪಾದಿಸಿ ತಂದರು. ಇವರು ಆಡಿದ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ, ದಶಾವತಾರ ನಾಟಕಗಳು ಇವರ ಅದ್ಭುತ ಯಶಸ್ಸು ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಲ್ಲ. ಮೈಸೂರು ಅರಮನೆಯವರಂತೂ ವೀರಣ್ಣನವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಅತ್ಯಧಿಕ. ಇವರಿಗೆ ಅರಮನೆ ಗುರುಮನೆಯವರೂ, ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರ ಸರಕಾರದವರೂ ಕೊಟ್ಟ ಬಿರುದು ಬಾವಲಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯಂತೂ ಅತ್ಯಧಿಕ. ಹೀಗೆ ೧೮೮೭ರಿಂದ ೧೯೨೦ರವರೆಗೆ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಹೆಣಗಿದ ಪದ್ಮಶ್ರೀ ಡಾ|| ಜಿ. ಹೆಚ್. ವೀರಣ್ಣನವರು ತಮ್ಮ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದಲ್ಲಿ ತಾರೀಖು 18-10-72ರಂದು ದಿವಂಗತರಾಗಿ ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಬಡವಾಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಉನ್ನತಾದರ್ಶನವನ್ನು ಅವರ ಗರುಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ತಯಾರಾಗಿರುವ ಅನೇಕ ನಟನಟಿಯರು ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ತರಲಿ. ದಿ|| ವೀರಣ್ಣನವರ ದಿವ್ಯಾತ್ಮಕ್ಕೆ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಲಿ.

—ಸಂ.

ಸ ತ್ ಪ್ರೇ ರಣೆಯ ಸಾ ಹಿ ತ್ಯ*

—ಫೈ|| ಸ. ಸ. ಮಾಳವಾಡ.

ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನ. ಅಂದಿನ ಕಾವ್ಯ ಕಲೆಗಳು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಪ್ರಚೋದಿತವಾದುವು. ಅಂತೆಯೇ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದಾದ ಧರ್ಮವು ಅಂದಿನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನೊದಗಿಸಿತು. ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯೂ ಕೂಡ ಈ ಮಾತನ್ನು ಸಾರಿ ಹೇಳುವಂತಿದೆ.

'ಧರ್ಮ' ಪದದ ಅರ್ಥವು ಬಹು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಅವು ಧರ್ಮ ಎಂಬ ಬಗೆಗೆ ಸರಿಯಾದ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಬಾಹ್ಯ ವ್ರತಾಚಾರ, ಕರ್ಮಕತನಗಳೇ ಧರ್ಮವೆಂದು ಬಗೆಯುವುದು ಸರಿಯಾಗಲಾರದು. ಧರ್ಮವು ಕೇವಲ ಬಾಹ್ಯ ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಾಗ ಮಾನವನು ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನಾಗಲಿ, ಪೂರ್ಣಿಯಾದ ಪರಿಶುದ್ಧಿಯನ್ನಾಗಲಿ, ಪಡೆಯಲಾರನು. ಇದೇ 'ಅಂತರಂಗ ಶುದ್ಧಿ ಇದೇ ಬಹಿರಂಗ ಶುದ್ಧಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಬಸವಣ್ಣನ ವಾಣಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ 'ಇದೇ ಧರ್ಮ' ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕತೆಯು ಇಲ್ಲವೆ ಅನುಭಾವವು ಧರ್ಮದ ತಿರುಳೆಂದು ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತೆಯೇ ಶಿವಾನುಭಾವಿಗಳ ಶರಣಪಥದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ ರಹಸ್ಯವಿದೆ. 'ಧರ್ಮವನ್ನು ಕುರಿತ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಲ್ಪನೆಯ ಆಚೆಗೆ ಸಾಗಿ ದೈವೀ ಜೀವನವು ಬುನಿಯಲ್ಲಿ ರೂಢಿಸಬೇಕಾದುದು ಮಾನವನ ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥವೆಂದು ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದರು ಘೋಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ನವೀನ ಪುರುಷಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಘೋಷಕವಾಗುವಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಲೆಗಳ ಸಾರ್ಥಕತೆಯಿದೆಯೆಂಬುದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ.

ಆತ್ಮ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನತ್ತ ಸಾಗುವ ಪಥವೇ ಧರ್ಮವೆಂಬ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯನ್ನು ನಾವು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಶಿವಶರಣರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಶಿವಾನುಭವವು ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನೊದಗಿಸಿತು. ಮುಂದೆ ಹದಿನೈ

ದನೆಯ ಶತಕದ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂಘಟನೆಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಈ ದೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹರಿದು ಬಂದಿತು. ನಿಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಅರುಣೋದಯವು ಹರನ ಕರುಣೋದಯವಾಗಿ ಹರಿಹರದೇವನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಂಡಿತು. 'ಉದಕದಲಿ ಮುಳುಗಿದ ಸುಣ್ಣ ಕಲ್ಲಂತೆ ಆಗಿ ಕುದಿಯುತ್ತ ಬಣ್ಣವಳಿದೆ' ಮಾಯೆಯ ವರ್ಣನೆಯು ವಿಷಯಗಳ ಆತುರಕ್ಕೆ ಪಕ್ಕಾದ ಮಾನವ ಜೀವಿಯ ಚಿತ್ರವಾಗಿದೆ. ಈ ಚಿತ್ರದೊಂದಿಗೆ ಚಾಮರಸ ಕವಿ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿ ಬಯಲಿನೊಂದಿಗೆ ಬಯಲೇ ಆದ ಅಲ್ಲಮನನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಾಗ ಆಕಾಶದ ಹೋಲಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. 'ಮಳೆಗೆ ನೆನೆವುದೆ, ಗಾಳಿ ಬೀಸಿದೊಡೆ ಅಲೆವುದೆ, ಬಲು ಗಿಚ್ಚಿನ ಉರಿಯಿಂದ ಆಳುವುದೆ ನಭವು ಆ ಪರಿ ಬಯಲುಗನು ತಾನಾಗಿ ಅಲ್ಲಮ' ಎಂಬ ವರ್ಣನೆ ಪ್ರಭುವಿನ ಲೀಲೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಾವ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಉನ್ನತ ಸ್ತರದ್ದಾಗಿದೆ.

ಕಾವ್ಯಾನಂದವು ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದಕ್ಕೆ ಸಮಾನ. ಕವಿಗಳು ದೃಷ್ಟಾರರು ಎಂಬುದು ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತದ ದೃಷ್ಟಿಯಾಗಿದೆ. ಕಾವ್ಯದ ತಿರುಳೇನೆಂಬ ಬಗೆಗೆ ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದ ವಾಣಿಯನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ:

ಬುದ್ಧಿ, ಕಲ್ಪಕತೆ, ಗೇಯತೆಗಳು ಕಾವ್ಯಾನಂದದ ನಿಜವಾದ ಮೂಲವಲ್ಲ. ಅವು ಅದರ ವಾಹಕಗಳಾಗಿ ಬಹುದು. ಭಾವನೆಗಳ ಹಿಂದಿರುವ ಆತ್ಮದಿಂದ ಕಾವ್ಯದ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಬೇಕು ಅಂದರೆ ಆತ್ಮದಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿ ಬರುವಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯದ ಸಫಲತೆಯಿದೆ.

ಕವಿಯು ಬಾಳಿನ, ಪ್ರಕೃತಿಯ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಹೊರಹೊಮ್ಮಿಸಿ ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆತ್ಮಾನಂದದ ಉತ್ಕಟತೆಯ ಮುದ್ರೆಯು ಕವಿವಾಣಿಗಿರಬೇಕು. ಕವಿವಾಣಿಯ ಹಿಂದೆ ಕವಿಯ ಆತ್ಮದರ್ಶನವಿರಬೇಕು. ಅಂದರೆ ಆತ್ಮದರ್ಶನವು ಕವಿಗೆ ಪ್ರೇರಕಶಕ್ತಿಯಾಗಬೇಕು. ಆತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸಂಧಾನದ ಒಂದು ಸಾಧನವಾಗಬೇಕು, ಕಾವ್ಯಸೃಷ್ಟಿ.

*ತಾ|| 27-5-72ರಂದು ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಗಂಗಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶಿವಕುಮಾರ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರ ರಜತಮಹೋತ್ಸವದ ಅಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಿದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಭಾಷಣದ ಪೂರ್ಣಪಾಠ.

ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕಾವ್ಯಸೃಷ್ಟಿಯೂ ಒಂದು ಯೋಗ, ಶಿವಾನುಭಾವ.

ಕಾವ್ಯದ ಬಗೆಗೆ ವಿವೇಚಿಸಿದಾಗ ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದರು “ಕಾವ್ಯವೆಂದರೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಉದ್ದೇಶವಾದ ಲಯಬದ್ಧ ಪಯಣ” ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ “ಶಿವಾನುಭಾವ” ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಬಳಸುವುದಾದರೆ ಅದು ಶಿವಶರಣರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತಾಗುವುದು. ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದರ ವಿವೇಚನೆಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮಾನುಸಂಧಾನವು ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಣೆಯೆಂಬ ಮಾತು ಸ್ಪಷ್ಟವಿದೆ. “ಧರ್ಮ” ಎಂದು ಹೇಳುವಾಗ ನಾವು ಈ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೇ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಹಿತ ಭಾವ ಸಹಿತವಾದುದು ಸಾಹಿತ್ಯ. ಅದಕ್ಕೆ ಜಗತ್ತಿನ ದುಃಖವು ಪ್ರಚೋದಕವಾಗಬಹುದು. ಅದರ ಉದ್ದಿಗ್ನ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಮೂಡಿಬಂದುದು ಸಾಹಿತ್ಯವಲ್ಲ. ಪ್ರಶಾಂತಚಿತ್ತದಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಹಿತ್ಯ ದೃಷ್ಟಿ ನಡೆಯಬೇಕು. ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾನವೀಯ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಉದ್ವೇಗಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಿರುವುದೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ಉದ್ವೇಗದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಬರೆಹದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಸುವ ಉತ್ಸಾಹವು ಸಾಹಿತ್ಯರಂಗವನ್ನು ಹಸಗೊಡಿಸುವುದು. ಉದ್ವೇಗವು ಶಮನವಾದ ನಂತರವೇ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ. ಆಗ ಸಾಹಿತ್ಯವು ನಮ್ಮ ಬಾಳಿಗೆ ಬೆಳಕಾಗಬಲ್ಲದು. ಬಾಳಿನ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕಾರ್ಯವಲ್ಲ.

ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕಾರ್ಯವೇನು? ಈ ಬಗೆಗೆ ನಾವು ಕೆಲವು ಖಚಿತವಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಶ್ರೇಷ್ಠ ಬಗೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವು ಹೀಗಿದೆ :

1. ಸಾಹಿತ್ಯವು ಬಾಳಿನ ಬಗೆಗೆ ನಮ್ಮ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ವ್ಯಾಪಕಗೊಳಿಸಿ ಬಾಳಿನ ಅರ್ಥವಿವರಣೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು. ಬಾಳ ಸಂತೆಗೆ ಬಂದವರು ಪರಿಪರಿಯ ಭಾಂಡದ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಂತಿದ್ದರೂ ಅವರು ವ್ಯಥಾ ವಿಲಾಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಂತೆಯ ನೆರವಿಯ ವ್ಯರ್ಥ ಹೋರಾಟದ ಹಿಂದೆ ಹುದುಗಿರುವ ಬಾಳಿನ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳಿಸುವುದು.

2. ಬಾಳಿನಲ್ಲಿಯ ವ್ಯವಹಾರವು ಅವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಅವ್ಯವಸ್ಥಿತ ವ್ಯವಹಾರವು ಸೃಷ್ಟಿ

ಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಅವ್ಯವಸ್ಥಿತ ವ್ಯವಹಾರವು ಸೃಷ್ಟಿ ಕರ್ತನ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿರಲಾರದು. ಆದಕಾರಣ, ಸಾಹಿತ್ಯವು ಈ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕ್ರಮಗೊಳಿಸಿ ಕಲ್ಪಕತೆ, ರಮ್ಯತೆ, ಗೇಯತೆಗಳ ಮೂಲಕ ಓದುಗರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿ ಬಾಳಿನ ಸೊಬಗನ್ನು ಹೊರಹೊಮ್ಮಿಸಿ ತೋರಿಸುವುದು. ಓದುಗರಿಗೆ ರಸಾನುಭವವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು.

3. ತತ್ವಾಲೀನ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿಂದ ಪ್ರಚೋದನೆ ಪಡೆದರೂ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯು ಚಿರಂತನತೆಯತ್ತ ಹರಿಯಬೇಕು. ಸತ್ಯವು ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಮತ್ತು ಸಾಂಕೇತಿಕ ಎಂದು ತ್ರಿವಿಧವಾಗಿದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಸತ್ಯವು ಸಾಹಿತಿಗೆ, ಸಮಷ್ಟಿ ಸತ್ಯವು ಮಾನವತೆಗೆ, ಸಾಂಕೇತಿಕ ಸತ್ಯವು ಚಿರಂತನತೆಗೆ ಸೇರಿರುವುಗಳಾಗಿವೆ. ತಾನು ಕಂಡದ್ದು, ಅನುಭವಿಸಿದ್ದು, ಎಲ್ಲರ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುವಂತಾಗಬೇಕು ಚಿರಂತನವಾಗಿ ಉಳಿಯುವಂತಾಗಬೇಕು. ಈ ಬಗೆಯ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕಾರ್ಯ.

4. ಸಾಹಿತ್ಯವು ಓದುಗನ ಏಕಾಕಿತನವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ, ಆತನಿಗೆ ವಿಶಾಲ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿ ವಿಚಾರ, ಭಾವನೆ ದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಬೇಕು. ನಮಗೆ ಸಾಧಾರಣವನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಕೃತಿಯು ಉನ್ನತ ಸ್ತರದ್ದಾಗಿ ದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಅದು ನಮ್ಮನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕಿತ್ತ ಬಲ್ಲುದು.

ಈ ನಾಲ್ಕುಗಳೇ ಕಾರ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆಯೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ನಾವು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಮೂಲ ಕಾವ್ಯವು ಉದ್ವೇಗ ಸ್ತರದಲ್ಲಿ ಮೊದಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಕವಿಯು ಅದರ ಸಂಪರ್ಕ ಪಡೆದು ಅದನ್ನು ಮಾನವೀಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಒದಗಿಸುತ್ತಾನೆಂದು ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹ ಮೂಲ ಕಾವ್ಯವು ಕವಿಯ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ನೆಲೆಯಾಗಿರದೆ ಕವಿಯ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಕಲೆಯು ಅದಕ್ಕೊಂದು ಆಕಾರವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದು. ಕವಿಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದಾಗಿ ಅದು ನಮಗೆ ಕಾವ್ಯವಾಗಿ ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ, ಸೃಜನತೆ, ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಇವು ಮೂರು ಸೇರಿ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳ

ಹಿರಿಮೆಯಿಂದಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಘನತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು.

ಪರಮಾತ್ಮಾನು ಸಂಧಾನವು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಕೇಂದ್ರವಾದಾಗ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಒಂದು ವಿಧ. ಫ್ರೌಡ, ಯೂಂಗ್ ಇವರ ಮನಃಶಾಸ್ತ್ರ, ಮಾರ್ಕ್ಸ್‌ನ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ ಭೌತಿಕ ವರ್ಗ ಕಲಹಗಳು ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಕೇಂದ್ರವಾದಾಗ ರಚಿತವಾಗುವ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಇನ್ನೊಂದು ವಿಧ. ಮಾನವೀಯ ನಿಮ್ಮತರ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳು ಲೈಂಗಿಕತೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಘರ್ಷಣೆ, ಮಾನವ ಮಾನವರಲ್ಲಿಯ ದ್ವೇಷ ತ್ವೇಷಗಳಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಾಗ ಅದರ ಸ್ವರೂಪ, ಪರಿಣಾಮಗಳೇ ಬೇರೆಯಾಗುತ್ತಿವೆ. ಆಶಾಪೂರ್ತಿಯ ಹೋರಾಟದ ಉದ್ದಿಗ್ನತೆಯು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಲಕುವುದು. ಆಶೆಯನ್ನು ಜಯಿಸುವ ಸಂಯಮವು ಆನಂದದಾಯಿಯಾಗುವುದು. ದೈವೀ ಲೀಲೆಗೆ ಸುಪ್ರಸನ್ನತೆಯಿಂದಾಗಿ ಸಮರಸ್ಯವು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುವುದು. ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತದ, ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ.

“..... ತಮ್ಮ ತನು ಧನ ಮನವನೆಲ್ಲವನು ಬೀಯ ಮಾಡಿಯೆ ಲಿಂಗದಲಿ ನಿಜ !

ಕಾಯ ನಿಲುನದೆ ನಿತ್ಯರಪ್ಪ !!”

ಶರಣರನ್ನು ಕುರಿತು ಕಾವ್ಯ ರಚಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯು ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಚಾಮರಸ ಕವಿಯದಾಗಿತ್ತು. ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಲಿಕ್ಕೂ ಕೂಡ ಈ ಬಗೆಯ ಅರ್ಹತೆಯಿರಬೇಕೆಂಬುದಾಗಿ ಚಾಮರಸ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ತನ್ನ ಕಾವ್ಯ ಎಂತಹದೆಂಬ ಬಗೆಗೆ ಚಾಮರಸ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಕಾಳಗದ ಕಥೆಯಲ್ಲ ವಿಷಯಗ
ಳ ಏಳಿಗೆಯ ನಿಧಿಯಲ್ಲ ಹೊಟ್ಟೆಯ
ಹೂಳಲಿಕೆ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಹೊಲಬು
ತಾನಲ್ಲ

ಕಾಳಗವು ಕರಣದಲಿ, ಸುರತದ
ಕೇಲು ಕುಂಡಲಿಯಲ್ಲಿ, ತೃಪ್ತಿಯ
ದಾಳಿಗಗದೊಳು ಎಂದು ನೇಳುವ ಸುಬೋಧೆ—

ಮಾನವೀಯ ಮಟ್ಟದ ಹೋರಾಟ, ವಿಷಯೇಂದ್ರಿಗಳ ಆತುರ, ಹೊಟ್ಟೆ ಹೊರೆಯಲು ಕೈಕೊಳ್ಳುವ ಕೀಳ್ಮಣಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳ ಮಹೋನ್ನತೀಕರಣ

ವನ್ನು ಚಾಮರಸ ಕವಿ ಘೋಷಿಸಿದ್ದಾನೆ. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಕವಿಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯೆಂದು ಚಾಮರಸ ಕವಿಯ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ನಾವು ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕು. ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದ ಬಗೆಗೆ ಚಾಮರಸ ಹೇಳಿದ ಇನ್ನೊಂದು ಉಕ್ತಿಯನ್ನು ನಾವಿಂದು ಧ್ಯಾನಿಸುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿದೆ.

ಸತ್ತವರ ಕಥೆಯಲ್ಲ, ಜನನದ
ಕುತ್ತದಲಿ ಕುದುಕುದಿದು ಕರ್ಮದ
ಕತ್ತಲೆಗೆ ಸಿಲ್ಪುವರ ಸೀಮೆಯ ಹೊಲಬು ತಾನಲ್ಲ
ಹೊತ್ತು ಹೋಗದೆ ಪುಂಡರಾಲಿಪ
ಮತ್ತು ಮತಿಗಳ ಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿದು
ಸತ್ಯ ಶರಣರು ತಿಳಿವುದೀ ಪ್ರಭುಲಿಂಗ ಲೀಲೆಯನು

ಆತ್ಮದ ಅಮರತ್ವವನ್ನು, ಅನಂತತ್ವವನ್ನು ಗಮನಿಸದೆ ಸಂಸಾರದ ಕುತ್ತದಲಿ ಕುದುಕುದಿದು ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲೆಯ ಸೀಮೆಗೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುವವರ ಬಗೆಗೆ ಚಾಮರಸನಂತಹ ಕವಿಗಳು ಕಾವ್ಯ ರಚಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹೊತ್ತು ಹೋಗದೆ ಪುಂಡರು ಓಡುವ ಬರೆಹ ಆದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಮತಿಗಳ ಗೋಷ್ಠಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಸತ್ಯಶರಣರ ಗೋಷ್ಠಿಯ ಕಾವ್ಯವದು. ಸಿದ್ಧಪುರುಷರ ಅನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಪಾವನವಾದ ಈ ಸಿದ್ಧಗಂಗೆಯ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಈ ಗೋಷ್ಠಿಯು ಇಂತಹ ಉಕ್ತಿಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲುದು.

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಭಕ್ತ ಕವಿ ಕನಕದಾಸ—

ಕಣ್ಣೀ ಕಾಮನ ಬೀಜ
ಕಣ್ಣಿಂದಲೆ ನೋಡು ಮೋಕ್ಷ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ
ಕಣ್ಣಿನ ಮೂರುತಿ ಬಿಗಿದು ಒಳ
ಗಣ್ಣಿಂದಲೆ ದೇವರ ನೋಡಣ್ಣ

ಎಂಬುದಾಗಿ ಮನದುಂಬಿ ಹಾಡಿದ. ಒಳಗಣ್ಣಿನಿಂದ ದೇವನನ್ನು ನೋಡುವ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದ

ನಿನ್ನಡಿಗಳ ನೆನಹು ಕೊಡೋ ಗೋವಿಂದ
ದುರ್ವಿಷವು ವಾಸನೆ ಬಿಡಿಸೋ ಗೋವಿಂದ
ಕುತ್ತಿತ ಕೆಟ್ಟಿತನ ಬಿಡಿಸೋ ಗೋವಿಂದ
ಸದ್ಗುಣವೆಂಬ ಧನವ ತುಂಬಿಸೋ ಗೋವಿಂದ

ಎಂಬುದು ಕನಕದಾಸನ ಹಾಡುಗಳ ಪಲ್ಲವಿ. ಇದು

ಅಂದಿನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪಲ್ಲವಿಯೂ ಆಗಿದೆ. ಜನತೆಯ ಕವಿ ಕನಕದಾಸ ಮಾನವೀಯ ಬಾಳಿನ ಇಬ್ಬಗೆಯನ್ನು ಬಹು ಸರಳವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾನೆ:

1. ಬೆಲ್ಲದಂತೆ ಮಾತನಾಡಿ, ಎಲ್ಲರನು ಮರುಳು ಮಾಡಿ ಸುಳ್ಳು ಬೋಳಿ, ತಿಂಬುವುದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಗೇಣು ಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ.

2. .... ಆದಿ ಕೇಶವನ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮನ ಮುಟ್ಟಿ ಮಾಡುವುದು ಮುಕ್ತಿಗಾಗಿ—ಆನಂದಕಾಗಿ

ಈ ಎರಡು ಬಗೆಯ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಕವಿಗಳು ಎರಡನೆಯದನ್ನೇ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡರು. ನಮ್ಮ ಆಯ್ಕೆ ಯಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಧರ್ಮವಿಲ್ಲದ ಅರಸು ಮುರಿದ ಕಾಲಿನಗೊರಸು

ನಿರ್ಮಲ +, ಇಲ್ಲದ ಮನಸು ತಾ ಕೊಳಚಿ

ಹೊಲಸು

ಶರ್ಮವಿಲ್ಲದ ಗಂಡು ಕರಿಯ ಒನಕೆಯ ತಾಂಡು

ಮರ್ಮವಿಲ್ಲದ ಮಾತು ಒಡಕು ಮಡಕೆಯ ತೂತು

ಎಂಬ ನುಡಿಗಳನ್ನಾಡಿ 'ಅಹುದಾದರೆ ಅಹುದೆನ್ನಿ ಅಲ್ಲವಾದರೆ ಅಲ್ಲವೆನ್ನಿ' ಎಂದು ಸವಾಲು ಹಾಕುತ್ತಾನೆ, ಜನಪದ ಕವಿ ಕನಕದಾಸ.

"ಭಾವವಿಲ್ಲದ ಭಕುತಿ ಅದು ಕುಹಕ ಯುಕ್ತುತಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಕನಕದಾಸ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದವ. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ವಿರಕ್ತಿಗಳ ಭಾವಗೀತೆ ಹರಿದು ಬಂದಿತು. ಶತಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚಿತವಾಯಿತು.

ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದುದೇ ಧರ್ಮರಕ್ಷಣೆಗೊಂದು. ಅಂತೆಯೇ ಆಗ ಸಂಘಟಿತವಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೇ ಕೂಡಿದ್ದವು.

ಕಲ್ಯಾಣ ಕ್ರಾಂತಿಯ ನಂತರ ಶಿವಶರಣರ ಜ್ಞಾನ ಶಿವಾನುಭಾವದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಭಾಂಡಾರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಹರಿದುಹೋದವು. ಕಲ್ಯಾಣ ನಗರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿದ್ದ ಶಿವಶರಣರ ಸಮೂಹವು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಭಾಂಡಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಸಂಚಾರಿ ಪಥಿಕವಾಯಿತು. ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸುಭದ್ರತೆಯಿಂದಾಗಿ ವಿಜಯ ನಗರ ಎದೆ ಮೂರುಗಳು ಆ ಭಾಂಡಾರದ ಪುನರ್ಘಟನೆಯ

ಎರಡು ಕೇಂದ್ರಗಳಾದವು. ನೂರೊಂದು ವಿರಕ್ತರು ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವಿಸಿದ ಕಾಲವದು. ಧರ್ಮದ ಜ್ಯೋತಿಯು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲಕ ಹರಿದುಬಂದು ಜನ ಮನವನ್ನು ಬೆಳಗಿದ ಕಾಲವದು. ವಿಶ್ವಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಅರ್ಹವಾದ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯ ಕೃತಿ ರಚಿತವಾದುದು ಆಗಲೇ. ಧರ್ಮದ ಉನ್ನತ ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ ಪ್ರೇರಣೆ ಪಡೆದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ಮಹತ್ತರವಾದುದಾಗಿದೆ. ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ಬೆಳಕಿನ ಹಾದಿಯು ಇಂದಿನ ಜಗತ್ತಿನ ಕತ್ತಲೆಗೆ ತಾರಕವಾಗುವಂತಹದಾಗಿದೆ.

ಈ ಯುಗದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಸುರಂಗಕವಿ ಶಿವನಿಗಾಗಿ ನಾಲಿಗೆ ಮಾರಿದನೆಂದು ಹೇಳುವ ಉಕ್ತಿಯು ಈ ಯುಗದ ರಚನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾದಂತಿದೆ.

ಶಿವಪುರಾಣಗಳು, ಶಿವನ ಲೀಲೆಗಳು, ಪುರಾತನ ನೂತನ ಶಿವಭಕ್ತರ, ಶರಣರ ಕಥೆಗಳು, ಬಸವಣ್ಣ ಅಕ್ಕ ಮಹಾದೇವಿಯರ ಜೀವನ ಸಾಧನೆಗಳು, ವೀರಶೈವ ದರ್ಶನವನ್ನು ಕುರಿತ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳು, ವಚನ ರಚನೆ, ವಚನ ಸಂಪಾದನೆಗಳು ಈಗ ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿ ಬಂದವು. ಈ ಬಗೆಯ ಮಹಾಪುರಂದರರಾದ ಅಂದಿನ ಬದುಕು ಪಾವನವಾಯಿತು. ಮುಂದಿನ ಬಾಳಿಗೆ ದಾರಿ ದೀಪವಾಯಿತು.

ಮಹಾಭಾರತವನ್ನು ಕನ್ನಡಿಸಿದ ಗದುಗಿನ ನಾರಣಪ್ಪ ನಿಗೆ ಮಹಾಭಾರತವು ಕೃಷ್ಣನ ಕಥೆಯಾಗಿಯೇ ಕಂಡಿತು. ಮಾನವೀಯ ಅಶ್ವತ್ಥ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಹೋರಾಟವು ಮಹಾ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿರುವುದು ನಿಜ. ಆದರೆ ಜಗತ್ತಿನ ಅಣು ರೇಣುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಜೀತನವು ಹುದುಗಿದ್ದು, ಈ ಸಂಸಾರ ನಾಟಕದ ಸೂತ್ರಧಾರನೇ ಪರಮಾತ್ಮ ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ನಾರಣಪ್ಪ ಕನ್ನಡಭಾರತವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಂತೆಯೇ ಅದು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ. ಈ ಬಗೆಯ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸ, ಪುರಂದರ ದಾಸರಂತಹವರ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ವಾಹಿನಿಯು ಹರಿದು ಬಂದಿದೆ. ವಿಜಯನಗರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ತೆಲುಗು, ತಮಿಳು, ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷಾ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಪೋಷಣೆ ಪಡೆಯಿತು. ಹಿಂದೆ ಜಟಿಲ ತತ್ತ್ವ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಜೈನ ಕವಿಗಳೂ ಈ ಕಾಲ

ದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರವಾಹದ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಸರ್ವ ಗೀತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಮೃದ್ಧವಾದ ವಿಜಯ ನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಭೋಗ ಜೀವನವೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದೆ. ಕನಕದಾಸನ ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಭೋಗ ಜೀವನದ ಚಿತ್ರಣದೊಂದಿಗೆ ಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮನ ಲೀಲೆಯೂ ಹರಿಹರರ ಏಕತೆಯ ಸಂದೇಶವೂ ರಸವತ್ತಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ.

ಭೋಗ ಇಲ್ಲವೆ ವಿರಕ್ತಿ ಎಂಬ ಎರಡು ಭಿನ್ನವಾದ ಪಥದಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರವು ಸಾಗಿರುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿ ಕವಿಯು ತನ್ನ 'ಭರತೇಶವೈಭವ' ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಭೋಗ-ತ್ಯಾಗಗಳನ್ನು ಸಮನ್ವಯಿಸಿದ ಭರತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಭವ್ಯ ಜೀವನವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಧರ್ಮದ ತಿರುಳಾಗಿರುವ ಅಧ್ಯಾತ್ಮವು ಅವನ ಕಾವ್ಯರಚನೆಗೆ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗಿದೆ. "ಅಧ್ಯಾತ್ಮವೆ ನಿಜಿತ ಪ್ರಯೋಜನವು ಎನೆಗೆ" ಎಂದು ಆತನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಈ ಕಾವ್ಯದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಘೋಷಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಭರತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ನಿಲವನ್ನು ಕುರಿತ ರತ್ನಾಕರ ವರ್ಣಿಯ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳನ್ನು ನಾವಿಗ ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಆ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಬಾಳೆಲ್ಲ ಉಪಾಸನೆಯೇ ಆಗಿದೆ. ಲೌಕಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಎಂಬ ವ್ಯತ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಅವನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಲೋಕ ವ್ಯವಹಾರಿಯಾಗಿಯೂ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳದ ಜೀತನ ಭರತೇಶನದು. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವ ಶಿವಶರಣರ ಪಥದಿಂದ ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿಯು ಪ್ರಭಾವಿತನಾದಂತಿದೆ. ಭರತೇಶನ ಬಾಳು "ಗೂಳಿ ನಡೆಯುವ ಹೆಜ್ಜೆ"ಯಾಗಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅದು 'ಗಾಳಿಯ ಪಥ'ವಾಗಿತ್ತು. ಗಾಳಿ ಸುಳಿದರೆ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಸಾಧ್ಯ? ಅಂತೆಯೇ ಭರತೇಶನ ಲೋಕ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಲೌಕಿಕದ ಬೀಜವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿರುವುದು ಬರಿಯ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ನಿಲವು. ಹೀಗೆಂದು ಆತನು ಲೌಕಿಕವನ್ನು ತೊರೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಗಣನೆಯಿಲ್ಲದ ರಾಜ್ಯ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಓಲಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಆದರೂ ಆತನು ಜಿನಯೋಗಿಯಾಗಿದ್ದ. ಶಿವಶರಣರ 'ಉಂಡು ಉಪವಾಸಿ; ಬಳಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ' ಎಂಬ ಪದಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಭರತೇಶನು ಕ್ಷಣದ

ಲ್ಲಿಯೇ ಭೋಗದ ಬಂಧನವನ್ನು ಕಳಚಿಬಿಡುವನಾಗಿದ್ದ. ಆತನ ಶೃಂಗಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮವು ಅಳವಡವಿತ್ತು. ಆತನು 'ರಾಗರಸಿಕ'ನಾಗಿಯೂ 'ವೀರರಾಗ'ನಾಗಿದ್ದ. ಅದೇ ಅವನ ಬಾಳಿನ ರಹಸ್ಯ. ತಿಳಿವು ಬೆಳಗುಗಳು ಆತ್ಮನ ಕುರುಹೆಂಬುದನ್ನು ಆತನು ಅರಿತು ಸದಾ ಒಳಗೆ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯನಾಗುತ್ತಿದ್ದ. ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದರ ಪೂರ್ಣಯೋಗದಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯ ಬೋಧೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದೆ. ಹೊರಗೆ ಲ್ಲವ ತೋಕೆದು ಒಳಗೆ ನಿರ್ಮಲವಾಗಿರುವವರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇರಬಹುದು. ಆದರೆ ಹೊರಗೆ ಇದ್ದೂ ಒಳಗೆ ಅದರ ಲೇಪವು ಅಂಟಿದಂತೆಯೇ ಉಳಿದ ಭರತೇಶನ ಬಾಳು ಒಂದು ಜೋಡ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಆತನು ಸುಖ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಅತ್ತಿತ್ತ ಲಾಗದೆ ಧ್ಯಾನಾಭಿಮುಖದೊಳಿರುತ್ತಿದ್ದ. ನಾನಾ ಚಿಂತೆಯಳಿದು ಅತ್ಮಾನುಸಂಧಾನದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗುತ್ತಿದ್ದ. ನೈರಿ ಭೂಪರನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಲೌಕಿಕ ವೀರನಾಗಿದ್ದ. ಒಳಗೆ ವಿಷಯೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಆತುರವನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ವೀರನಾಗಿದ್ದ. ಹೀಗೆ ಲೌಕಿಕ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ರಂಗಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಜಯವಂತನಾದ ಅಪೂರ್ವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಭರತೇಶ. ಅವನನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ ಕವಿ 'ಧ್ಯಾನಕೆ ಬೆಸರಾದಾಗ ಗುರುವೆ ನಿನ್ನನೆ ಆದಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಥೆಯ ಹೇಳನೆ' ಎಂದಿದ್ದಾನೆ. ಹೀಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಭರತೇಶನ ಕಥೆ ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದುದಾಗಿದೆ. ಅಂತು ಈ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಧ್ಯಾನಶೀಲತೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಗಳು ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗಿವೆ.

ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ ಭರತೇಶನ ಭವ್ಯ ಜೀವನವು ಅಸಾಧಾರಣವೆನಿಸುವಂತಿದೆ. ಆದರೆ ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದ ದರ್ಶನದನ್ವಯ ಈ ಬಗೆಯ ಭವ್ಯ ಜೀವನವು ಸರ್ವ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ರೂಢಿಸುವಂತಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅದು ಭವ್ಯತೆಯು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ದಿವ್ಯತೆಯೂ ಆಗುತ್ತಿದೆ. ಅಂತಹ ದಿವ್ಯ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಪೋಷಕವೆನಿಸುವ 'ಭವಿಷ್ಯತ್ ಕಾವ್ಯ'ವು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುವುದೆಂದು ಅವರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಸಾಹಿತ್ಯವು ಬಾಳಿನ ಬಗೆಗೆ ಗೌರವಪರ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳ ನೈಜನಾತ್ಮಕ ಕಲೆ. ಆದರೆ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಾಳಿನ ಬಗೆಗೆ ಗೌರವಪರ ದೃಷ್ಟಿ ಅಳಿಯತೊಡಗಿದೆ. ಬಾಳನ್ನು ಕುರಿತ ಲಘುದೃಷ್ಟಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುತ್ತಿದೆ. ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಸಿರಿವಂತರು, ಅಧಿಕಾರ ಪದಸ್ಥರು, ಬರೆದಗಾರರು ಆದವರಿಗೆ ಉದಾರ ಮನಸ್ಸು ಪರಂಪರೆ ಇಲ್ಲವಾಗಿದೆ.

ಜಾಣರಾದವರು ಸದಾಚಾರಿಗಳಾಗಿಲ್ಲ. ಅಧಿಕಾರದಾಹ ಅನೀತಿಗೆ ಎಡೆಗೊಟ್ಟಿದೆ.

ಅದಕ್ಕೆ ನೇ ಏನೋ ಈಚೆಗೆ ಬಾಳಿನ ಕಹಿಯನ್ನೇ ಎತ್ತಿಹೇಳುವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಬಾಳಿನ ನೋವನ್ನು ಉಪಶಮಗೊಳಿಸಿ ಅಂತರಿಕ ಶಾಂತಿ, ಬೆಳಕುಗಳತ್ತ ನಮ್ಮನ್ನು ಒಯ್ಯಬಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಕನ್ನಡಾಂಬೆಯ ಸುತ್ತಿ

ವಂದಿವೆ ಭೂರಮಣೆ
ಕರ್ನಾಟಕ ಜನಪದ ನೃಪಜನನಿ ||ಪ||
ಹಡುವಣಾರಣವ ತೀರದೋಳಾ |
ವಾಸಿಪನಾ ಪರಮಾತ್ಮ ಶ್ರೀವರ ಕೃಷ್ಣನು |
ಮೂಡಣಾಚಲ ಶಿಖರದೋಳಾ ತಾ |
ಅಖಿಲ ದೇವರದೇವ ಶ್ರೀಪತಿ
ಕಡುಮಮತೆಯಲಿ ಕಾವನಾ ನಿನ್ನ
ಅನುದಿನಂಭೂದೇವಿ ||ಗ||
ಬಡಗುದಿಕ್ಕಿನ ವಿಂಧ್ಯಾದ್ರಿ | ಆ ಗಡಿಯಿಂ
ದ ಬರುವ ಗೋದಾವರಿಯು | ತೆಂಕಣದಿ
ಕಾವೇರಿ ಪರಿಯಂತರದಿ ಸ್ತವಿಸುವ ನದಿಗಳಾದ
ಭೀಮಕೃಷ್ಣಯರಲ್ಲ ನಿನ್ನನು ತಣಿಪರಾ ಶ್ರೀದೇವಿ ||೨||
ಕದಂಬ ಪಲ್ಲವ ಗಂಗರು
ಅಳಿದರಾಸಕಲ ಧರ್ಮದ ರಾಯರು
ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಚಲುಕೈಯಾದವ |
ನರಪತಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರಾಯರು | ಧನಕನಕ
ದಿಂದಲಿ ಮೆರೆದ ನಿನ್ನಗೆ ||೩||
ರಕ್ಷಸಾ ಭೂಮಾತೆ | ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ಸುಜನ
ಜಗವಂದ್ಯರ | ಶಿಕ್ಷಿಸಾತವ ಕುಮತಿ ಮಕ್ಕಳ
ಪುಟ್ಟಿಸಾಧೀಮಂತವೀರರ | ಚಕ್ಷುನಂ
ತೆಗೆದಿತ್ತಿ ನೋಡೆ ಪುತ್ರರಂ ಕನ್ನಡಿಗರಂ ||೪||
ವೈದ್ಯ. ಗು. ಭೀ ಸವಣೂರ,
ವೈಸೂರು.

ಸಿದ್ಧ ಗಂಗಾ

ಭೋಗ ಅಧಿಕಾರ ದಾಹಗಳು ಕ್ಷಡಿಕ ಮಾನಸಿಕ ಶಕ್ತಿಯ ವಿಕಾಸ ಮೌಲಿಕ ಅಂತೆಯೆ ಮಾನಸಿಕ ಶಕ್ತಿ ವಿಕಾಸವು ನಮ್ಮ ಪ್ರಧಾನ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ ಪ್ರೇರಣೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಪೋಷಕವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಹುಪಾಲು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಂಡಿತರದಾಯಿತು. ಇಂದಿನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪಂಡಿತರ ಪ್ರಭಾವ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅದು ಸತ್ ಪ್ರೇರಣೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಉಡು ಗೊರೆ

ನಿನ್ನ ಕುರಿತ ಗೀತೆಯಲ್ಲ
ಧನ್ಯ ಗೀತೆ ಬಾರದು.
ನಿನ್ನ ಒಲುಮೆಯೊಂದ ನುಳಿದು
ಅನ್ಯ ಬಗೆಯ ಸೇರದು.
ಯಾವ ಹಿತಕ್ಕೂ ಯಾವ ಮುದಕ್ಕೂ
ನನ್ನ ನಿನ್ನ ಸಂಗಮ!
ಅರಿವಿನಾಚೆ ಏಕೈಗೈದ
ಅಂತರಾತ್ಮ ಜಂಗಮ.
ನೂರು ದಾರಿ ಸೇರಿದಾಗ
ಒಂದು ದಾರಿ ತೋರಿದೆ.
ಮನಕೆ ಮಬ್ಬು ಕವಿದ ವೇಳೆ
ದಾರಿ ದೀಪ ವೆನಿಸಿದೆ.
ಯಾರೊ ಯಾರೊ ತುಂಬಿಕೊಂಡ
ಭುವನ ರಮ್ಯ ರಂಗದಿ.
ನನ್ನ ಹೃದಯ ಧಾಮದಲ್ಲಿ
ನೀನು ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದೆ.
ನನ್ನ ಮರೆತು ನಿನ್ನ ಕುರಿತು
ಹೃದಯ ತುಂಬಿ ಬಂದ ಹೊತ್ತು
ಹುಟ್ಟಿ ಬರುವ ಹಾದೆ ನನ್ನ
ಪ್ರೇಮ - ಪೂಜೆ - ಕಾಣಿಕೆ.

—ಬಿ. ಕೆ. ತಿಮ್ಮಪ್ಪ,
ಕಾಸರಗೋಡು.

ವಿಜಯನಗರದ ಪ್ರಧಾನ ಸೇನಾ ನಾಯಕ

ಲಕ್ಕಣ್ಣ ದಂಡೇಶ

ಕವಿಕಾವ್ಯವಿಚಾರ

—ಹೆಚ್. ದೇವೀರಪ್ಪ.

೦|| ಡೈರೆಕ್ಟರ್, ಓರಿಯಂಟಲ್ ರೀಸರ್ಚ್ ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್.

ಲಕ್ಕಣ್ಣ ದಂಡೇಶ, ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ದಕ್ಷಿಣಭಾರತದ ರಾಜಕೀಯ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ದ್ದವನು. ಕರ್ಣಾಟಕದ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ದುಡಿದು, ಕನ್ನಡದ ಬಾವುಟವನ್ನು ಬಾನೆತ್ತರಕ್ಕೆ ಏರಿಸಿದ ಕನ್ನಡ ಕುಲದೀಪಕರು ಹಲವರುಂಟು. ಅವರಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುವ, ಧೀಮಂತ ಧೀರೋದಾತ್ತರ ಪಂಕ್ತಿಗೆ ಸೇರ ತಕ್ಕವನಿವೆ. ವಿಜಯನಗರದ ಎರಡನೆಯ ದೇವರಾಯ ನಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೦೫ರಿಂದ ೧೪೫೧ರ ವರೆಗೆ ನಲವತ್ತೇಳು ವರ್ಷಗಳ ದೀರ್ಘಾವಧಿಯಲ್ಲ. ಆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಜೀವ ಸ್ವರೂಪನಾಗಿ ಬೆಳಗಿದವನು. ಇವನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಶೇಷವೇನೆಂದರೆ- ಒಂದೇ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮಹಾಮಾತ್ಮ್ಯ, ಮಹಾ ಸೇನಾನಿ, ಮಹಾಕವಿ ಮಹಾನುಭಾವಿ ಆಗಿ, ಎಲ್ಲ ಪಾತ್ರ ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಔನ್ನತ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿರುವ ನಿದರ್ಶನಗಳು ಪ್ರಪಂಚದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಕೆಲವೇ ಕೆಲವಿರುವವು; ಅಂಥವರ ಬಳಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನಿವೆ. ಕನ್ನಡಕ್ಕೊಬ್ಬನೆ ಲಕ್ಕಣ್ಣ ದಂಡೇಶ. 'ಶಿವತತ್ತ್ವಚಿಂತಾಮಣಿ' ಎಂಬ ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟದ ಗ್ರಂಥ ಈತನು ಕನ್ನಡ ಜನತೆಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಶಾಶ್ವತ ಸಂಪತ್ತು.

ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಳಬಾಗಿಲು ತಾಲೂಕಿನ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಪುರದ ಶಾಸನ ಈತನ ಮೊದಲ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡಲಿ.

'ಶುಭಮಸ್ತು. ಸ್ವಸ್ತಿಶ್ರೀ ವಿಜಯಾಭ್ಯುದಯ ಶಕ ವರುಷ ಒಂದು ಸಾವಿರದ ಮುನ್ನೂರೈವತ್ತನೆಯ ಸಾಧಾರಣ ಸಂವತ್ಸರದ ಫಾಲ್ಗುಣದ ಶುದ್ಧ ದಶಮಿಯಲು ಈ ಪ್ರಸನ್ನ ವಿರೂಪಾಕ್ಷದೇವರಿಗೆ ದೇವಾಲಯ ಪ್ರಾಕಾರ ಗೋಪು ರಗಳು ಚಿನ್ನದ ಹೊದಿಕೆ ಮನ್ಮಥ ಪುಷ್ಪರಣಿ ಅಂಗರಂಗ ಭೋಗವೈಭವ ಅಗ್ರಹಾರಗಳು ಮಂಟಪಗಳು ಭಿಕ್ಷಾಮಠ ಮುಂತಾದ ಸಕಲ ಧರ್ಮಗಳು ವಿಜಯರಾಯ ಮಹಾರಾ

ಯರ ಕುಮಾರರು ಗಜವೇಂಟಿಕಾರ ದೇವರಾಯ ಮಹಾ ರಾಯರ ಧರ್ಮದಿಂದ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಗೋತ್ರದ ಹೆಗ್ಗಡೆ ದೇವಗಳು ಮೊಮ್ಮಾಯಮ್ಮಗಳ ಮಕ್ಕಳು ಲಕ್ಕಣ್ಣ ದಂಡಾ ಯಕರು ಮಾದಣ್ಣಗಳು ಈ ಪ್ರಸನ್ನ ವಿರೂಪಾಕ್ಷದೇವರಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಸೇವೆ, ಶುಭಮಸ್ತು.'

ವಿರೂಪಾಕ್ಷದೇವಸ್ಥಾನದ ಎರಡನೆಯ ಗೋಪುರದ ಗದ್ದುಗೆ ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲಿದೆ ಈ ಶಾಸನ; ಈ ದೇವಸ್ಥಾನ ಮೈ ಸೂರು ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿಯೇ ಅತ್ಯಂತ ದೊಡ್ಡದು. ಅದರೊಳಗೇ ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯ ಗುಡಿಯೂ ಇದೆ. ಇದರದೊಂದು ನೈಶಿಷ್ಯ: ಶಿವನ ಮುಂದೆ ನಂದಿಯಿದ್ದಂತೆ ಈ ಮಂದಿ ರದ ಮುಂದೆ ಸಿಂಹವಿದೆ. ಪಾರ್ವತಿಯ ವಾಹನವಾದ ಸಿಂಹಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಪುರಸ್ಕಾರ ಉಂಟು. ಈ ದೇವಾಲಯವು ವಿಜಯನಗರದ ವಾಸ್ತು ಶಿಲ್ಪದ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಮಾದರಿ ಎನ್ನಬಹುದು.

ಲಕ್ಕಣ್ಣ ದಂಡೇಶ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಇನ್ನೊಂದು ದೇವಸ್ಥಾನ ಪ್ರಸನ್ನಪುರದ ವಸಂತ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವಾಲಯ; ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಆತನೇ ರಚಿಸಿರುವ 'ಶಿವತತ್ತ್ವಚಿಂತಾ ಮಣಿ' ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ,

ಎಸೆವ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಂ ತನ್ನಯ ಮನೋರಥದ
ಶಿಶು ಲಕ್ಕಣ್ಣ ದಂಡೇಶನೋಳ್ ಕೂಡಿ ಹರುಷದಿಂ
ಮಿಸುನಿಯ ಶಿವಾಲಯವನಧಿಕದ ತಟಾಕಮಂ
ಬಹುಕೂಪ ವನತತಿಗಳ

ಒಸೆದು ಪ್ರಸನ್ನ ಪುರಮಂ ನೆಗಳಲ್ಲ ಸಮ
ರಸದೊಳಗೆ ಸುರಸತಿಯರೊಳ್ ವಸಂತವನಾಡಿ
ವಸುಧೆಗೆ ವಸಂತ ಮಲ್ಲಿಶನಾದನ ವಿಮಲ ಚರ
ಣಾಂಬುಜಕ್ಕೆ ಶರಣು

—ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ದೇವಸ್ಥಾನವೆಂದ ಮೇಲೆ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕೆರೆಯಿರಬೇಕು, ಕಲ್ಯಾಣಿಯಿರಬೇಕು,

ಹೂಡೋಟವಿರಬೇಕು, ಪೂಜಾರಿಗಳಿರಬೇಕು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಸೇವೆಗಳೂ ಸಾರೋದ್ದಾರವಾಗಿ ನಡೆಯಲು ಏರ್ಪಾಡು ಗಳೂ ಆಗಬೇಕು. ದೇವರ ಸೇವೆ, ಜನ ಸೇವೆ, ಕಲಾ ಸೇವೆ-ಮೂರನ್ನೂ ಮಾಡಿದಂತಾಯಿತು. ಈತ ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಮುಳುಬುಗು ಪ್ರಾಂತದ ಮಾಂಡಲಿಕನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ.

ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಕರ್ಣಾಟಕದ ವೈಭವವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವವರು, ಲಕ್ಷ್ಮಣ ದಂಡೇಶನನ್ನು ಮೊದಲು ಜ್ಞಾಪಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ತಮಿಳು ನಾಡಿನಲ್ಲಿ, ಆಂಧ್ರದಲ್ಲಿ, ಕೇರಳದಲ್ಲಿ, ಸಿಂಹಕಬ್ಬಿಪದದಲ್ಲಿ ಸಹ ಕನ್ನಡದ ವಿಜಯ ಧ್ವಜವನ್ನೇರಿಸಿದವನೇ. ದಂಡೇಶ ಎಂಬ ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಈತನು ಭೂಸೈನ್ಯ, ನೌಕಾಪಡೆ-ಎರಡಕ್ಕೂ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿದ್ದ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮರವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಈತನನ್ನು ಮಿರಿಸುವವರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಪಾಂಡ್ಯರಾಜ ದ ತುಂಡರಸರ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋಗಿ ಅವರನ್ನು ಬಗ್ಗು ಬಡಿದು ವಿಜಯನಗರದ ಉಪರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿದ್ದ ಮಧುರೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ. 'ದಕ್ಷಿಣ ಸಮುದ್ರಾಧಿಪತಿ' ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದೂ ಆಗಲೇ. ಸೇಲಂ ತಿರುಚನಾಪಳ್ಳಿ, ತಂಜಾವೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಈತನನ್ನು ದಕ್ಷಿಣ ಸಮುದ್ರಾಧಿಪತಿ ಎಂದು ಹೊಗಳಲಾಗಿದೆ. 'ಲಕುಮಣದಣಾಯಕರು' ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚು ಹಾಕಿಸಿದ್ದ ಈತನ ನಾಣ್ಯಗಳು ಆ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿಲ್ಲ, ಕನ್ನಡ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಹ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದವು. ದೊರೆ ದೇವರಾಯನಿಗೆ ಈತನಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾದ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳು. ಈತನ ದಕ್ಷತೆಗೆ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ ಪರಾಕ್ರಮ ಸ್ನೇಹ ಪ್ರಿಯತೆಗಳು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಚ್ಚು ಮೆಚ್ಚು. ಈತನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಕೋರಿ, ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದವರುಂಟು; ದತ್ತಿ ಬಿಟ್ಟವರುಂಟು. ಸಿಂಹಳ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಈತನ ಗುಣಶೀಲ ಶೌರ್ಯ ಔದಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುವ ಹಾಡುಗಳಿವೆಯಂತೆ.

ಈತನು ಸಿಂಹಳ ದೇಹಕ್ಕೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ, ಅದೇ ಸಮಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ದೇವರಾಯನ ಕೊಲೆ ಮಾಡುವ ಸಂಚು ನಡೆದಿತ್ತು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವಿಜಯ ನಗರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ, ಅಬ್ದುಲ್

ಸಿದ್ಧಗಂಗಾ

ರಜಾಕ್ ಎಂಬ ಸರ್ಪಿಯಾ ರಾಯಭಾರಿಯವರದಿಯಲ್ಲಿ ಇದರ ವಿವರಗಳಿವೆ. ದೇವರಾಯನ ಸಮಾಪದ ಬಂಧು ಮೊಬ್ಬನು ಆತನ ಬಂಧುಗಳನ್ನೂ ಆಪ್ತಪರಿವಾರದವರನ್ನೂ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠರಾದ ಸಚಿವರನ್ನೂ ಭೋಜನಕ್ಕೆಂದು ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಕೊಲೆಮಾಡಿಸಿದ. ಎರಡನೆಯ ದೇವರಾಯ ದೈವ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಆ ಸಂಚಿನ ಜಾಲಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಸಿಂಹಳೇಂದ್ರ ನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಕಪ್ಪು ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ವಿಜಯವೈಭವದಿಂದ ಮರೆಯುತ್ತ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ದಣ್ಣಾಯ ಕನಿಗೆ ಈ ಸುದ್ದಿ ಸಿಡಿಲಿನಂತೆ ಬಂದಿರಬೇಕು. ವಾಯವ್ಯದಿಂದ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಧಾವಿಸಿದ. ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯೂ ಉನ್ನತಗಳೆಯನೂ ಆಗಿದ್ದ ದೇವರಾಯನಾದರೂ ಪಾರಾದನಲ್ಲ ಎಂಬುದಷ್ಟೆ ಆತನ ಸಮಾಧಾನ. ಸಂಚಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದವರನ್ನೆಲ್ಲ ಹಿಡಿತರಿಸಿ ಹಿಂಸಿಸಿ ಕೊಲ್ಲಿಸಿದ. ನಗರದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ಸಮಾಧಾನಗಳು ನೆಲೆಸಿದವು.

ವಿಜಯನಗರದಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಗೊಂದಲವುಂಟಾಗಿ ದೆಯೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ಕೆಲಬುರ್ಗಿಯ ಸುಲ್ತಾನನಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿತು. ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಹು ಸುಲಭವಾಗಿ ಆಕ್ರಮಿಸಬಹುದೆಂದು, ದುರಾಲಯಿಂದ ಏಳು ಲಕ್ಷ ವರಗಳನ್ನು ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸು, ಇಲ್ಲ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗು, ಎಂದು ಆಹ್ವಾನಿಸಿದ. ಆಗತಾನೆ ಸಿಂಹಳದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದ್ದ ದಣ್ಣಾಯಕ, ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಸೈನ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಕೊಲೆಯಾಗಿದ್ದರಿಂದ, ಆ ಕೂಡಲೆ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಗೆ ದಾಳಿಯಿಡಬೇಕಾಯಿತು ಅವನಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸೋಲೆಲ್ಲ? ಸುಲ್ತಾನನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಹೊಡೆದಟ್ಟಿ ಅನೇಕ ರನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು ಬಂದ. ಸುಲ್ತಾನನೇ ದೇವರಾಯನಿಗೆ ತಪ್ಪುಗಾಣಿಕೆ ನೀಡಬೇಕಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಯಾವ ತುಂಡರಸು ಎದುರುಬಿದ್ದರೂ ಅವನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಲು ಈತನೇ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ, ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇಮಕ್ಕೆ ದಂಗೆ ದರೋಡೆ ನಡೆದಲ್ಲಿ ಈತ ಹಾಜರು!

ಸಾಧುಗೆ ಸಾಧು, ಮಾಧುರ್ಯಗೆ ಮಾಧುರ್ಯನ್ ಬಾಧಿಪ್ಪ ಕಲಿಗೆ ಕಲಿಯುಗ
ಬಾಧಿಪ್ಪ ಕಲಿಗೆ ಕಲಿಯುಗ ವಿಪರೀತನ್
ಮಾಧವನೀತನೆ ಪರನಲ್ಲ
ಎಂಬ ಶಾಸನ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥನೆ ಈ ಸಮರ್ಥ ಸೇನಾನಿ-
ಲಕ್ಷ್ಮಣ ದಂಡೇಶ ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟದ ಸೇನಾನಿಯಾಗಿ

ದ್ದಂತೆ, ದಕ್ಷ ಆಡಳಿತಗಾರ, ರಾಜಕಾರಣ ಚತುರ. ಇಂಥ ವನು ಮಹಾ ಪ್ರಧಾನ್ಯ ಪದವಿಯಲ್ಲಿದ್ದರಿಂದ ದೇವರಾಯನ ಗೆಳತನವನ್ನು ಬಯಸಿ ಪೆಗು, ಕೈಲಾನ್, ಪುಲಿಕಾಟ್, ತೆನಾಸಿರಿಮ್ ರಾಜ್ಯಗಳು ಉಡುಗೊರೆಗಳನ್ನು ಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದುವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ ವಿದೇಶಿಪ್ರವಾಸಿ ನ್ಯೂನಿಜ್, ಪರ್ಷಿಯಾ ರಾಯಭಾರಿ ಅಬ್ದುಲ್ ರಜಾಕನು ಈತನನ್ನು ಮುಕ್ತ ಕಂಠದಿಂದ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರಜೆಗಳು ನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದ ಬಾಳುವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು, ಅಕ್ಕ ಪಕ್ಕದ ರಾಜ್ಯಗಳು ಸ್ನೇಹಕ್ಕಾಗಿ ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದುವು, ವಿದೇಶಗಳ ರಾಜರು ಸಹ ಈ ರಾಜ್ಯದ ರಾಯಭಾರ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನಿಟ್ಟು ಕೊಂಡಿದ್ದುವು. ವಿಜಯನಗರದ ಕೀರ್ತಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳು ಬಾನೆತ್ತರಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದುವು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ ದಂಡೇಶನು ತನ್ನ ಪರಮ ಸ್ನೇಹಿತ; 'ಉನ್ನತ ಕಳೆಯ' ಎಂದು ದೇವರಾಯನ ಭಾವನೆ. ಈತನಿಗೋ ದೇವರಾಯ ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ, ಅಷ್ಟೊಂದು ಅಪಾರವಾದ ಭಕ್ತಿ ಗೌರವಗಳು. ಅವನ ಮಾತನ್ನೇ ಕೇಳಿ.

ಪೂಜಕನು ತಾನೆಯಾದಪೆನೆನುತ ಮನವೊಲಿದು
ರಾಜಶೇಖರ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಸ್ವಲೀಲೆಯೊಂ
ರಾಜಾಧಿರಾಜ ಪರಮೇಶ್ವರಂ ಶ್ರೀ ವೀರದೇವರಾ
ಜೇಂದ್ರನಾಗಿ

ರಾಜಸುತ ಸಕಲದೇಶದ ಮಹುಟವರ್ಧನನಿ
ರಾಜಸುತ ಮಹಾರತ್ನ ಸಿಂಹಾಸನದೊಳಧಿಕ
ತೇಜದಿಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದನೆಂದರಿವವರ ಚರಣಾಂಬು
ಜಕ್ಕೆ ಶರಣು

'ಶಿವತತ್ತ್ವಚಿಂತಾಮಣಿ'ಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ, ತನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವ ಮಾತುಗಳಿವು:

ಧರಗಧಿಕ ಮೂರು ರಾಯರ ಗಂಡನ ಪ್ರತಿಮೆ
ಬಿರುದಂಕ ಗಜವೇಂಟಿಕಾರ ದೇವೇಂದ್ರ ಭೂ
ವರನ ಮಹದೈಶ್ವರ್ಯ ಶರಧಿ ಚಂದ್ರೋದಯನು
ದಾರಕರುಣಾಧಾರನು

ನಿರುಪಮಿತ ಸಪ್ತಾಂಗರಾಜ್ಯವರ್ಧನಕಳಾ
ಧರನಮಲ ಕೀರ್ತಿಯುತ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ದಂಡೇಶ
ವಿರಚಿಸಿದ ತತ್ತ್ವಚಿಂತಾಮಣಿಯ ನರಿವವರ ಚರ
ಣಾಂಬುಜಕ್ಕೆ ಶರಣು

-ಮೂರು ರಾಯರ ಗಂಡ, ಗಜವೇಂಟಿಕಾರ ಎಂಬ ಬಿರುದುಳ್ಳ ದೇವರಾಜೇಂದ್ರನ ಮಹದೈಶ್ವರ್ಯವೆಂಬ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಚಂದ್ರೋದಯವಿದ್ದಂತೆ ತಾನು; ರಾಜ್ಯದ ಸಪ್ತಾಂಗಗಳನ್ನು-ಅಂದರೆ ಜನಪದ, ದುರ್ಗ, ಭಂಡಾರ, ಸೈನ್ಯ ಮುಂತಾದವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಕಲೆಯನ್ನರಿತವನು; ಅವು ಲ ಕೀರ್ತಿಯುತ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ದಂಡೇಶ.

ಇನ್ನು, ಈತನ 'ಶಿವತತ್ತ್ವಚಿಂತಾಮಣಿ'ಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಇದರಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ಕಲೆ ಮತ್ತು ದರ್ಶನ ಕಲೆಗಳು ಒಂದೊಂದೊಂದು ಮಿಳಿತವಾಗಿ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಪೋಷಕವಾಗಿವೆ. ಇದನ್ನು 'ನುತ ಕಳಾವಿದರು ತತ್ತ್ವಾರ್ಥ ಸಂಪನ್ನರು ಅವಧಿಸಿರಿ' ಎಂದು ಅವನೇ ಕೇಳಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಶಿವನ ಮತ್ತು ಶಿವಭಕ್ತರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಗಳನ್ನೂ ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಒಳಕೊಂಡಿರುವುದು.

ಇದಕ್ಕೆ ವೀರಶೈವದ ವಿಶ್ವಕೋಶ ಎಂದರೂ ಸಲ್ಲುವುದು. ಹೆಸರು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಇನ್ನೊಂದು ಶುಷ್ಕ ವೇದಾಂತ ಗ್ರಂಥ ಎನ್ನಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಕವಿ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಪಂಚಾಮೃತಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿದ್ದಾನೆ, ಅಷ್ಟು ಸುಮಧುರವಾಗಿದೆ. ಹಾಲು, ಮೊಸರು, ತುಪ್ಪ, ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಬಾಳೆಹಣ್ಣುಗಳ-ಪಂಚಾಮೃತ ಬುದ್ಧಿ ಮನ ಭಾವಗಳಿಗೆ ಅಪ್ಪಾಯಮಾನವಾದದ್ದು.

ಗುರು ವಚನದಮೃತಮಂ ಶ್ರುತಿ ಪುರಾಣಾಗಮದ
ಪರಮಾರ್ಥದಮೃತಮಂ ವರಪುರಾತನ ವಚನ
ಪರಿಯಾಯದಮೃತಮಂ ಶಿವತಾಂತ್ರಿಕರು ವೇದ್ಧ
ಸಿದ್ಧಾಂತಮನಿಸಮೃತಮಂ

ಪರಮಾನುಭಾವದನುಭವ ಗೋಷ್ಠಿಯಮೃತದೊಳು
ಬೆರಸಿ ಮಧುನಿಸಿ ಪಡೆದ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ದಂಡೇಶ
ಧರಿಸರ್ಪ ತತ್ತ್ವಚಿಂತಾಮಣಿಯನರಿವವರ ಚರ

ಣಾಂಬುಜಕ್ಕೆ ಶರಣು

-ಎಂದಿದ್ದಾನೆ.

೨೨೨೧ ವಾರ್ಧಕ ಪಟ್ಟದಿಗಳಿರುವ ೫೪ ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಬೃಹದ್ಗ್ರಂಥಶಿಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣ ಬದ್ಧವಾಗಿ ಕಡೆಯ ಲ್ಲಟ್ಟಿದೆ. ಆಯಾ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಷ್ಟೆ ಸ್ಥಾನವನ್ನೀಯಲಾಗಿದೆ ಇಲ್ಲಿ ಅನಾವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಯಾವ ಒಂದು ಅಂಗವೂ ಲಂಬಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಇದು ಲಕ್ಷ್ಮಣ ದಂಡೇ

ಶನ ಪಿಚಿತ್ಯ ಪರಿಚ್ಛಾ ನಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನ. ಗ್ರಂಥದ ಪೀಠಿಕೆ ಹನ್ನೊಂದೇ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮುಗಿದಿದೆ. ಕವಿಯು ನಿತ್ಯಾನಂದರಸಮಯನಾದ ಶಂಭುವನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿ ಅನಂತರ, ಶ್ರೀ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನನ್ನು ಕುರಿತು, ಆತನೇ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಲಯ ಕರ್ತನೆಂಬುದನ್ನು,

ಆ ಕ್ಷಣವೇ ಜಗನ ನಿರ್ಮಿಸಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವುದೊಂದು
ದಕ್ಷಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಜಗವೆಲ್ಲವಂ ಸಂತತ ಸು
ರಕ್ಷಣಂ ಮಾಡುತ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವುದೊಂದಕ್ಷಿ ರಕ್ಷಿಸಿದ
ಜಗವ ನೋಡಿ
ಆಕ್ಷೇಪಿಸುತ ವಿಲಯರೂಪಾಗಿ ಸರ್ವಮಂ
ಭಕ್ಷಿಸುವುದೊಂದಕ್ಷಿಯಾ ತ್ರೈಕ್ಷದಿ ವಿರೂ
ಪಾಕ್ಷ ನೆನಿಸಿದ ಮಹಾಲಿಂಗಮೂರ್ತಿಯ ವಿಮಲ
ಚರಣಾಂಬುಜಕ್ಕೆ ಶರಣು

ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಇದಾದ ಮೇಲೆ ಗುರುಮೂರ್ತಿ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ, ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು, ಬಸವಣ್ಣ, ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ, ಶಾಂತರಸ ಮಹಾ ಪ್ರಭು ಇವರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಶಿವ ಕವಿಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾವನೇ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ಈ ಕೃತಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಶಿವತತ್ತ್ವವನ್ನು ಕುರಿತ ಪೂಜ್ಯಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾನವೇಕೆಂಬುದು ಈ ಕೃತಿಯ ಸೊಬಗು ಸಾಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಕುರಿತು, ಹೀಗೆ ಭರವಸೆ ನೀಡುತ್ತಾನೆ.

ಹರುಷದಿಂ ಕೇಳ್ವ ಮೆಚ್ಚುವರ ಶಿರದಾಭರಣ
ಉರುಮುದದಿ ಕೇಳ್ವ ಸುಮತಿಗಳ ಕರ್ಣಾಭರಣ
ಪರಮ ಪರಿಣಾಮದಿಂ ಪರಿಸುವರ ಕಂಠದಾಭರಣ
ವನವರತ ನೆನೆದು
ಪರಿತೋಷಿಸುವ ಸಕಲ ತಾತ್ಪ್ರೀಕರ ಹೃದಯದಾ
ಭರಣವಾಯ್ತೆನಿಸಿ ಶಿವತತ್ತ್ವಚಿಂತಾಮಣಿಯ
ಚರಿತಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಯಹುದೆಂದು ತಿಳಿವವರಮಲ ಚರ
ಣಾಂಬುಜಕ್ಕೆ ಶರಣು

ಪ್ರಾಚೀನ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವತರ್ವಣನೆ, ಸಮುದ್ರವರ್ಣನೆ, ಸೂರ್ಯೋದಯ ಚಂದ್ರೋದಯಗಳ ವರ್ಣನೆ-ಮುಂತಾದ ಹದಿನೆಂಟು ಅಂಗಗಳಿರುತ್ತಿದ್ದುವು. ವಿಚಾರ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಹದಿನೆಂಟು ಅಂಶಗಳೇ ಬೇರೆ.

ಪರಮ ಶಿವತತ್ತ್ವಚಿಂತಾಮಣಿಯ ಕೃತಿಯೊಳಂ
ಮರವ ನಿತ್ಯಾನಿತ್ಯ ವಸ್ತುವಿನ ವಿವರಣಂ

ಸಿದ್ಧ ಗಂಗಾ

ವರ ಸಕಲ ನಿಷ್ಕಲದ ಪರಿಯ ನಿಷ್ಕಲ ತತ್ತ್ವ ಸಕ
ಲವಾದಾ ಭೇದವು

ಇರೆ ಭುವನ ಕೋಶ ಶಿವಲೋಕದಭಿವರ್ಣನಂ
ಹರನ ದಿವ್ಯಾಸ್ಥಾನ ನಾರದನ ದರುಶನಂ
ಪುರಹರನ ನಂದೀಶ ಸಂವಾದವರ ಜಗನ ಪಾಲಿಸು
ವೊಡುದಯವಾದ

ಬಸವನವತಾರ ಮುಂತಾದ ಹದಿನೆಂಟು ಅಂಗಗಳು. ಗ್ರಂಥ ಪರಿವಿಡಿಗೇ ಮೂರೇ ಮೂರು ಪದ್ಯಗಳು. ಮುಂದಿನ ೨೨೦೬ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಶೈವಸಿದ್ಧಾಂತ ಶಿವಾಚಾರ ಶಿವಭಕ್ತರ ಕಥನಗಳು. ತತ್ತ್ವಪಟಲ, ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರಲೀಲೆ, ವೃಷಭನಾಹನಲೀಲೆ, ಕಂಕಾಳಧರಲೀಲೆ ಮೊದಲಾದವು ಮೊದಲ ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಅನಂತರದ ಆರು ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಭಕ್ತಿಜೀವನದ ಸರಸನಿರೂಪಣೆಯಿದೆ. ಮುಂದೆ ಒಂದು ಸಂಧಿ ಶಿವಲೋಕದ ಪ್ರಮುಖಗಣಗಳ ವರ್ಣನೆಗೆ. ಮೂವತ್ತೈದನೆಯ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ತಮಿಳು ನಾಡಿನ ಅರುವತ್ತು ಮೂವರು ಪುರಾತನ ಕಥೆಗಳಿವೆ. ಈ ಅರುವತ್ತು ಮೂವರಲ್ಲಿ ಕರಿಕಾಲ ಜೋಳನೂ ಒಬ್ಬ. ಆತನ ಶಿವಭಕ್ತಿ ಪ್ರಜಾನಿಷ್ಠ ವೈಕ್ರೇತ್ಯಗಳು ಈ ಒಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಪರಿಣಾಮಕಾರಕವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ.

ಹರಭವನ ಕೆರೆ ಬಾವಿಯೋಪಧಿಗಳಂ ತನ್ನ
ಹರುಷದಿಂ ಮಾಡಿಸುತ ಪಕ್ಷ ಪರಪಕ್ಷಂಗೆ
ಳರದೆ ತಾಂ ರಾಜೇಂದ್ರನಾಗಿ ಲೋಕವ ನಾಳುತಿರಲ
ಹನಿಶ ಲೋಕದ

ನರರು ಸಿರಿವಂತರಾಗಿರಬೇಕೆನ್ನುತ್ತ ರಂ
ಕರ ಪೂಜೆಯಿಂದೊಲಿಯೆ ಹೊನ್ನ ಮಳೆಯಂ ಕರೆದ
ಪರಮಗುಣ ಕರಿಕಾಲ ಜೋಳರಾಯನ ವಿಮಲ
ಚರಣಾಂಬುಜಕ್ಕೆ ಶರಣು

ಬೇಡರ ಕಣ್ಣಪ್ಪನ ಕಥೆ, ಒಂದೇ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ;
ಒಲಿದು ಬೇಂಟೆಗೆ ಪೋಗಲಲ್ಲಿ ಲಿಂಗವ ಕಂಡು
ನಲಿದು ಗೊರವನ ಪೂಜೆಯಂ ಕೆರಹುಗಾಲಿಲದ
ಕೆಲಕೊತ್ತಿ ಮುಕ್ಕಳುದಕದಲಿ ಮೆಜ್ಜನ ಕೆರೆದು
ಸವಿದ ಮಾಂಸವನರ್ಪಿಸಿ
ಕೆಲದಿವಸ ವಿರಲೊಂದು ಕಣ್ಣ ನೀರ್ ಸುರಿಯಲಂ
ದಲಸದದಕೊಲ್ಲು ತನ್ನಯ ಕಣ್ಣ ಕಿತ್ತಿಕೈ

ಸಲೆಮರೆದ ವೀರವ್ರತೈಕ ಕಣ್ಣಪ್ಪಗಳ ಚರಣಾಂಬು
ಜಕ್ಕೆ ಶರಣು

ಹೀಗೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಪುರಾತನನನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದೊಂದು ಪದ್ಯ. ಮುಂದೆ ಎರಡು ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಶಿವಶರಣರ ವೃತ್ತಾಂತಗಳಿವೆ. ಮೂವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ನೂತನ ಶರಣರ ದರ್ಶನವಾಗುತ್ತದೆ. ಗ್ರಂಥದ ೨೫೬ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು, ಅದರ ಹತ್ತರಲ್ಲೊಂದು ಭಾಗಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಭಾಗವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ ಈ ಸಂಧಿ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಶೋಧನೆ, ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧನೆ ಮುಂತಾದ ಹಲವು ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಈ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅನೇಕ ಭಕ್ತರುಗಳ ಕಾಯಕವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ ಇಲ್ಲಿ. ಕಾಯಕಕ್ಕೆ ಈ ಲೇಖಕ ಕೊಟ್ಟಿರುವಷ್ಟು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ಮತ್ತಾವ ಲೇಖಕ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲವೆನ್ನಬಹುದು.

ಇಲ್ಲಿ ಕಾಯಕದ ಬಗೆಗೆ ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳು ಆನಶ್ಯಕ್ತ. ಕಸಬು ಉದ್ಯೋಗ ಉದ್ಯಮಗಳು ಲಾಭದ ಆಶೆಯಿಂದ ಮಾಡತಕ್ಕವು. ಮಾಡುವ ಮಾಟವೇ ಶಿವ ಪೂಜೆ, ಕೆಲಸವೇ ಕೈಲಾಸ ಎಂದು ನೆರೆನಂಬಿ ನಚ್ಚಿ ಮಾಡತಕ್ಕದು ಕಾಯಕ. ಒಂದರ ಗುರಿ ಕಾಸುಗಳಿಸುವುದು; ಇನ್ನೊಂದರ ಗುರಿ ಶಿವಸಂಪಾದನೆ, ಭಕ್ತಿ ಸಂಪಾದನೆ; ಒಂದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾರ್ಥದ ಸುಂಕು; ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಣಭಾವ. ಶಿವನೊಂದಿಗೊಂದಾಗಿ, ಶಿವನೆ ತಾನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಮಾಟ ಆನಂದದಾಯಕ, ಅಲ್ಲಿರುವುದೆಲ್ಲ ನಲಿವು. ತನಗಾಗಿ, ತನ್ನ ಮಡದಿ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ತಾನು ಮಾಡುವೆನೆಂದು ಗೆಯ್ಯುಗೆಯ್ಯ ಆಯಾಸದಾಯಕ, ಅಲ್ಲಿರುವುದು ಬರಿ ನೋವು ನರಳಿಕೆ. ಕಸಬು ಉದ್ಯೋಗ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಂದ ಬರುವುದು ಲಾಭ, ಅವನ್ನೇ ಕಾಯಕಗಳೆಂದು ಅರಿತು ಮಾಡಿದರೆ ಲಭಿಸುವುದು ಪ್ರಸಾದ. ಇಲ್ಲಿ ಲಾಭ ನಷ್ಟಗಳ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಪ್ರಸಾದ ರೂಪವಾಗಿ ಬಂದ ಪ್ರತಿ ಫಲವನ್ನು ಗುರುಲಿಂಗ ಜಂಗಮ ರೂಪಿ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟು ಅವರೊಕ್ಕು ಮಿಕ್ಕುದನ್ನು ಸವಿಯಬೇಕು. ಇದು ಕಾಯಕ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ತಿರುಳು. ಯಾವ ಕಾಯಕಕ್ಕೂ ಅಗ್ರಸ್ಥಾನವೂ ಇಲ್ಲ. ನೀಚ ಸ್ಥಾನವೂ ಇಲ್ಲ. ಲಕ್ಕಣ್ಣದಂಡೇಶ ಕಾಯಕ ತತ್ತ್ವ; ವನ್ನು ಅರಿತು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅನುಭಾವಿ. ಆದುದರಿಂದ ನೂತನ ಶರಣರಲ್ಲನೇ ಕರ ಕಾಯಕವನ್ನು, ಅವರ ಹೆಸರುಗಳೊಂದಿಗೆ ನೇರಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಆ ಕಾಯಕಗಳ ಸುದೀರ್ಘ ಪಟ್ಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ.

ಓಲೆಯಕಾಯಕ, ತೋಟದಕಾಯಕ, ಆರಂಭ ಗಾಯಕ, ಕುಂಬಾರ, ಕಂಚುಗಾರ ಉಪ್ಪಲಿಗ, ಕಬ್ಬುನ ಗೆಲಿಸಿ, ಹೊಂಗಾಯಕ, ಕನ್ನಡಿಯ ಕಾಯಕ (ಅಂದರೆ ಕನ್ನರದ ಕೆಲಸ) ಸವನೂಲ ಕಾಯಕ, ಗಾಣಿಗ, ಗಂದಿಗ, ಚಿನ್ನವರದ, ಕಡಗದ ಕಾಯಕ, ಸೂಜಿಯ ಕಾಯಕ, ಗೋಣಿಯ ಕಾಯಕ, ಸೊಪ್ಪೆ ಮಾರುವ ಕಾಯಕ (ಅಂದರೆ ದನಗಳಿಗೆ ಮೇವನ್ನೊದಗಿಸುವ ಕೆಲಸ), ಕೋರಿಯಕಾಯಕ (ಕಂಬಳಿ ನೇಯುವುದು), ಬಣಜಿಗ, ಹವಳ ಹರದ (ಮುತ್ತಿನ ವ್ಯಾಪಾರ), ಮುತ್ತಿಲ ಕಾಯಕ, ಬಿದಿರಿನ ಕಾಯಕ ಇವು ಕೆಲವು ಮಾತ್ರ. ಸಮಾಜದ ಶುಚಿತ್ವಕ್ಕೆ ಸುಭದ್ರತೆಗೆ ಸಂಪದಭೃದಯಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಯಕದವರ ಬೇಕು. ಅವರಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಶುದ್ಧ ಕಾಯಕವುಳ್ಳವರು ಪೂಜ್ಯರು.

ಲೌಕಿಕದ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ "ಕೇಳು" ಎಂದೆಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಆದರೆ ಶಿವಕಾರುಣ್ಯ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡ ಎಲ್ಲ ಕಾಯಕದವರೂ ಇವನಿಗೆ ಪೂಜ್ಯರೆ. ಅವರಿಗೆ ಮಹಾಪ್ರಧಾನ ಲಕ್ಕಣ್ಣದಂಡೇಶ ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಮಣಿಯುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಅವನ ದೊಡ್ಡತನ. ಸಣ್ಣವರೆನಿಸಿಕೊಂಡವರ ದೊಡ್ಡತನವನ್ನು ಕಂಡು ಕೊಂಡಾಡಬಲ್ಲ ವಿಶಾಲ ಹೃದಯ ಎಷ್ಟು ಜನಕ್ಕೆತ್ತು ಆಗ? ಸಮಗಾರ ನಾದರೇನು ಬಿದಿರಿನ ಕಾಯಕದವನಾದರೇನು ಹಾಲು ಮೊಸರು ಮಾರುವ ಹರದೆ ಓಬಳವ್ವ ಆದರೇನು— ಅವರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವಿಕಾಸವಾಗಿದ್ದರೆ ಆಯಿತು ಎನ್ನುವ ಕವಿಗಳೆಲ್ಲಿದ್ದರು ಆಗ? ಇದನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡರೆ "ಶಿವತತ್ತ್ವಚಿಂತಾಮಣಿ"ಯ ಮಹತ್ವ ಅರಿವಾಗುವುದು.

ಇಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲ. ಈ ಮಹಾರಾಯ ವರ್ತಮಾನ ಪತ್ರಗಳ ಸುದ್ದಿ ಸುಳಿವೂ ಇಲ್ಲದ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಅಂಜಿ ಸಂಚಾರ ಸಾರಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ಇಂದಿನಷ್ಟು ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿ ದಾಗ ಈ ನೂತನ ಗಣಂಗಳ ಗಟ್ಟಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ? ಐನೂರಕ್ಕೂ ಮಿಕ್ಕ ಸಂಖ್ಯೆಯ ನೂತನ ಶರಣರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡನಾಡಿನವರಿದ್ದಾರೆ; ಆಂಧ್ರದವರು ತಮಿಳು; ದೇಶದವರು ಇದ್ದಾರೆ; ಕೇರಳ ಕೊಂಕಣ ಓರಿಸ್ಸಾದವರು, ಗುಜರಾತಿನವರು, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದವರು ಇದ್ದಾರೆ. ಇಮರೆಲ್ಲರ ಹೆಸರು ಕಾಯಕ ಉರುಗಳ ವಿವರಗಳನ್ನು ಅಸಾಧಾರಣ ಜಾಣ್ಮೆಯಿಂದ ಓದುಗರ ಮನವೊಪ್ಪುವಂತೆ ರಸಿ

ಕರು ಮೆಚ್ಚುವಂತೆ ಕಿವಿಗೂ ಹಿತವಾಗುವಂತೆ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಒಂದೆರಡು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ :

ಮಧುರೆ ಕೋಟೆಯ ನಾಡೊಳಗೆ ಬೊಮ್ಮಲಿಂಗಯ್ಯ
ಸದಮಲ ವಿನಾಶಿ ಕಲ್ಯಾಣಯ್ಯ ರಾಯಪುರ
ಕೊದವಿ ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ತಿರಿಚಿಟ್ಟಪಳ್ಳಿಯಲಿ ತ್ರಿಪುರಾದಿ
ಯೋಲೆಯ ತಿಪ್ಪಣ
ಮುದದಿ ಕುಂಬಾರಕಾಯಕದ ಕೊನಲು ಪೋಲು
ವಿದಿತ ತಿರುವಾರೂರ ಪೋಲೆಯಾ ತಮ್ಮಣ್ಣ
ಚದುರ ತಿರುವದಿಯ ಭಕ್ತರನರಿದು ಪೆಳ್ಳನರ
ಚರಣಾಂಬುಜಕ್ಕೆ ಶರಣು

ಈ ಒಂದೇ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಶರಣರ ಹೆಸರು ವಿಳಾಸ ಇದೆ ಕಾಯಕ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನೂ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಒಂದೆ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಶರಣರಿದ್ದರನ್ನೆ. ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶರಣರ ಹೆಸರಿಲ್ಲ. ಆ ಸ್ಥಳದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೊಗಳಲಾಗಿದೆ; ಮಳಲಕೋಟೆಯ ಭಕ್ತರನ್ನು ಕುರಿತು,

ಮಲರಹಿತ ಗಂಗೆ ಧರೆಯಂಗಮೊಳು ಸುಳಿದು ನಿ
ಮಲತೆಯಂ ಮಾಡಿ ಬಂಧನವಳಿದು ಸೋಂಕಿದೆಡಿ
ಮಳಲಾಗಿ ತೋರ್ಪಂತೆ ಶಿವನ ಸದ್ಭಕ್ತಿಯೆನಿಸುವ
ಗಂಗೆ ತನುಧರೆಯೊಳು

ತಿಳಿದತುಳ ವೀರಶೈವ ವ್ರತಾಚಾರ ಪಥ
ದೊಳು ಪಂದು ಮೋಹ ಬಂಧನವಳವು ತಾಚರಿಪ
ಮಳಲಕೋಟೆಯ ಪುರದ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತರ ವಿಮಲ
ಚರಣಾಂಬುಜಕ್ಕೆ ಶರಣು

ಅರ್ಥ ಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವ ಈ ಪದ್ಯ. 'ಮಳಲಕೋಟೆ' ಎಂಬ ಪದದಿಂದ ಅರಳಿದ ಹೂವು. ನೀರು ಹರಿಯುವೆಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮರಳು ನೆಲಕ್ಕುಂಟೆಯೂ ಅಂಟದಂತಿರುತ್ತದೆ. ಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ಗಂಗೆ ಭಕ್ತರ ತನುವೆಂಬ ಧರಿಯಲ್ಲಿ, ವೀರಶೈವಾಚಾರ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಹರಿದುದರಿಂದ, ಮಳಲ ಕೋಟೆಯ ಭಕ್ತರು ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಹೊದ್ದಿಯೂಹೊದ್ದ ದಂತಿರುವರು ಎಂದು ಈ ಪದ್ಯದ ತಾತ್ಪರ್ಯ.

ಬುಕ್ಕ ಸಾಗರದ ಭಕ್ತ ಮಹೇಶ್ವರರನ್ನು ಕರಿತು :
ಹೆಕ್ಕಳದೊಳನುದಿನಂ ಬೇಡುತಹ ಶಿವಲಾಂಛ
ನಕ್ಕೆ ವಂಚನೆಯಿಲ್ಲ ದುಳ್ಳುದರಿದಿತ್ತು ಕರು
ಣಕ್ಕೆ ಪಕ್ಕಾಗಿ ಸೇವಾಭಾವ ಸನ್ನದ್ಧರಾಗಿ ನಿನ್ನೊಹ
ತೆಯಿಂದ

ಒಕ್ಕಲೂರಾಗಿ ಲೌಕಿಕರಂದದಲಿ ಮಡದಿ
ಮಕ್ಕಳಂ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುತ ಭವಹರರಾದ
ಬುಕ್ಕಸಾಗರದ ಪುರದ ಭಕ್ತ ಮಹೇಶ್ವರರ ಚರ
ಣಾಂಬುಜಕ್ಕೆ ಶರಣು

ಹೇಳ ಬೇಕಾದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಂದೊ ಎರಡೊ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿಸುವ ನುಡಿಜಾಣ್ಮೆಯನ್ನಿಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ವಿಜಯನಗರಿಯ ಪಾವನ ಪರಿಸರವನ್ನೂ ಪಂಪಾ ವರ್ಧಾವರವನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸುವಾಗ ಈ ಕವಿಗೆ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಎಲ್ಲೆಯಿಲ್ಲದ ಉತ್ಸಾಹ ಆನೇಶ. ಮೂವತ್ತು ಮನೋಹರ ವಾರ್ಧಕಗಳಲ್ಲಿ ಹಸರಗೊಂಡಿರುವ ಈ ಭಾಗ ರಸದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದುದು.

ಪರಹಿತದ ಬೇಡು ಸತ್ಯದ ಸುಡಿಯ ನಾಡು
ಕರುಣಾಬ್ಧಿ ಯಿಕ್ಕೆ ಕಾಮಿತ ಸುಖದ ತೆಕ್ಕೆ ಶಶಿ
ಧರನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಾಗರ ಸದಾಚಾರ ಸದ್ಭಕ್ತಿಗಳ
ಜನ್ಮಭೂಮಿ

ಪರತರ ಶಿವಾನುಭಾವಿಗಳ ಪರಿಮಿತ ಗೃಹಂ
ಪರಿಕೆಪರಿದು ವಿಜಯಕಲ್ಯಾಣವಾದುದೀ
ಧರೆಯರಿಯ ದೇವರಾಜೇಂದ್ರಪುರವೆಂಬವರ ಚರ
ಣಾಂಬುಜಕ್ಕೆ ಶರಣು

ಲಕ್ಕಣ್ಣದಂಡೇಶ ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ವಿಜಯಕಲ್ಯಾಣನಗರ ಎಂದೇಕರೆದಿದ್ದಾನೆ. ವಿದ್ಯಾನಗರಿ ಎಂದಲ್ಲ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಿವಶರಣರ ಶಿವಾನುಭಾವಿಗಳ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಗೃಹಗಳಿದ್ದದರಿಂದ ಈ ನಗರವನ್ನು ಬಸವ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿರಬಹುದು. ಅದು ಹೇಗೆ ಇರಲಿ, ಪದ್ಯರಚನೆ ಹೃದ್ಯವಾಗಿದೆ. ಹಳೆಯದನ್ನೆ ಹೊಸರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಹೊಸ ಹರಣವನ್ನು ಹದಗಿಸಿ, ತನ್ನ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಹೊಂಬೆಳಕನ್ನು ಹಸರಿಸುವ ರಸವಿದ್ಯೆ ಈತನಿಗೆ ಕರತಲಾಮಲಕ. ಕಲ್ಯಾಣ ಪಟ್ಟಣವನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಶರಣರನ್ನೂ ಕುರಿತು, ಆ ಮೊದಲೆ ನೂರಾರು ವಚನಕಾರರು, ಹರಿಹರಾದಿ ಕವಿಗಳು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದರು. ಇನ್ನಿದಕ್ಕಿಂತ ಸೊಗಸಾಗಿ ಹೇಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬಷ್ಟು ಕಲಾಮಯವಾಗಿ ಹಾಡಿದ್ದರು. ಅದೇ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಕುರಿತೇ ಈತನೂ ಹೇಳಿರುವುದು. ಅಲ್ಲೆಯೂ ಹೊಸ ಹೊಗರುಂಟು.

ಕಲ್ಯಾಣ ಪುರವಿಳಾತಳಕೆ ಶುಭ ಕಲ್ಯಾಣ
ಕಲ್ಯಾಣಪುರ ಮನುಜ ಮಂಗಳದ ಕಲ್ಯಾಣ

ಕಲ್ಯಾಣ ಪಾಪಾಘ ರದನಿ ಬಿಡು ವಿದಳನದ ಪಂಚಾ
ಸ್ಯ ಕಲ್ಯಾಣವು

ಕಲ್ಯಾಣ ಭಕ್ತಿ ಸತಿಯ ವಿನಾಹ ಕಲ್ಯಾಣ
ಕಲ್ಯಾಣ ಪರಮಕೈವಲ್ಯಪದ ಕಲ್ಯಾಣ
ಕಲ್ಯಾಣದೊಳ ಬಸವನಂತಿರ್ಪ ಭಕ್ತರ ಸುಚರ
ಣಾಂಬುಜಕ್ಕೆ ಶರಣು

ಈ ಪಟ್ಟದಿಯ ಒಂದೊಂದು ಪಾದವನ್ನೂ ಕುರಿತು ಮಂಥನ ಮಾಡಿದಷ್ಟೂ, ಅದರ ಅರ್ಥ ಇನ್ನಷ್ಟು ಮತ್ತಷ್ಟು ಸ್ಫುರಿಸುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಪಾದ ಆದ್ಯಂತಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣಪದ. ಈ ಕವನದ ಅಂತರಂಗ ಬಹಿರಂಗಗಳೆರಡೂ ಚೆಲುವು ಚಂದಗಳಿಂದ ತುಂಬಿವೆ.

'ವಚನದಲ್ಲಿ ನಾಮಾಮೃತ ತುಂಬಿ, ಎಂಬ ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸುಪರಿಚಿತವಾಗಿದೆ. ಆ ವಚನವೇ ಶಿರಪುರದ ಭಕ್ತರನ್ನು ಹೊಗಳುವ ಪಟ್ಟದಿಯ ಪೂರ್ವಾರ್ಥ.

ಶಿವನನಲ್ಲದೆ ನೆನೆಯ ಶಿವನನಲ್ಲದೆ ಹೊಗಳ
ಶಿವನನಲ್ಲದೆ ನೋಡಿ ಶಿವನನಲ್ಲದೆ ಪಾಡ
ಶಿವನನಲ್ಲದೆ ಬೇಡ ಶಿವನನಲ್ಲದೆ ಕೂಡ ಶಿವನೊಳ್ಳಲ್ಲ
ದೆಯಾಡದೆ

ಶಿವಶರಣ ಸಂಗ ಶಿವಗೋಷ್ಠಿ ಶಿವದಾಸೋಹ
ಶಿವಕಂಕರತೆಯ ಶಿವಭಕ್ತಿ ನಿಷ್ಣಾಪರರ
ಭವನವಹ ಶಿವಪುರದ ವೀರ ಮಹೇಶ್ವರರ ಚರ
ಣಾಂಬುಜಕ್ಕೆ ಶರಣು

ಈ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕುತೂಹಲಕಾರಕವಾದ ಅಂಶವಿದೆ. ದೇಶದಲ್ಲಿ ಇಂದಿನಂತೆ ಅಂದೂ ಪತ್ರ ವ್ಯವಹಾರ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಲೇಖನಗಳ ಒಕ್ಕಣಿಕೆ ಹೇಗಿರುತ್ತಿತ್ತು ಎಂಬುದು ಎಕ್ಕಲೂರಿನ ನುಲಿಯ ಕಲ್ಲುಗನ ಕಥಾಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿದೆ. ಶಿವನು ಆತನ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು, ಬರುವ ಸೋಮವಾರ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೈಲಾಸಕ್ಕೂ ಯ್ಯುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿ ಹೋದನಂತೆ. ಆ ಭಕ್ತ, ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವ ಮುನ್ನ ಗಣಪರವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು ಚಪ್ಪನ್ನ ದೇಶದ ಶರಣರಿಗೆ ಕರೆಯೋಲೆ ಕಳುಹುತ್ತಾನೆ. ಅದರ ಒಕ್ಕಣಿಕೆ,

ಸ್ವಸ್ತಿ ಸಜ್ಜನ ಶುದ್ಧ ಶೈವ ದೀಕ್ಷಾನುಗ್ರ
ಹಸ್ಥಲರ್ ಶ್ರೀ ಮನ್ಮಹಾಭಕ್ತ ವಸ್ತಲ ಪ

ಡುಸ್ಥಲ ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದೆನಿಸ ಚಪ್ಪನ್ನ ದೇಶದೊಳೆಸೆವ
ಶರಣತತಿಗೆ

ಪ್ರಸ್ತುತಂ ನಿಮ್ಮಸುತ ನುಲಿಯ ಕಲ್ಲುಗ ಬಿನ್ನ
ಪಾಸ್ಥಿಯಿಂ ಬಹ ಸೋಮವಾರ ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ
ವಿಸ್ತರದಿ ಪೋಸೆ. ಬಹುದೋಲೆಗಂಡೆಂಬವರಚರ
ಣಾಂಬುಜಕ್ಕೆ ಶರಣು.

ಒಂದು ಮಾತು ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲ. ಲಕ್ಕಣ್ಣನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ, ಹಿತ ಮಿತ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟು ಒಪ್ಪ ಓರಣಗಳು ಮನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದುವು.

ಧರ್ಮಾರ್ಥಮ್, ಪಿಂಡೋತ್ಪತ್ತಿ, ಸಂಸಾರಹೇಯ, ಪಂಚಾಕ್ಷರಿ ವಿಭೂತಿ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ-ಮುಂತಾದ ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳು, ಪಂಚಾಚಾರ, ಲಿಂಗಾಂಗಸಾಮರಸ್ಯ, ಕ್ರಿಯಾ ವಿಶ್ರಾಂತಿ-ಇವೆಲ್ಲ ಗಹನವಾದ ಅತಿ ಉಪಯುಕ್ತ ವಿಚಾರಗಳು-ಮುಂದಿನ ಕಾವ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿವೆ. ತಿಳಿಯಾದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಗುವ ಉಪಮೆ ರೂಪಕ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ನಿರೂಪಿಸಿರುವ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯರೂ ಓದಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆ ಮನೋಧರ್ಮ ಬೇಕು ಅಷ್ಟೆ. ಧರ್ಮಾರ್ಥಮವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ, ಈ ಪದ್ಯ ಯಾರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ? ಈ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಷಯ ಇದು.

ಲಂಚವಂ ಕೊಂಬವರಿಗಾಜ್ಞೆಯಂ ಮಾಡದವ
ವಂಚಕಂ ಸುಜನರಂ ದುರ್ಜನಿಸ ದನಿಗೇಳಿ
ಸಂಚಿತಾರ್ಥವ ಕೊಂಡು ಪ್ರಜೆಗಳಂ ಪೀಡಿಸಂ
ಧರ್ಮವೈದ್ಯ ಜ್ಯೋತಿಷ
ಕಿಂಚಿತಾರ್ಥವನರಿಯ ಗಳಹತನದಿಂ ಪೇಳ್ವ
ಪಂಚಮಹ ಪಾತಕಕೃಧಿಕರಿವರೆಲ್ಲರುಂ
ಮಿಂಚಿನಂತವರ ಸೌಖ್ಯಂಗಳೆಂದರಿವವರ ಚರಣಾಂ
ಬುಜಕ್ಕೆ ಶರಣು

ಅವರ ಸೌಖ್ಯಂಗಳೆಲ್ಲ ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಕ್ಷಣಿಕ; ಮನುಷ್ಯನ ಶರೀರವನ್ನು ಮನೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿರುವ ಪದ್ಯಗಳು ಕೇಳತಕ್ಕುವು. ಈ ಮನೆ ಎಂಬ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಭಾರದ ತೊಲೆ, ನಿಡುಗಂಬ, ಜಂತೆಗಳು ಅಸ್ಥಿಪಂಜರ; ನರಗೇ ಕಟ್ಟುವಿಂಡಿಗೆ; ಮಾಂಸಪಂಕದಾಸರಿಯ ಪೂಸಿಕೆ-ಅಂದರೆ ತಡಿಕೆ.

ಹಾಗಾದರೆ ಭಾವಣೆಗೆ ?

ಮೂರುವರೆ ಕೋಟಿಯೆಂಬತ್ತೆಂಟು ಸಾವಿರದ
ವಿೂರಿದರು ಮತ್ತು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಕೇಶರೋಮವೆನಿ
ಪೋರದ ಹುಲ್ಲಿನಿಂ ಹೊದಿಸಿದಾ ಸದನಕ್ಕೆ ವದನವೇ
ಬಾಗಿಲೆನಿಕುಂ

ಸಾರ ನೇತ್ರವು ನಾಸಿಕಂ ಕರ್ಣವಿಂತಾರು
ಸೇರಿ ನಾಭಿಯ ಕೆಳಗೆ ನಾಳವೆರಡಂತೆಂಟು
ಸೇರುವೆ ದ್ವಾರಂ ಗವಾಕ್ಷವೆಂದರು ಪುನ ಚರಣಾಂ
ಬುಜಕ್ಕೆ ಶರಣು

ಕೂದಲೇ ಹುಲ್ಲು, ಬಾಯಿಯೇ ಬಾಗಿಲು, ಇನ್ನೆಂಟು
ದ್ವಾರಗಳೇ ಕಿಟಕಿ ಗವಾಕ್ಷಗಳು. ಭಕ್ತನು ಭಗವಂತನೇ
ಆದಾಗ ಅವನ ಅನುಭವ ಎಂತಹುದಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು,

ಕತ್ತಲೆಯು ಬೆಳುದಿಂಗಳೆಂಬೆರಡು ಕುರುಹಿಲ್ಲ
ದತ್ತಮಲ ದಿವದಲ್ಲಿ ಬರಿಯ ಬಿಸಿಲಿಪ್ಪಂತೆ
ತತ್ತಾದ ಪುಣ್ಯಪಾಪದ ಕುರುಹಿಗಡೆಗುಡದ ಭಕ್ತಿ
ಯೆನಿಸುವ ಪದದಲ್ಲಿ

ನಿತ್ಯವೆನಿಸುವ ಶೈವತೇಜವೇ ತೋಳಿಗೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿಪ್ಪುದು
ಗುತ್ತಿಪ್ಪುದೈನೆ ಪೆರುತೊಂದಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೃಪೆ
ಯಿತ್ತ ಮಹಿಮೋದಾತ್ತ ನೆಂದೆನಿಸ ದೇಶಿಕನ ಚರು
ಣಾಂಬುಜಕ್ಕೆ ಶರಣು,

ನಿತ್ಯವೆನಿಸುವ ಶೈವತೇಜವೇ ತೋಳಿಗೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿಪ್ಪುದು
ಬೇರೆ ಇನ್ನೇನೂ ಇಲ್ಲ ಭಕ್ತಿರಸಾನಂದ ಗಿರಿಯ ತುತ್ತ
ತುದಿಯನ್ನೇರಿದಾಗ.

ಶಿವತತ್ತ್ವಚಿಂತಾಮಣಿ ಹದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನ
ದಲ್ಲಿ, ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮಹಾಪ್ರಧಾನ
ಲಕ್ಕಣ್ಣದಣ್ಣಾಯಕನು ಸ್ವತಃ ರಚಿಸಿದ್ದು. ಆದುದರಿಂದ
ಆ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದ ಚರಿತ್ರೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ
ಹೇಳಿರುವ ಸಂಗತಿಗಳಿಗೆ ಬೆಲೆಯುಂಟು. ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ
ಆ ಹೆಸರು ಹೇಗೆ ಬಂದಿತೆಂಬುದನ್ನು ಆತ ಸುಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ
ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ನಿಜ ಭುಜ ಪರಾಕ್ರಮದಿ ಮೂರುರಾಯರೆನಿಪ್ಪ
ಗಜ ಘಟೆಗಳಂ ವಿದಾರಿಸಿ ಪಂಚಮುಖನಾಗಿ
ಸುಜನರಂ ಪರಿರಕ್ಷಿಸುತ ಶಿವಾರ್ಚಕರಿಗನಿಶಂ ಸಮಾ
ಧಾನವಿತ್ತು

ಸಿದ್ಧ ಗಂಗಾ

ವೃಜಿನಹರ ಪಂಪಾವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಚರಣಮಂ
ಭಜಿಸುತಂ ವಿಜಯ ಕಲ್ಯಾಣ ಪುರದೊಳು ಮೆರೆವ
ವಿಜಯನೆನೆ ದೇವರಾಜೇಂದ್ರನಿರವರಿವನರ ಚರ
ಣಾಂಬುಜಕ್ಕೆ ಶರಣು

ವಿಜಯ ಎಂದರೆ ಪಂಪವಿರೂಪಾಕ್ಷನೂ ಹೌದು, ದೇವ
ರಾಜೇಂದ್ರನೂ ಹೌದು. ಪಂಪಾವಿರೂಪಾಕ್ಷನಿಗೆ ವಿಜಯ
ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಇದ್ದಿತು. 'ವಿಜಯ'
ಎಂಬುದು ಆ ಹೆಸರಿನ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತರೂಪ. ಹೊಸ ಸಾಮ್ರಾ
ಜ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಜಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಹೆಸರನ್ನೇ ಇಡಲಾಗಿತ್ತು.
ಆ ರಾಜ್ಯದ ನಿರೂಪಗಳು ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಶ್ರೀ ವಿರೂ
ಪಾಕ್ಷನ ಅಂಕಿತದಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ, ಅನೇಕ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಅಂಶಗಳ ಈ ಗ್ರಂಥ
ದಿಂದ ಹೊರಪಡುತ್ತವೆ. ಈ ಕವಿ ತನ್ನ ಸಮಕಾಲೀನ
ರಾದ ಅನೇಕ ಶಿವಶರಣರ ಮತ್ತು ವಿರಕ್ತರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು
ಸೂಚಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧಕರಿಗೂ
ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಶೋಧಕರಿಗೂ ವಿಪುಲ ಸಾಮಗ್ರಿ ದೊರೆತಂ
ತಾಗಿದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಒಬ್ಬ ಕಥಾನಾಯಕನ
ವೃತ್ತಾಂತವೂ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿಲ್ಲ; ಶಿವತತ್ತ್ವವೇ ನಾಯಕ
ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವುದು. ಸದಾನಂದಮಯನಾದ
ಪರಮ ತೇಜೋರಾಶಿಯಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ವಿಸ್ಫುಲಿಂಗ
ಗಳು ಮತ್ತೆ ಅದೇ ಪರಂಜ್ಯೋತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗುವ ಬಗೆ
ಯನ್ನು ಶಿವಮಹಿಮಾ ಕಥನ, ಶಿವಭಕ್ತಕಥನ ಇವು
ಗಳ ನಿದರ್ಶನದ ಮೂಲಕ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ತತ್ತ್ವಾತ್ಮ
ರ್ಥವನ್ನೂ ಕಲಾಮಯವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಈ
ವರಕೃತಿ ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆ. ಲಕ್ಕಣ್ಣ
ದಂಡೇಶ ತನ್ನ ಅಂಕಿತವಿಟ್ಟು ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಿದ್ದ.
ಈಗ ಅವೆಲ್ಲಿವೆಯೋ ತಿಳಿಯದು. ಆದರೆ ಅವನ ಶಿವತತ್ತ್ವ
ಚಿಂತಾಮಣಿಯ ಒಂದೊಂದು ಪದ್ಯವೂ ಒಂದೊಂದು
ನಾಣ್ಯ. ಮುಂದೆಯೂ ಚಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕವು. ಇದೊಂ
ದು ಆಚಾರ್ಯಗ್ರಂಥ.

ಲಕ್ಕಣ್ಣ ದೊಡ್ಡಪದವಿಯಲ್ಲಿದ್ದನು. ವೇದ
ಆಗಮ ಪುರಾಣಗಳ ಸಾರವನ್ನು ಅರಿತವನು ವಚನ

ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ಹರಿಹರ ರಾಘವಾಂಕಾದಿಗಳ ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ
ಅಳವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ್ದ. ಅಧಿಕಾರ ಮದವಾಗಲಿ
ವಿದ್ಯಾಮದವಾಗಲಿ ಇವನಲ್ಲಿ ಲವಲೇ ಶೃವಾ ಇರ
ಲಿಲ್ಲ. ಹದಗೆಟ್ಟ ಹೃದಯದಿಂದ ಶಾಂತರಸಮಯ
ವಾದ ವಿಚಾರ ವೇದಾಂತ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಗ್ರಂಥರತ್ನವು
ಸಾಧ್ಯವೇ? ಈ ಕೃತಿಯ ಪದ್ಯಗಳೆಲ್ಲ "ಅರುಪುವನ ಚರ
ಣಾಂಬುಜಕ್ಕೆ ಶರಣು, ಪೊಗಳ್ಳರ ಚರಣಾಂಬುಜಕ್ಕೆ
ಶರಣು— ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.
ಮನುಷ್ಯನ ನಿಜವಾದ ಸಂಪತ್ತು ಅವನ ನಡೆ ನಯವಿನಯ
ಗಳೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಆತ ಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದ. ಗ್ರಂಥದ ಮುಗಿ
ವಿನಲ್ಲಿ, "ನುತ ಕಳಾವಿದರು ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಸಂಪನ್ನರೀ
ಕೃತಿಯ ನೋಡಿ ತಪ್ಪುಳ್ಳೊಡಂತಿದ್ದಿ ಮತಿಯ ಕರುಣೆ
ಪುದು ನಿಮ್ಮಯ ಕೃಪೆಯ ಬಾಲಕಗೆ" ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂ
ಡಿದ್ದಾನೆ, ಈ ಮಹಾಮಾತ್ಯ ಮಹಾಸೇನಾನಿ, ಮಹಾ
ವಿದ್ವಾಂಸ.

ಸಾಹಿತ್ಯ, ಧರ್ಮಗಳ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕಾಗಿ ಲಕ್ಕಣ್ಣ
ದಂಡೇಶನು "ಲಕ್ಕಸಂಖ್ಯೆಯ ವಿತ್ತಮಂ ವೆಚ್ಚಿಸಿದ"
ಎಂದು ಗುಬ್ಬಿಯ ಮಲ್ಲಣಾರ್ಯ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಈತನ
ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ವೀರಶೈವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು ನವ
ಜೀತನವನ್ನು ಪಡೆದುವು. ಚಾಮರಸ, ಕಲ್ಲುಮಠದ

ಪ್ರಭುದೇವ, ಜಕ್ಕಣಾರ್ಯ, ಮಹಲಿಂಗದೇವ, ಗುರುಬಸವ
ಮುಂತಾದವರು ಈತನಿಂದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿತರಾಗಿ ಅನೇಕ
ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನೂ ಹಾಡುಗಬ್ಬಗಳನ್ನೂ ವಚನ ಸಂಗ್ರಹಗ
ಳನ್ನೂ ಮಾಡಿದರು. ಶರಣರ ವಚನಗಳನ್ನು ಸ್ಥಲಾನು
ಗುಣವಾಗಿ, ಸಂಭಾಷಣಾರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರೆದು ಪ್ರಚುರಗೊಳಿ
ಳಿಸಿದರು. ವಚನಗಳಿಗೆ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಬರೆಯುವುದು
ಪ್ರಾರಂಭವಾದುದೂ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೆ. ವಿರಕ್ತರೊಂದು
ದೊಡ್ಡಗುಂಪೇ ಇತ್ತು ಆಗ. ಅವರು ಶರಣತತ್ತ್ವವನ್ನು
ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಲಕ್ಕಣ್ಣದಂಡೇಶನಿಂದ
ವಿಜಯನಗರ ವಿಜಯ ಕಲ್ಯಾಣ ನಗರವಾಯಿತು

ಗುಬ್ಬಿಯ ಮಲ್ಲಣಾರ್ಯ, ಚಿಕ್ಕನಂಜೇಶ, ಅದ್ವೀಶ
ಕವಿ, ಶಂಕರ ಕವಿ— ಮುಂತಾದ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಲಕ್ಕಣ್ಣ
ದಂಡೇಶನ ಪ್ರಭಾವ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಬಿದನೂರು
ನಾಯಕರು ಎರಡನೆಯ ದೇವರಾಯ ಮತ್ತು ಲಕ್ಕಣ್ಣ
ದಂಡೇಶರನ್ನು ಆದರ್ಶವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ದೇಶದ ಅಭ್ಯು
ದಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದವರು.

ಕನ್ನಡನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಕನ್ನಡದ ಕೀರ್ತಿಪ್ರತಿಷ್ಠೆ
ಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದವನು ಲಕ್ಕಣ್ಣ ದಂಡೇಶ. "ಶಿವತತ್ತ್ವ
ಚಿಂತಾಮಣಿ" ಇರುವವರೆಗೆ ಕನ್ನಡಜನತೆ ಆತನನ್ನು ಕೃತ
ಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಿರುವುದು.

ಅ ಮೃ ತ ವಾ ಣಿ

ಮನವೂ, ಮಾತೂ ಒಂದಾಗಿರುವುದೇ ನಿಜವಾದ ಸಾಧನ. ಅದಿಲ್ಲದೆ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ "ಹೇ ಭವಗಂತ,
ನೀನೇ ನನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವ" ಎನ್ನುತ್ತಾ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಪಂಚವೇ ನಮ್ಮ ಸರ್ವಸ್ವವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಸಾಧನೆ
ಗಳೆಲ್ಲಾ ನಿಷ್ಫಲವಾಗುತ್ತವೆ.

—ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸ.

ಸು ಲೋ ಚ ನೆ ಯ ವಿ ದ್ಯಾ ಭ್ಯಾ ಸ

[ಸಣ್ಣ ಕಥೆ]

ಮಲೆಯಾಳದಲ್ಲಿ :
ಶ್ರೀ ಪಿ. ಕೇಶವದೇವ್.

ಅನುವಾದ :
ಶ್ರೀ ಬಿ. ಕೆ. ತಿಮ್ಮಪ್ಪ, ಎಂ. ಎ.
ಕಾಸರಗೋಡು.

ಓದುವುದರಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಚುರುಕಾಗಿದ್ದರು ಸುಲೋಚನ. ಎಲ್ಲರೂ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು, ಸುಲೋಚನ ತುಂಬ ಬುದ್ಧಿವಂತೆ ಎಂದು. ಉಪಾಧ್ಯಾಯರೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಸತ್ಯ ಅದು.

ಅವಳ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ವಿನಯವಿತ್ತು, ನಾಚಿಕೆಯಿತ್ತು. ತುಂಬ ಸುಂದರಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ನೋಡಬಹುದಾಗಿದ್ದವಳು ಅವಳು. ಸ್ಕೂಲ್ ಪೈನಲ್ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಫಸ್ಟ್ ಕ್ಲಾಸಿನಲ್ಲಿ ಪಾಸಾಗಬೇಕೆಂದಿತ್ತು ಅವಳ ಆಶೆ. ಅವಳು ಪಾಸಾದಳು. ಆದರೆ ಫಸ್ಟ್ ಕ್ಲಾಸ್ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿ ಅವಳ ತಪ್ಪೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಅವಳ ನಂತರ ನಾಲ್ಕು ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು. ಸೋಮ ಫೇಲಾಗಿ ಫೇಲಾಗಿ ಐದನೇ ಸ್ಟಾಂಡರ್ಡ್ ತಲಪಿದ. ಅವನಿಗಿಂತ ಚಿಕ್ಕವನು ರಾಜು; ಮೂರನೇ ಸ್ಟಾಂಡರ್ಡ್‌ನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನಿಗಿಂತ ಚಿಕ್ಕವಳು ವಸಂತ ಕುಮಾರಿ. ಅವಳನ್ನು ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು ಅಷ್ಟೆ. ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಚಿಕ್ಕ ಮಗುವಿಗೆ ಅಂಜಿಗಾಲಿಡುತ್ತಿದ್ದ ವಯಸ್ಸು. ತಾಯಿ ಗೌರಮ್ಮ ಐದು ಮಕ್ಕಳು ಹೆತ್ತಮೇಲೆ ರೋಗಿಯೂ ಆದಳು.

ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರೂ ಯಾವಾಗ ನೋಡಿದರೂ ಅಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅಳುವುದೂ, ಜಗಳವಾಡುವುದೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನ ಅನ್ನುವುದಿಲ್ಲ. ಸುಲೋಚನೆ ಸ್ಕೂಲಿನಿಂದ ಬಂದ ತಕ್ಷಣ ಅಡುಗೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬೇಕು. ಅವಳೇ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಬೇಕು; ಊಟಕ್ಕೆ ಹಾಕಬೇಕು. ಗೌರಮ್ಮನಿಗೆ ಯಾವ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಬೆಳಗಿನ ಹೊತ್ತು ಕೂಡ ಸುಲೋಚನೆಯೇ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿ ಹಾಕಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

ಊಟಕ್ಕೆ ಬಡಿಸುವ ಹೊತ್ತಾದಾಗ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಅಡುಗೆ ಮನೆಗೆ ಧಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸುಲೋಚನೆ ಇದ್ದದ್ದನ್ನೇ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೇಳಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಬಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಕೆಲವು ಸಲ ಅವಳಿಗೆ ಏನೂ ಉಳಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲಸವನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಗಿಸಿ ಬರಿಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ದಿನಗಳೂ ಎಷ್ಟೋ ಇದ್ದವು. ಆದರೂ ಅವಳು ಪಾಸಾದದ್ದಲ್ಲವೆ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಸಂಗತಿ?

ಕೃಷ್ಣನ್ ನಾಯರ್ ಒಬ್ಬ ಡೈರೆಕ್ಟರ್ ಆಫೀಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ಯೂನ್ ಆಗಿದ್ದ. ಡಿಯರ್‌ನೆಸ್ ಅಲೋಯೆನ್ಸ್ ಎಲ್ಲ ಸೇರಿ ತೊಂಬತ್ತು ರೂಪಾಯಿಯಷ್ಟಿರಬೇಕು ಒಟ್ಟು ಸಂಬಳ. ಆ ಹಣದಲ್ಲಿ ಏಳು ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವೆ? ಏಳು ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಕೆ? ರೋಗಿಯಾದ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಔಷಧ ಕೊಂಡು ಕೊಂಡು ಬರಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಖರ್ಚಿದೆ. ಅವರಿಗೆ ಬಟ್ಟೆ, ಎಣ್ಣೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳೆಲ್ಲ ಬೇಕು. ಈ ಎಲ್ಲ ಖರ್ಚಿಗೂ ತೊಂಬತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಸಾಕೆ?

ಆದರೆ ಕೃಷ್ಣನ್ ನಾಯರ್‌ಗೆ ಮಗಳನ್ನು ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಆಶೆ ವಿಪರೀತವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಗೌರಮ್ಮನ ಹತ್ತಿರ ತಿಳಿಸಿದ.

“ಉಳಿದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಾಯಿಸಿ ಅವಳನ್ನು ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಕಳಿಸಬೇಕು ಅಷ್ಟೆ,” ಎಂದಾಗಿತ್ತು ಗೌರಮ್ಮನ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ.

ಕೃಷ್ಣನ್ ನಾಯರ್ ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಹೇಳಿದ :

“ಯಾರನ್ನೂ ಸಾಯಿಸದೆ ಅವಳನ್ನು ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಓದಿಸೋದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಅಂತ ನೋಡ್ತೀನಿ ಕಣೆ!”

ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಸೇರಿ ಓದಬೇಕೆಂದು ಸುಲೋಚನೆಗೂ ತುಂಬ ಆಶೆಯಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳ ಹತ್ತಿರ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಅವಳಿಗೆ ಧೈರ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ತಂದೆಯ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಅವಳಿಗೆ ನಂಬಿಕೆ

ಹುಟ್ಟಿತು. ಅವಳ ಆಶೆ ಮತ್ತೊಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿತು.

ಕೃಷ್ಣನ್ ನಾಯರ್ ಡೈರೆಕ್ಟರ್ ಮನೆಗೆ ಹೋದ. ಮಗಳನ್ನು ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಸೇರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕೈಯಲ್ಲಾದ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಡೈರೆಕ್ಟರ್ ಹತ್ತಿರವೂ ಅವರ ಹೆಂಡತಿಯ ಹತ್ತಿರವೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡ. ಏನಾದರೂ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತೇವೆಂದು ಅವರೂ ಒಪ್ಪಿದರು. ಡೆಪ್ಯೂಟಿ-ಡೈರೆಕ್ಟರ್, ಹೆಡ್ ಕ್ಲಾರ್ಕ್ ಎಲ್ಲರೂ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದಾಗಿ ವಾಗ್ದಾನ ಮಾಡಿದರು. ಕೃಷ್ಣನ್ ನಾಯರ್ ಮನೆಯ ಹತ್ತಿರ ಒಬ್ಬರು ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಸೆಕ್ರೆಟರಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದರು. ಒಬ್ಬರು ಸರ್ಕಲ್ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್‌ರೂ ಇದ್ದರು. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದಾಗಿ ಆಶ್ವಾಸನೆ ನೀಡಿದರು.

ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಸೇರುವ ದಿನ ಸಮಾಪಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಕೃಷ್ಣನ್ ನಾಯರ್ ಮಗಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಡೈರೆಕ್ಟರ್ ಮನೆಗೆ ಹೋದ. ಕಾಫಿ ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೋದದ್ದು. ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಕಾಫಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಡೈರೆಕ್ಟರ್ ಹೆಂಡತಿ ಎರಡು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಅವರ ಮಗಳದೊಂದು ಹಳೆಯ ಬ್ಲಾಸನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಡೈರೆಕ್ಟರ್ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಹೆಡ್‌ಕ್ಲಾರ್ಕ್ ಡೈರೆಕ್ಟರ್ ತಿಂಗಳು ಸಂಬಳ ಸಿಕ್ಕಿದ ಮೇಲೆ ಏನಾದರೂ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಸೆಕ್ರೆಟರಿ ಮನೆಯಿಂದ ಏನೂ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಹೆಂಡತಿ ಗಂಡನ ಹತ್ತಿರ ಹೇಳಿದರು — ಏನೂ ಕೊಡೋದು ಬೇಡ ಎಂದು. ಸರ್ಕಲ್ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್ ಮನೆಯಿಂದ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಗೌರಮ್ಮ ಕೇಳಿದಳು.

“ನಾಲ್ಕು ರೂಪಾಯಿ ಹಿಡಕೊಂಡು ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಸೇರೋದಕ್ಕೆ ಹೋಗೋದಾ?”

“ಇನ್ನೂ ರೂಪಾಯಿ ಸಿಕ್ಕುತ್ತವೆ ಕಣೆ. ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡವರು, ಕರುಣೆ ತೋರಿಸೋರು ಇದ್ದಾರೆ ಕಣೆ ಈ ಊರಿನಲ್ಲಿ. ನಾನು ನನ್ನ ಮಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಕಂಡು ಬರ್ತೀನಿ.”

ಆದರೆ ತಂದೆ ಮಗಳು ಜೊತೆಯಲ್ಲಲ್ಲ ಸಹಾಯ ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದದ್ದು. ಕೃಷ್ಣನ್ ನಾಯರ್ ಒಂದು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋದ. ಸುಲೋಚನೆಯೂ ಸೋಮನೂ

ಮತ್ತೊಂದು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋದರು. ಸಂಜೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕೃಷ್ಣನ್ ನಾಯರ್ ಒಂದುವರೆ ರೂಪಾಯಿ ತಂದ. ಸುಲೋಚನ ಐದು ರೂಪಾಯಿ ತಂದಳು.

ಮಾರನೆಯ ದಿನವೂ ಅವರು ಸಹಾಯ ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೊರಟರು. ಆ ದಿನ ಸಹಾಯ ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಸುಲೋಚನೆ ಒಬ್ಬಳೇ ಹೋದದ್ದು. ಒಬ್ಬಳನ್ನೇ ಕಳುಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಗೌರಮ್ಮನಿಗೆ ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ....

“ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದ ಹೆಣ್ಣು. ಒಬ್ಬನ್ನೇ ಕಳಿಸಿದರೆ?”

“ಒಬ್ಬನ್ನೇ ಕಳಿಸಿದರೇನು? ಅವಳನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಹಿಡಿದು ತಂದು ಹಾಕಾರಾ?” ಕೃಷ್ಣನ್ ನಾಯರ್ ರೇಗಿದ.

“ಯಾರೂ ಹಿಡಿದು ತಿನ್ನೋದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಹುಷಾರಾಗಿರಬೇಕು.”

“ನನ್ನನ್ನು ನಾನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳೋದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಗೊತ್ತುಂಟಮ್ಮ.”

ಆ ಮೇಲೆ ಮಾತು ಮುಂದುವರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಒಬ್ಬಳೇ ಹೊರಟಳು. ಸಂಜೆ ಒಂದಾಗಿ ಅವಳು ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಳು. ಕೃಷ್ಣನ್ ನಾಯರ್‌ಗೆ ಆದಿನ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ. ಅವಳು ಹೇಳಿದಳು :

“ನೀನು ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಸಹಾಯ ಕೇಳೋದಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಡವ್ವಾ. ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಸೇರೋದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗೋ ಅಷ್ಟು ಹಣ ನಾನು ತರ್ತೀನಿ.”

ಅದರ ಮರುದಿನ ಅವಳು ಒಬ್ಬಳೇ ಹೊರಟಿದ್ದು. ಆದಿನ ಅವಳು ಹದಿನೆಂಟು ರೂಪಾಯಿ ತಂದಳು. ಹಾಗೆ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಅವಳು ಚಂದಾ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದಳು. ಎಲ್ಲಾ ದಿನವೂ ಅವಳ ತಾಯಿ ಬುದ್ಧಿವಾದ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು.

“ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಾಗಿರು ಸುಲೋಚನಾ.”

“ನಾನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಾಗಿಯೇ ಇದ್ದೀನಿ ಕಣಮ್ಮ.”

ಅವಳು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಲೇ ಇದ್ದಳು. ಆದರೆ ಅವಳ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸುವ ಫಕ್ತಿಗಳೂ ಉಂಟಿಲ್ಲ ?

ಮನೆ ಖರ್ಚಿಗೆ ಅವಳು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಹಣಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಎಲ್ಲರೂ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬ ಊಟ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಗೌರಮ್ಮ ಆರೋಗ್ಯವಂತಳಾದಳು. ಅಡಿಗೆ ಮನೆ ಕೆಲಸವನ್ನೆಲ್ಲ ಅವಳೇ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವಂತಾದಳು.

ಒಂದು ದಿನ ಸಹಾಯ ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದಾಗ ಸುಲೋಚನ ಒಂದು ಸೀರೆಯನ್ನೂ ಬ್ಲೌಸ್‌ನ್ನೂ ತಂದಳು. ಎರಡೂ ರೇಶ್ಮೆಯವು. ಗೌರಮ್ಮ ಅವನ್ನು ಖಡಿಸಿ ನೋಡಿದಳು.

“ಇದೆಲ್ಲವೂ ತಂದೆ ಸುಲೋಚನ?”

“ನನಗೆ ಯಾರೋ ಒಬ್ಬರು ಕೊಟ್ಟರು ಕಣಮ್ಮ.”

“ಇದಕ್ಕೆಷ್ಟು ಬೆಲೆ?”

“ಬೆಲೆ? ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ.”

“ಇಷ್ಟು ಬೆಲೆ ಬಾಳೋ ಸೀರೆ....!” ಗೌರಮ್ಮ ಪೂರ್ತಿ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಮುಖ ಕಪ್ಪಿಟ್ಟಿತು.

“ಅಂತು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಾಗಿರಬೇಕು ಸುಲೋಚನ.”

“ನಾನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಲೇ ಇದ್ದೀನಿ ಕಣಮ್ಮ.”

ಸುಲೋಚನ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಸೇರಿದಳು. ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೂ ನೋಟ್ಸ್‌ನು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೂ ಕೊಂಡು ಕೊಂಡಳು. ಒಂದು ಸೆನ್ನು ಕೊಂಡು ಕೊಂಡಳು. ಹೇರ್ ಆಯಿಲ್, ಸ್ನೋ, ಪೌಡರ್-ಮುಂತಾದುವನ್ನೆಲ್ಲ ಅವಳು ನಿತ್ಯವೂ ಉಪಯೋಗಿಸ ತೊಡಗಿದಳು. ಸೀರೆ ಒಂದಲ್ಲ, ನಾಲ್ಕಿವೆ. ಎಳೆಂಟು ಬ್ಲೌಸ್‌ಗಳು.

ಸುಲೋಚನೆ ಸಹಾಯ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ರಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಮುಂದುವರಿದೇ ಇತ್ತು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಎಂಟು ಗಂಟೆಯಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪುಸ್ತಕ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಗೌರಮ್ಮ ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು: “ಅವಳು ಹೀಗೆ ಬೀದಿ ತಿರುಗೋದಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟರೆ ಮುಂದೇನುಗ ತಿ....”

ಮತ್ತೇನು ಮಾಡಬೇಕು? ಅವಳನ್ನು ಮನೆಲೇ ಕಟ್ಟಿ ಹಾಕಬೇಕಾ?”

“ಜನರು ಏನೇನೋ ಮಾತಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.”

“ಮಾತಾಡ್ತಾರೆ ಕಣ್ಣೆ. ಮಾತಾಡ್ತಾರೆ! ಯಾರಿ

ಗಾದರೂ ಒಳ್ಳೆದಾಗೋದನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅವರಿಗೆ ಸಹಿಸೋದಿಲ್ಲ. ಆಗ ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ಮಾತಾಡ್ತಾರೆ.”

“ಅವರು ಹೇಳೋದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪೇನು? ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಹೆಣ್ಣು ಹಿಂಗೆ ಬೀದಿ ತಿರುಗಿದರೆ?”

“ಹಾಗಾದರೆ ನೀನೇ ಹೋಗಿ ರೂಪಾಯಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಬಾರೇ.”

“ನಾನು ಹೋಗಿ ಕೇಳಿದರೆ ಯಾರಾದರೂ ರೂಪಾಯಿ ಕೊಡ್ತಾರಾ?”

“ಕೊಡೋದಿಲ್ಲ, ಕೊಡೋದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವಳು ಸಹಾಯ ಕೇಳೋದು.”

ಒಂದು ದಿನ ಪಕ್ಕದ ಮನೆ ರಾಧಮ್ಮ ಟೀಚರ್ ಗೌರಮ್ಮನ ಹತ್ತಿರ ಕೇಳಿದಳು.

“ಗೌರಮ್ಮ, ಹುಡುಗಿನ ಏನು ಹಗ್ಗ ಕಳಚಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೀರಾ?”

“ಅವಳಿಗೆ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಓದಬೇಕಂತ ಆಶೆ; ತಂದೆಗೆ ಅವಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಆಶೆ. ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಓದೋಕ್ಕೆ ಹಣ ಇಲ್ಲದೆ ಆದೀತಾ? ತಂದೆ ಸಂಬಳ ಅಕ್ಕಿ ಕೊಳ್ಳೋದಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಸಾಕಾಗುತ್ತಾ ರಾಧಮ್ಮ? ಇನ್ನು ಯಾರ ಹತ್ತಿರವಾದರೂ ಏನಾದರೂ ಸಹಾಯ ಕೇಳದೆ ಮತ್ತೇನು ಮಾಡೋದು?”

“ಗೌರಮ್ಮ ಹೇಳಿದ್ದೇನೋ ಸರಿ. ಆದರೂ ನೋಡೋದಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿರೋ ಹೆಣ್ಣು; ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದವಳು. ಗಂಡಸರ ಮುಂದೆ ನಿಂತು....”

“ನಿಜ ರಾಧಮ್ಮ. ನಾನ್ಯಾವಾಗಲೂ ಅವಳ ಹತ್ರ ಹೇಳಿರೀನಿ. ಎಚ್ಚರವಾಗಿರು ಸುಲೋಚನ ಅಂತ. ಕೆಟ್ಟ ಹೆಸರು ತಂದರೆ ಆಮೇಲೆ....” ಅವಳ ಕಂಠಬಿಗಿಯಿತು....

“ಅವಳನ್ನು ಹೀಗೆಲ್ಲ ಬಿಡ ಬೇಡಿ ಗೌರಮ್ಮ.”

“ಬಿಡ ಬೇಡಿ ಅಂತ ನನ್ನ ಹತ್ರ ಹೇಳಿದರೆ ಆದೀತಾ ರಾಧಮ್ಮ. ಅವಳ ತಂದೆನೇ ಅಲ್ಲವೇ ಮಗಳನ್ನು ಕಳಿಸೋದು?”

“ಹೇಳ ಬೇಕು ಅನ್ನಿಸಿದ್ದನ್ನು ಹೇಳಿದೆ ಅನ್ನುವ ನಮಾಢಾನದಿಂದ ರಾಧಾ ಟೀಚರ್ ಹೋದಳು.

ಅ ದಿನ ಸಂಜೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಸುಲೋಚನ ಮನೆಗೆ

ಹಿಂದಿರುಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಗೌರಮ್ಮ ಗಾಬರಿಯಾದಳು. ಅವಳು ಗಂಡನ ಹತ್ತಿರ ಹೇಳಿದಳು:

“ಅವಳು ಇನ್ನೂ ಮನೆಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ?”

“ಅವಳು ಇನ್ನೇನು ಬರಾಳೆ ಕಣ್ಣೆ!”

ಗಂಟೆ ಎಂಟಾಯಿತು. ಸುಲೋಚನ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಗೌರಮ್ಮ ಪುನಃ ಕೇಳಿದಳು:

“ಅವಳನ್ನು ಬರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ?”

ಅದ್ಯಾಕೆ? ಅವಳಾಕೆ ಇಷ್ಟು ತಡ ಮಾಡಿದಳು ಈವತ್ತು! ಕೃಷ್ಣನ್ ನಾಯರಿಗೂ ಗಾಬರಿಯಾಯಿತು. ಆತ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸುಲೋಚನ ಗೇಟು ದಾಟಿ ಬಂದಳು. ಕೃಷ್ಣನ್ ನಾಯರ್ ಕೇಳಿದ:

“ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಯಾಕೆ ತಡ ಮಾಡಿದೆ ಸುಲೋಚನ?”

ಅವಳು ಅದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಗೌರಮ್ಮ ಕೇಳಿದಳು:

“ನೀನಿಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ?”

ಅವಳು ಅದಕ್ಕೂ ಉತ್ತರ ಕೊಡದೆ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಹೋದಳು. ಮಾರನೆ ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಸುಲೋಚನ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಹೊರಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಗೌರಮ್ಮ ಕೇಳಿದಳು: “ಈವತ್ತೂ ನೆನ್ನೆ ಹಾಗೆ ತಡ ಮಾಡಿ ಬರಿತಾನೆ?”

ಪುಸ್ತಕದೊಳಗಿನಿಂದ ಒಂದು ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ನೋಟನ್ನು ತೆಗೆದು ತಾಯಿಯ ಮುಂದಿರಿಸಿ ಸುಲೋಚನ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಭಾವನೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟಳು. ಗೌರಮ್ಮ ಗಲ್ಲದ ಮೇಲೆ ಕೈಕೊಟ್ಟು ಕುಳಿತಳು.

ಆದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ಪದ್ಮಾವತಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಳು. ಅವಳು ಸುಲೋಚನೆಯ ಸಹಪಾಠಿ. ಅವಳು ಗೌರಮ್ಮನ ಹತ್ತಿರ ಕೇಳಿದಳು:

“ಸುಲೋಚನ ಈವತ್ತು ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಯಾಕೆ?”

“ಅವಳು ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲವಾ?”

ಗೌರಮ್ಮ ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಕೇಳಿದಳು.

“ಈವತ್ತು ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ.”

“ಪುಸ್ತಕ ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು ಅವಳು ಬೆಳಗ್ಗೆನೇ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋದಳಲ್ಲ?”

“ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟ ಮೇಲೆ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಯಾಕೆಬರಲಿಲ್ಲ?”

ಗೌರಮ್ಮ ಸ್ತಬ್ಧಳಾಗಿ ಹೋದಳು.

ಪದ್ಮಾವತಿ ಹೇಳಿದಳು: “ಸುಲೋಚನೆಗೆ ಎಲ್ಲೋ ಹುಷಾರಿಲ್ಲವೇನೋ ಅಂತ ಅದಕ್ಕೆ ನಾನೀ ಕಡೆ ಬಂದದ್ದು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವಳು ಹೊರಟು ಹೋದಳು.

ಕೃಷ್ಣನ್ ನಾಯರ್ ಆಫೀಸಿನಿಂದ ಬಂದಾಗ ಗೌರಮ್ಮ ಗಂಡನ ಹತ್ತಿರ ಹೇಳಿದಳು.

“ಅವಳು ಈವತ್ತು ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲವಂತೆ.”

“ಹಾಗಂತ ನಿನ್ನ ಹತ್ರ ಯಾರು ಹೇಳಿದೋರು?”

“ಪದ್ಮಾವತಿ ಬಂದಿದ್ದು. ಅವಳು ಹೇಳಿದ್ದು.”

“ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದಾಳೆ?”

“ಅದೇ ನಾನೂ ಕೇಳಿದ್ದು?”

“ಇನ್ನು ಅವಳು ಸಹಾಯ ಕೇಳೋದೂ ಬೇಡ; ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗೋದೂ ಬೇಡ. ಈ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಕಳಂಕ ತರೋದಕ್ಕೆ ನಾನೊಪ್ಪೋದಿಲ್ಲ.”

ನಾರಾಯಣ ಸಿಕ್ಕಿ ಗೇಟು ದಾಟಿ ಬಂದ. ಗೌರಮ್ಮನ ಸಹೋದರ ಆತ. ಪೋಲೀಸ್ ಡಿಪಾರ್ಟ್‌ಮೆಂಟಿನಲ್ಲಿದ್ದವನು. ಗೌರಮ್ಮನ ಕಡೆಗೆ ಬೆರಳು ತೋರಿಸಿಕೊಂಡು ಆತ ಕೋಪದಿಂದ ಹೇಳಿದ:

“ಮಾನಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಜೀವಿಸೋದಕ್ಕೆ ನಿನಗಿಷ್ಟು ವಿಲ್ಲವಾ ಗೌರೀ?”

“ನಾನು ಏನಾದರೂ ಹೇಳಿದ್ದೀನಾ ಮರ್ಯಾದೆಯಾಗಿ ಜೀವಿಸಬಾರದು ಅಂತ?”

“ಹೇಳಿದ್ದೀಗೌರೀ ಹೇಳಿದ್ದೀ. ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವಳು ಯಾವನ ಜೊತೆಯಲ್ಲೋ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಕೂತುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದಳಾ?”

‘ನೀನು ಏನು ಹೇಳ್ತಾ ಇದ್ದೀ. ಯಾರು ಯಾರ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಹೋದದ್ದು ಅಂತ ಹೇಳಿರೋದು ನೀನು?’

ಎಂದು ಕೃಷ್ಣನ ನಾಯರ ಕೇಳಿದ.

‘ನನ್ನ ತಂಗಿ ಮಗಳು— ಸುಲೋಚನ; ಅವಳು ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕೊಂಡು ಹೋದದ್ದು..... ನಾನು ಕಂಡದ್ದು!’

‘ನನ್ನ ಮಗಳು? ಸುಲೋಚನೆಯಾ? ಅವಳು ಯಾರ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಹೋದಳು ಅಂತಾ ಹೇಳ್ತಾ ಇದ್ದೀ? ಗೌರಮ್ಮ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಕೇಳಿದಳು.

‘ಅವನ್ನಾರು ಅಂತ ನನಗೇನು ಗೊತ್ತು? ಅವಳು ಅವನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕೂತುಕೊಂಡು ಸರಸ ಸಲ್ಲಾಪ ಆಡಿ ಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದದ್ದನ್ನ ನಾನು ನೋಡಿದೆ’

ಗೌರಮ್ಮನೂ ಕೃಷ್ಣನ ನಾಯರೂ ತಿಲಾಪ್ರತಿಮೆ ಗಳಂತಾದರು. ನಾರಾಯಣಸಿಕ್ಕಿ ಹೇಳಿದ:

‘ಈ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಇಂಥಾ ದ್ದು ನಡೆದಿರಲಿಲ್ಲ ಕೃಷ್ಣ ನಾಯರ. ಎಷ್ಟೇ ಬಡತನ ಇದ್ದರೂ ಮರ್ಯಾದೆಗೆಟ್ಟು ಬಾಳಲಿಲ್ಲ ನಾವು. ನೀನೀ ಮನೆಗೆ ಕಾಲಿಸಿದ ಮೇಲೆ.....’

ಕೃಷ್ಣನ ನಾಯರಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ನೆತ್ತಿಗೆರಿತು. ಆತ ಹೇಳಿದ:

‘ಹೌದು ಕಣೋ ಹೌದು. ನಾನೀ ಕುಟುಂಬ ದೊಳಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಈ ಮನೆಯ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಓದಿಸಿದ್ದು. ಇದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಯಾರಾದರೂ ಕಾಲೇಜಿನ ವರಾಂಡಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಸಿದ್ದರಾ?’

‘ಕಾಲೇಜಿನ ವರಾಂಡಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಸಲೂ ಇಲ್ಲ; ಕಂಡ ವರ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ತಿರುಗಾಡಲೂ ಇಲ್ಲ.’

‘ನನ್ನ ಮಗಳ ವಿಷಯ ನನಗೆ ಬಿಟ್ಟದ್ದು.’

‘ನಿನ್ನ ಮಗಳು ನನ್ನ ತಂಗಿ ಮಗಳಲ್ಲವೇನಯ್ಯಾ, “ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ತಂಗಿ ಮಗಳಲ್ಲ ಅಂತ ಬೇಕಾದರೆ ಹೇಳಿಕೊ.”

ಹಾಗೆ ಆ ವಾಕ್ಯವು ತುಂಬಹೊತ್ತು ನಡೆಯಿತು ಕೊನೆಗೆ—

‘ನಿನ್ನ ಮಗಳು ನನ್ನ ತಂಗಿ ಮಗಳಲ್ಲ; ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ನನ್ನ ತಂಗಿಯೂ ಅಲ್ಲ; ನಾನಿನ್ನು ಈ ಮನೆಗೆ ಕಾಲಿಸೋದು ಇಲ್ಲ— ಎಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿ ನಾರಾ

ಸಿದ್ಧ ಗಂಗಾ

ಯಣ ಪಿಳ್ಳೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋದ.

ರಾತ್ರಿ ಒಂಬತ್ತು ಗಂಟೆಯಾದರೂ ಸುಲೋಚನ ಮನೆಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಗಾಬರಿಯಾದರು. ಗೌರಮ್ಮನಿಗೆ ಆಳು ಬಂದಿತು. ಕೃಷ್ಣನ ನಾಯರ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದ. ಆಸ್ಪರಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಕಾರು ಬಂದು ನಿಂತಿತು. ಸುಲೋಚನ ಗೇಟಿನೊಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಳು. ಒಂದು ಲೆದರ್ ಸೂಟ್ ಕೇಸ್ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಡ್ರೈವರ್ ಅವಳ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬಂದ. ಸೂಟ್ ಕೇಸ್ ತಂದು ಜಗಲಿ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಡ್ರೈವರ್ ಹೊರಟು ಹೋದ. ಮನೆಯ ಮುಂದಿನಿಂದ ಕಾರ್ ಹೊರಟ ಶಬ್ದ ಕೇಳಿಸಿತು. ಕೃಷ್ಣನ ನಾಯರ ಕೇಳಿದ:

‘ನೀನು ಕಾರಿವಲ್ಲಾ ಬಂದದ್ದು?’

‘ಹ್ಲೂಂ’— ಸುಲೋಚನ ತಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಳು.

‘ಯಾರ ಕಾರು ಅದು?’

ಸುಲೋಚನ ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡದೆ ಸೂಟ್ ಕೇಸ್ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋದಳು.

ಗೌರಮ್ಮ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದಳು:

‘ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದು ನಿನ್ನ ಕಿವಿಗೆ ಹೋಗಿಲ್ಲವೇನೆ ಸೂಟ್ ಕೇಸ್ ಒಳಗಿಟ್ಟು ಸುಲೋಚನ ಜಗಲಿಗೆ ಬಂದಳು.

‘ನಿನ್ನ ಕೇಳಿದ್ದು?’

‘ಯಾರ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಬಂದದ್ದು ಅಂತ?’

‘ಯಾರ ಕಾರಿನಲ್ಲಾದರೇನು? ನಾನು ಮನೆಗೆ ಬಂದರೆ ಸಾಲದಾ?’

‘ಕಂಡವರ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ತಿರುಗಾಡಿದರೆ....’

‘ತಿರುಗಾಡಿದರೇನು?’

‘ಅವಮಾನ!’

‘ಕಂಡೋರ ಹತ್ರ ಎಲ್ಲ ಹಣ ಸಹಾಯ ಕೇಳೋದು ಅವಮಾನವಲ್ಲವಾ?’— ಎಂದು ಸರನೆ ಬೆನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿ ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋದಳು.

ಆ ಮೇಲೆ ಯಾರೂ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೋ

24

ಹೊತ್ತು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಗೌರಮ್ಮನೂ ಕೃಷ್ಣನ ನಾಯರೂ ಒಂದು ಸಲ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟರು.

ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಸುಲೋಚನ ಡ್ರೈವ್ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೊರಟಳು. ಗೌರಮ್ಮ ಕೇಳಿದಳು:

‘ನೀನಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟೆ?’

ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ.

‘ನೀನು ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗೋದಿಲ್ಲವಾ?’

‘ಹ್ಲೂಂ’

‘ಮತ್ಯಾಕೆ ವುನ್ಸಕ ಇಲ್ಲದೆ ಹೊರಟಿದ್ದು?’

ಅದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಉತ್ತರವನ್ನೂ ಕೊಡದೆ ಅವಳು ಗೇಟು ದಾಟಿದಳು. ರಸ್ತೆಗೆ ಕಾಲಿಸಿದಳು.

ಮೂರು ತಿಂಗಳು ಕಳೆದುವು. ತಾಯಿ ಮಗಳಿಗೆ ಮಾತಿರಲಿಲ್ಲ. ತಂದೆ ಮಗಳೂ ಮಾತಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಒಂದು ದಿನ, ಸುಲೋಚನೆಯ ಸಹಪಾಠಿಯಾದ ಪದ್ಮಾವತಿ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಬಂದಳು. ಅವಳು ಗೌರಮ್ಮನ ಹತ್ತಿರ ಕೇಳಿದಳು:

‘ಸುಲೋಚನೆಯ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಯಾಕೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿರಿ?’

—

ಧೀರವಾಣಿ

ಅಲ್ಲಿ, ಇಲ್ಲಿ, ದೇಗುಲಗಳಲ್ಲಿ, ಚರ್ಚುಗಳಲ್ಲಿ, ಭೂಮಿಸ್ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ, ದೀರ್ಘಕಾಲ ಹುಡುಕಿದ ಬಳಿಕ ನೀನು ಹೊರಟ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ, ವೃತ್ತವನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಮುಗಿಸಿ, ನಿನ್ನ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತೀಯೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೀಯೆ, ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿ ನಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಯಾರನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದೆಯೋ, ಚರ್ಚುಗಳಲ್ಲಿ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗಾಗಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದೆಯೋ, ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದೆಯೋ, ಅಥವಾ ಎಲ್ಲ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಮೋಡಗಳಲ್ಲಿ ಹುಡುಗಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದೆಯೋ ಆತ ಹತ್ತಿರಕ್ಕಿಂತ ಹತ್ತಿರವಾಗಿದ್ದಾನೆ, ನಿನ್ನದೇ ಆತ್ಮವಾಗಿದ್ದಾನೆ, ನಿನ್ನ ಜೀವನದ, ದೇಹದ, ಆತ್ಮದ ಸತ್ಯರೂಪವಾಗಿದ್ದಾನೆ.

— ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ

—

25

ಸಿದ್ಧ ಗಂಗಾ

ನಾವುಗಳು ಮಾತನಾಡುವಾಗ, 'ಕರ್ಮ ಧರ್ಮ' ಬೇಡವೇನಯ್ಯಾ, ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಈ ಧರ್ಮ ಎಂಬ ಎರಡಕ್ಷರದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಬಹಳ ಅನಂತ. ಧರ್ಮ ಎಂಬುದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗುವ ವಸ್ತುವೆಂತೂ ಅಲ್ಲ. ಇದು ಮನಕ್ಕೆ ವೇದ್ಯವಾಗುವ ಭಾವನೆ. ಈ ಧರ್ಮದ ಸ್ವರೂಪವೇನು? ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ ಸ್ಥಾನ ಮಾನಗಳೇನು? ಈ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ತಳಹದಿ ಯಾವುದು? ಈ ಧರ್ಮದ ಸ್ವರೂಪ ಎಲ್ಲ ಪಂಥ, ಮತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉಂಟೇ? ಧರ್ಮವನ್ನು ತೋರಿದರೆ ಅಗುವ ಅನಾಹುತವೇನು? ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಉದ್ಭವಿಸುವವು.

ಹಿಂದಿನ ಜನಾಂಗದಲ್ಲಿ ಜನರಿಗೆ ಧರ್ಮ ಭೌತಿಕ ಅಧಿಕವಾಗಿತ್ತು. ಇಂದಿನ ಜನಾಂಗದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಭೌತಿಕ ಲುಪ್ತವಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂಬ ಸೊಲ್ಲು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲು ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು?

ಇಂದಿನ ಜನಾಂಗ ವಿಜ್ಞಾನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಮರ್ಶಿಸಬೇಕಾದುದರಿಂದ, ಧರ್ಮದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿಜ್ಞಾನದ ಒರೆಗಲ್ಲಿಗೆ ಹಚ್ಚಿ ಧರ್ಮದ ಸತ್ಯಾಸತ್ಯಗಳನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಮನುಷ್ಯನ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ, ಭಾವನೆಗಳಲ್ಲಿ, ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯವೆಂದೂ, ಕೆಲವನ್ನು ಕೆಟ್ಟವೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ. ಈ ವ್ಯತ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಆಧಾರವೇನು? ಒಳ್ಳೆಯದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಸಾಧಾರಣ ಗುಣ ಯಾವುದು?

ಈ ಸಮಸ್ಯೆ ನಮ್ಮನ್ನಷ್ಟೇ ಕಾಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ಈ ಸಮಸ್ಯೆ ಪ್ಲೇಟೋ ಎಂಬ ತತ್ವವಿಜ್ಞಾನಿಯನ್ನು ಸಹ ಕಾಡತೊಡಗಿತು. ಆತ ತನ್ನ 'ರಿಪಬ್ಲಿಕ್' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಇದರ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದ.

ಸತ್ಯವನ್ನು ನುಡಿಯುವುದು. ಸಾಲ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ತೀರಿಸಿ ಋಣಮುಕ್ತನಾಗುವುದು, ಇವೇ 'ಧರ್ಮ' ಎಂಬ ಸಾಧಾರಣ ಭಾವನೆಯು ಇದ್ದರೂ

* ಆಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳು 1) ಪ್ಲೇಟೋ ಅದರ್ಶರಾಜ್ಯ. 2) ಸಂಸ್ಕೃತಿ.

ಧರ್ಮದ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ವಿಶಾಲವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಈಗಿನ ಕಾಲದಂತೆಯೇ ಪ್ಲೇಟೋನಿನ ಕಾಲವೂ ವಿಚಾರ ಮುಘನ, ವಿಚಾರ ವಿಪ್ಲವಗಳ ಕಾಲವಾಗಿತ್ತು, ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದ ನಡೆದು ಬಂದಿದ್ದ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳೂ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳೂ ಧರ್ಮ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳೂ ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಡಿಲವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು.

ಪರ್ಷಿಯನ್ನರೊಡನೆ ಯುದ್ಧವಾದ ಮೇಲೆ ಹೆಲೆನರಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಪರ್ಕ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತ ಬಂದಿತ್ತು. ವ್ಯಾಪಾರವೂ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಶೋಧನೆಗಳೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದವು.

ಹಿಂದೆ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಾಗಿದ್ದದ್ದು ಆಸ್ತಿತ್ವಬುದ್ಧಿ ದೇವರಲ್ಲಿ ಭಯಭಕ್ತಿ, ಇದು ಈ ಹೊಸಯುಗದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ಬುದ್ಧಿ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ವಿಷಯವಾಗಿ ಸಂಶಯಗ್ರಸ್ತವಾಯಿತು. ದೇವರು ಇದ್ದಾನೆಯೇ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೇ? ಎಂಬುದೇ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಒಂದು ವೇಳೆ ದೇವರಿದ್ದರೂ, ಸರ್ವ ಪ್ರಪಂಚಗಳ ನಾಯಕನಾದ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಕೇವಲ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಾಣಿಗಳಾದ ಮಾನವ ವರ್ಗದವರ ಸುಖ ದುಃಖಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಕುತೂಹಲಗಳಿರುವುದು ಅಸಂಭವ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಹರಡಿತು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ವೇದಗಳಿದ್ದರೂ ಗ್ರೀಕರಲ್ಲಿ ಹೋಮರ್ ಮಹಾಕವಿ ರಚಿಸಿದ ಮಹಾಕಾವ್ಯವು ಧರ್ಮಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೂ, ಆಚಾರ ತೀರಗಳ ಸಮರ್ಥನೆಗೂ ಮುಖ್ಯಾಧಾರವಾಗಿತ್ತು.

'ಇಲಿಯಡ್' ಮಹಾ ಕಾವ್ಯದ ಕಥಾವಸ್ತು ಪುರಾತನ ಗ್ರೀಕರಿಗೂ ಟ್ರೋಜನರಿಗೂ ನಡೆದ ಯುದ್ಧ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿನ ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತಗಳಂತೆ ಗ್ರೀಕರಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಮನ್ನಣೆಯಿತ್ತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡಿರುವ ಆದರ್ಶಗಳೂ ಉಪದೇಶಗಳೂ ಗ್ರೀಕರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ಬೋಧನೆಗೆ ಆಧಾರವಾಗಿತ್ತು.

ಧರ್ಮವೆನ್ನುವುದು ಬಲಿಷ್ಠರ ಇಷ್ಟಸಾಧಕವಾದ

ಶಾಸನ ಸಮೂಹವಲ್ಲ, ಎಲ್ಲರ ಆಲೋಚನೆ ಆತ್ಮೋನ್ನತಿಗೂ ಸಾಧಕವಾದ ಮಾರ್ಗ ಎಂಬುದು ಪ್ಲೇಟೋನಿನ ಸಿದ್ಧಾಂತ. ಇಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವೆಂದರೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನೀತಿ, ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಮರಸವನ್ನೇರ್ಪಡಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಗಳು, ನಡತೆಗಳು.

ಧರ್ಮವೆಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡರ್ಥಗಳುಂಟು. ಒಂದು ದೇವರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಜನರಲ್ಲಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ನಡವಳಿಕೆ, ಪೂಜೆ, ಪುರಸ್ಕಾರಗಳ ನಿಯಮ. ಇನ್ನೊಂದು ಜನರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ತೋರಿಸಬೇಕಾದ ವಿನಯ, ಸೌಹಾರ್ದ; ಮೊದಲನೆಯ ದರಲ್ಲಿ ಮತ ಪ್ರಧಾನ, ಎರಡನೆಯದರಲ್ಲಿ ನೀತಿ ಪ್ರಧಾನ.

ಧರ್ಮವು ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿದ್ದು ಅದರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ವಿಚಾರಪರರಿಗೆ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಈ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಭಾವಿಕತೆ. ಭಾರತ ಭೂಮಿಯು ಆಸ್ತಿತ್ವ ಮತ್ತು ದೈವ ಭಕ್ತಿಯ ನೆಲೆ, ಸತ್ಯ ಧರ್ಮಗಳ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ಭಾರತ ನಿಂತಿದೆ. ಧರ್ಮಾನುಸಂಧಾನದ ಫಲವೇ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಲಕ್ಷಣವೇ ಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನ.

'ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮ, ಮೋಕ್ಷ'ಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರಲ್ಲಿ, ಹಿರಿಯ ಅಣ್ಣನಾದ 'ಧರ್ಮ'ಕ್ಕೆ ಅವಮಾನವಾದರೆ ಮೂರುಜನ ತಮ್ಮಂದಿರೂ ಕೋಪಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರಂತೆ.

ಇದರಿಂದ ಒಟ್ಟು ಜೀವನದ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲ ಧರ್ಮವೇ ಆಧಾರವೆಂದು ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು.

ಧರ್ಮದ ಆಚರಣೆಯು ವೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಹೆಚ್ಚುಹೆಚ್ಚು ಜನರು ಧರ್ಮಿಷ್ಠರಾದರೆ ಒಟ್ಟು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಬೆಳೆಯುವುದು.

ಕ್ರೈಸ್ತರಿಗೆ ಬೈಬಲ್, ಇಸ್ಲಾಂ ಮತದವರಿಗೆ ಕೊರಾನ್, ಹಿಂದೂಗಳಿಗೆ ವೇದೋಪನಿಷತ್, ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳು, ಭಗವದ್ಗೀತೆ, ಶಿವಶರಣ ವಚನಗಳು, ಭಾಗವತ ಸಂತರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಧರ್ಮವನ್ನು ಸಾರುತ್ತವೆ.

ಮತ ಧರ್ಮಗಳ ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಮುಖ್ಯಾಂಶವು ಹೊರಬೀಳುವುದು. ಯಾವ ಮತದ ಬೆಳೆ

ವಣಿಗೆಯನ್ನೇ ನೋಡಲಿ ಆಗಾಗ್ಗೆ ವ್ಯವಹಾರ, ಅನುಷ್ಠಾನಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ತತ್ವಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧ ಬಂದು, ಸಮಾಜದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಮಲಿನವಾದಾಗ ಹೊಸ ಧರ್ಮ ಸ್ಥಾಪಕರು, ಆಚಾರ್ಯರು, ಸಾಧುಸಂತರು, ಶಿವಶರಣರು ಅವತರಿಸಿ ಮಲಿನವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಬೌದ್ಧಮತವು ಪ್ರಬಲವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ವೈದಿಕಮತವು ಶಿಥಿಲವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಧರ್ಮದ ಮುಖ್ಯ ಸಾರಾಂಶಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದರು. ಹಿಂದೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಪುನಃ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದರು.

ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರು, ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು, ಬಸವಣ್ಣನವರು, ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು, ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ—ಮುಂತಾದವರು ಪುರಂದರದಾಸರು, ಕನಕದಾಸರು ಧರ್ಮಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಯಹೇಳಿದರು.

ಬಹು ಜನಗಳ ನಿರಂತರವಾದ ಸಾಧನೆಯಿಂದಲೇ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಧರ್ಮಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಬೇಕೇ ಹೊರತು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೇವರ ರಾಜ್ಯವು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಲಾರದು.

ಮನುಷ್ಯನ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಸದ್ವೃತ್ತಿ, ಧರ್ಮ, ನ್ಯಾಯ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಪಾತವಿದ್ದೇ ಇರುವುದು. ಇದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಅನುಭವ, ದುಷ್ಟತ್ವಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಹಿಂತೆಗೆಯುವುದೂ, ಸದ್ವೃತ್ತನೆಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಇಚ್ಛೆ ಇರುವುದೂ ಮನುಷ್ಯನ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿದೆ. ಅದುವರಿಂದ ಧರ್ಮ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೇವಲ ದುಷ್ಟರ್ಮ ನಿರತನಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಸ್ವಭಾವವು ಅಡ್ಡಿ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇರುವುದು.

ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸರು, ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರೂ, ಮಹಾತ್ಮಾಗಾಂಧಿಯವರೂ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಾರವನ್ನು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾ, ತಮ್ಮ ಜೀವನಗಳ ಆದರ್ಶದಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗುವಂತೆ ಸತ್ಯ, ಧರ್ಮ ಪರಾಯಣತೆಯ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ.

ಪುರಂದರದಾಸರ, “ಧರ್ಮವೇ ಜಯವೆಂಬ ದಿವ್ಯ ಮಂತ್ರ” ಎಂಬ ಹಾಡು, “ದಯವಿಲ್ಲದ ಧರ್ಮ ಆವು ದಯ್ಯ” ಎಂಬ ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳಿಂದ ಜನತೆ ಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ಜಾಗೃತಿ ಉಂಟಾಗಲಿ.

ಧರ್ಮರಾಯನ ಪರಮ ಧಾರ್ಮಿಕತೆ, ಹರಿಶ್ಚಂ ದ್ರನ ಸತ್ಯಸಂಧತೆ, ಕರ್ಣನ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠೆ ಇವೆಲ್ಲಾ ಉದಾಹರಣೆಗಳು.

ಜನಗಳು ದೇಹಸುಖವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರೆ ಸಾಲದು. ಜನಜೀವನದಲ್ಲಿ

ಜ್ಞಾನದ ಮಟ್ಟವು, ನೀತಿಯ ಮಟ್ಟವೂ ಹೆಚ್ಚುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ.

ಮನುಷ್ಯನ ಆತ್ಮವಿಕಾಸಕ್ಕೂ ಗಮನಕೊಟ್ಟು, ಸತ್ಯದಿಂದಲೂ ಧರ್ಮದಿಂದಲೂ ನಡೆದರೆ ಮಾತ್ರವೇ ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮವು ಸಾರ್ಥಕ. ಭಾರತ ಭೂಮಿಯು ಸತ್ಯ ಧರ್ಮಗಳ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದೆ. ಉತ್ತಮ ಗ್ರಂಥ ಗಳನ್ನು ಓದುವುದೂ, ಓದಿಸಿ ಕೇಳುವುದೂ ಅವುಗಳ ಸಂದೇಶದಂತೆ ನಡೆದರೆ, ಜನಜೀವನದ ನೀತಿಧರ್ಮಗಳ ಮಟ್ಟವು ಹೆಚ್ಚಿ ಸುಖ ಶಾಂತಿಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ಧೀರವಾಣಿ

ಭಗವಂತನನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ನೆರವು ನೀಡಲು ಇರುವ ಒಂದೇ ಒಂದು ಸಾಧನವೆಂದರೆ ಮನಸ್ಸಿನ ಶಕ್ತಿ ಗಳನ್ನು ಏಕಾಗ್ರಗೊಳಿಸುವುದು. ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಏಕಾಗ್ರಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳು ಉದ್ದೇಶಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಹತೋಟಿಗೆ ತರುತ್ತವೆ. ನಿರರ್ಶನಕ್ಕೆ ತರ್ಕ, ಪ್ರೇಮ, ಭಕ್ತಿ, ಪ್ರಾಣಾ ಯಾಮ ಮುಂತಾದುವು. ಜೀವಾತ್ಮದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮೂಲೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವ ದೀಪ ಈ ಏಕಾಗ್ರಗೊಂಡ ಮನಸ್ಸು.

*

*

*

*

ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಎಂದರೆ ನಿನ್ನ ತಲೆಗೆ ತುಂಬಿ, ನಿನ್ನ ಜೀವಮಾನವೆಲ್ಲ ಅರ್ಜೀರ್ಣವಾಗಿ ಕೊಳೆಯುವ ವಿಷಯ ರಾಶಿ ಯಲ್ಲ. ನಮಗೆ ಬೇಕಾದದ್ದು ಜೀವನ ಪೋಷಕವಾದ ಮಾನವ ನಿರ್ಮಾಣದ, ಚಾರಿತ್ರ್ಯಸೃಷ್ಟಿಯ, ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ. ನೀವು ಐದು ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಅವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಚಾರಿತ್ರ್ಯ ನಿಮಗೆ ದೊರಕಿರುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹ ಎರಡೂ ಒಂದೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕ ಭಂಡಾರಗಳೇ ಮಹಾಸಂತರೂ, ಶಿಶ್ವಕೋಶಗಳೇ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಆಗಿರುತ್ತಿದ್ದವು.

— ಸ್ವಾಮಿ ವಿನೇಕಾನಂದ

ಬುದ್ಧ ಮತ್ತು ಬಸವ

ಮೂಲ :

ಶ್ರೀ

ಕುಮಾರಸ್ವಾಮೀಜಿ,
ನವಕಲ್ಯಾಣಮಠ, ಧಾರವಾಡ.

ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ :

ಶ್ರೀ

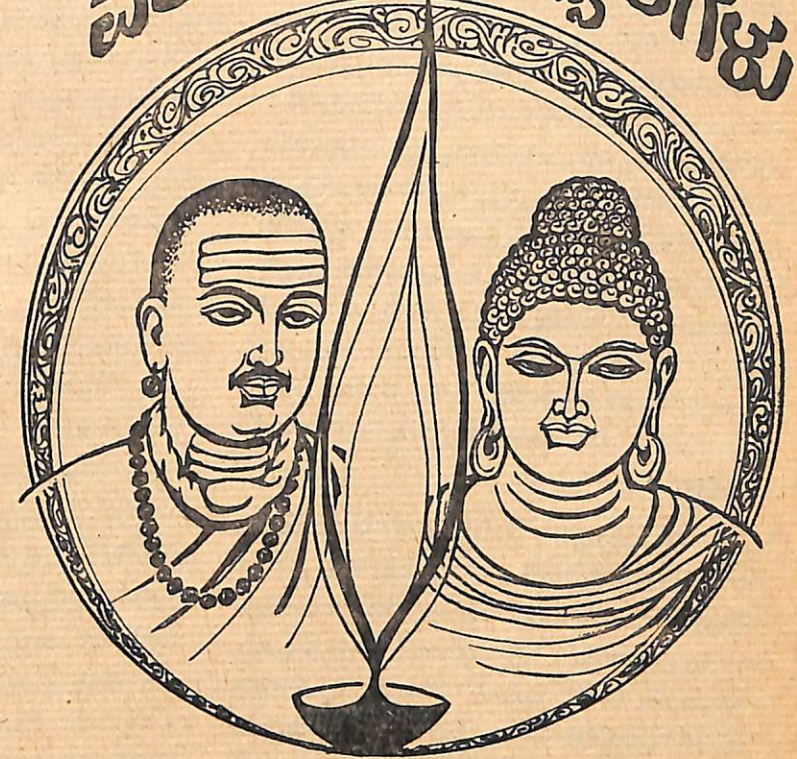
ಟಿ. ಆರ್. ಮಹದೇವಯ್ಯ

ಬೆಂಗಳೂರು.

ಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ಅಸಮಾನತೆಗಳ ತತ್ತ್ವವು ಪ್ಲೇಟೋನಿನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ರಾಜಕೀಯ ವಿಚಾರವಂತರ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದೆ. ಪ್ಲೇಟೋ ತನ್ನ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದೆ. ಪ್ಲೇಟೋ ತನ್ನ ‘ರಿಪಬ್ಲಿಕ್’ನ ಎಂಟು ಮತ್ತು ಒಂಬತ್ತನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವೆಂದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ತನ್ನದ ಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಮಾಜದ ಸ್ಥಿತಿ ಎಂದು ಲ್ಲದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಮಾಜದ ಸ್ಥಿತಿ ಎಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ಲೇಟೋ ನಿಸ್ಸಂ ಶಯವಾಗಿ ಅಸಮಾನತೆಯ ಪಕ್ಷಪಾತಿ. ಅವನಿಗೆ ಮಾನ ವರ ನೈಸರ್ಗಿಕವಾದ ಅಸಮಾನತೆಯೆಂಬುದು ನಿಶ್ಚಿತವಲ್ಲ. ಯಾರು ತಮ್ಮಲ್ಲರ ಮೇಲೆ ಎರಗಿದ ಸಂಕಟ ಮತ್ತು ಕೋಟಲೆಗಳಿಂದ ಪಾರಾಗುತ್ತಾರೋ ಅವರು ದೈಹಿಕ

ಎರಡು ಜಗಜ್ಜೋತಿಗಳು

ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಮಾನಸಿಕ ವಾದ ಕೆಲವು ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಂಥ ಮೇಲ್ಮಟ್ಟದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವ ರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಭೂತಕಾಲದ ನೆನಪಿನಿಂದ ಪ್ರಚೋದಿತರಾಗಿ, ಮುಂದೆ ಬರುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ದಿಗಿಲಿನಿಂದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಯಾಗಲು ಪರಮ ನಿಷ್ಕಪಟತೆಯಿಂದ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಮಾನತೆಯ ತತ್ತ್ವವು ‘ಎಲ್ಲ ಮಾನವರು ಸಮಾನ’ ಎಂದು ಸಾರಿದ 18ನೇ ಶತಮಾನದ ವಿಚಾರವಂತರ ಗಮನ ವನ್ನು ಸೆಳೆಯಿತು. 1776ನೇ ಇಸವಿ ಜುಲೈ 4ರ ಪ್ರಕಟಣೆ ಥಾಮಸ್ ಜಫರ್‌ಸನ್‌ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಲಿಲ್ಲ ; ಜಾನ್ ಲೂಕೆಯ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ಮೊದಲಬಾರಿ

ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಯಿತು. ಇದು ಪ್ರೆಂಚ್ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮೂಲಕ, ಅದರಲ್ಲೂ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ರೂಸೋ ಮತ್ತು ಮಾಂಟೆಸ್ಕೂನ್ ಮೂಲಕ ಜಫಾರ್‌ಸನ್ನನಿಗೆ ಬಂತು. ಜೇಮ್ಸ್‌ಮಾಡಿಸನ್ ಒಮ್ಮೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಅಮೆರಿಕದ ಘೋಷಣೆಯ ಉದ್ದೇಶ ಸತ್ಯದ ಶೋಧವಲ್ಲ; ಸತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ ಅದನ್ನು ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಆಧಾರವಾಗಿಸುವುದು. ಈ ಸತ್ಯಗಳು ಬಹಳ ಪರಿಚಿತವಾದವುಗಳೇ. ಆದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ : “ನಾವು ಈ ವಾಸ್ತವಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಸ್ವಯಂಸಿದ್ಧವೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತೇವೆ. ಎಲ್ಲ ಮಾನವರೂ ಸಮಾನವೆಂದು ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನು ಜೀವನ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹಾಗೂ ಸುಖಾನ್ವೇಷಣ ಮುಂತಾದ ಕೆಲವು ಪರಾಧೀನವಲ್ಲದ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಮಾನವನಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಸ್ಥಾಪಿತವಾದವು. ಅವು ಪ್ರಜೆಗಳ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿಂದ ಅವರ ಉಚಿತವಾದ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವಂತೆ ಆಗಬೇಕು.”

ಈ ಸ್ವತಂತ್ರದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಪತ್ರಿಕೆ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ರೀತಿಯ ಜೀವನದ ಮೂಲಭೂತವಾದ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ರೂಪುಗೊಳಿಸಿದ ಪ್ರಪಂಚದ ಪ್ರಥಮ ಅಧಿಕೃತ ದಾಖಲೆ. 18ನೇ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಆದ ಪ್ರಾನ್ಸಿಸ ಮಹಾ ಕ್ರಾಂತಿಯು ಸಾರಿದ ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಘೋಷಣೆಗೆ ಇದು ಮಾದರಿಯಾಯಿತು. ಮಾನವನ ಮನಸ್ಸಾಸ್ತ್ರಿಯ ಅಥವಾ ಅವನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಹಕ್ಕಿನ ಉಲ್ಲಂಘನೆಗಾಗಲೀ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದ ಹೊಸಸಂಸ್ಥಿತಿಯೊಂದನ್ನು ಅದು ಉಂಟು ಮಾಡಿತು. ಅಮೆರಿಕದ ಇತಿಹಾಸಕಾರ ಹೆಚ್. ಎಸ್. ಕಾಮಂಗರ್ ಹೇಳುವಂತೆ ಎಲ್ಲ ಮಾನವರು ಸಮಾನರು ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯ ಅರ್ಥ ಮಾನವರೆಲ್ಲರೂ ಎಲ್ಲ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೂ ಬಾಧ್ಯರು, ನೈಸರ್ಗಿಕವಾಗಿಯೇ ಸಮಾನರು. ಯಾವಾಗ ಈ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಮಾನತೆಯ ತತ್ತ್ವದ ಘೋಷಣೆಯಾಯಿತೋ ಆಗಲೇ ಅದನ್ನು ಕೃತ್ರಿಕಳಿಸಬೇಕಾದ ಕರ್ತವ್ಯ ಅಮೆರಿಕನರದಾಯಿತು. ಈ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮೇಲ್ಮಟ್ಟದ ಪೋಟಿನ ಅಧಿಕಾರದ ಸ್ಥಿರವಾದ ವಿಸ್ತರಣೆ, ಗುಲಾಮ ಪದ್ಧತಿಯ ನಿವಾರಣೆ, ಮುಂತಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಸುಧಾರಣೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ಬಸವನು ಮಧ್ಯಕಾಲದ ಪ್ರವಾದಿ. ಆತನಿಗೆ ರಾಜ-
ಕೀಯ ವಿಚಾರವಂತರು ಚರ್ಚಿಸುವ ಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು
ಅಸಮಾನತೆಗಳ ಸಮಸ್ಯೆ ಅಷ್ಟು ಗಡುಚಾಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ.
ಅವನಿಗೆ ದೇವರು ಮತ್ತು ನೀತಿ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಾದವು.
ಈ ಬಗ್ಗೆ ಅವನ ಹೇಳಿಕೆ ಹೀಗಿದೆ: ದೇವರ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ
ಎಲ್ಲ ಮಾನವರು ಸಮಾನರು. ಅವರವರ ನೈತಿಕ ಪ್ರಗ-
ತಿಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಂದ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಅಸಮಾ-
ನತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಸದ್ಭಾವನೆಗಿಂತಲೂ
ಮಿಗಿಲಾದ್ದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಬಸ-
ವನು ಕಾಂಟಿನೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಒಪ್ಪುತ್ತಾನೆ.
ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಹಜ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಕೆಳಮಟ್ಟದ ಪ್ರಾಣಿ-
ಗಳಿಗೆ ಕೇವಲ ಅವುಗಳ ಗುರಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಮಾರ್ಗ-
ದರ್ಶಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮಾನವನಲ್ಲಿ ಆ ಸಾಮಾ-
ಜಿಕ ಸಹಜ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ಬದಲು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಪ್ರದಾ-
ಯದ ನೀತಿನಿಯಮಗಳ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಿಂದ, ಶಾಸನ-
ಬದ್ಧ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಧೈವಿಕವಾದ ನಿರ್ಣಯದಿಂದ
ಒತ್ತಾಯಗೊಂಡು ಉಚಿತವಾದ ಸ್ವಪ್ರೇರಣೆಯ ಕ್ರಿಯೆ
ಬರುತ್ತದೆ. ಅಂಥ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಚಿಂತನವರ ನೈತಿಕ
ತೀರ್ಮಾನ, ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಿ ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳು ಅವಶ್ಯ-
ವಾಗಿ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಕ್ರಮೇಣ ಅನುಭವದಿಂದ,
ಚಿಂತನದಿಂದ ಆಲೋಚನೆಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಭಾವಂತ-
ಮುಂದಾಳುಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪರಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ
ಸಂಪ್ರದಾಯ ಹಾಗೂ ನೀತಿ ನಿಯಮಗಳು ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ
ತಾವೇ ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆ. ಸಹಜ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ
ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರದವರೆಗಿನ ಈ ಸಮಗ್ರ ಚಳುವಳಿಯು ರಚನಾ-
ತ್ಮಕ ಅಥವಾ ಜರೂರಾದ ವಿಕಾಸ ಎಂದು ಕರೆಯುವ
ಇಡೀ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಕಾರ್ಯಗತಿಯ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿ
ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯ ಸ್ವತಂತ್ರ ನೈತಿಕ ಪ್ರತಿನಿಧಿ-
ಯಾದದ್ದು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಹಜ ಪ್ರವೃ-
ತ್ತಿಗಳ ಜಾಗವನ್ನು ನೈತಿಕ ಚಾರಿತ್ರ್ಯವು ಆಕ್ರಮಿಸಿದ
ನಂತರ ವಿಕಾಸದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವವು ಒಂದು ದೃಢ ಹೆಜ್ಜೆ-
ಯನ್ನಿಟ್ಟಂತಾಯಿತು.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುವಂಥದೇ ಸತ್ತ್ವಾರ್ಥ. ಹಾಗಾದರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಲ್ಯಾಣವೆಂದರೇನು? ಅದು, ಬಸವನ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ, ಪರಮೋಚ್ಛ

ಕಲ್ಯಾಣ. ನಾವು ಜೀನುಹುಳುಗಳ ಅಥವಾ ಇರುವೆಗಳ
ಗುಂಪು. ಪಕ್ಷಿಗಳ ತಂಡ, ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹಿಂಡುಗಳ ಬಗ್ಗೆ
ಚರ್ಚಿಸುವವರೆಗೂ ಕಲ್ಯಾಣದ ವಾಖ್ಯೆ ಕೊಡುವುದು
ಕಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಗುಂಪು ಅಥವಾ ಪಂಗಡದ
ಭೌತಿಕ ಭದ್ರತೆ. ಆದರೆ ನಾವು ಮಾನವ ಸಮಾಜದತ್ತ
ತಿರುಗಿದಾಗ ವಾಖ್ಯೆ ಸಮರ್ಪಕವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾನವ
ಭೌತಿಕವಾಗಿ ಬದುಕುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉನ್ನತವಾದ
ಗುರಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲೇ ರಾಜ್ಯದ ಸಿದ್ಧಾಂತ
ಮತ್ತು ಅದರ ಗುರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಅನೇಕ ಲೇಖಕರಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಾ
ಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಉಂಟಾಗಿವೆ. ಮಾನವಕುಲದ ಕಲ್ಯಾಣ,
ಶಿಸ್ತು, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ,
ಭೌತಭಾವ, ಉಪಯುಕ್ತತೆ, ಬಹುಜನರ ಬಹುಸುಖ-
ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ
ಅಂತಿಮಗುರಿಯಾಗಿ ಮುಂದಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಲ
ವರು ಮಾನವಕುಲದ ಪ್ರಗತಿ ಮತ್ತು ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು
ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಆಚರಣೆಯೆಂಬ ಒರೆ
ಗಲ್ಲಿಗೆ ಇಟ್ಟಾಗ ಅವು ಸಂದಿಗ್ಧವೆನಿಸುತ್ತವೆ. ಶಿಸ್ತು,
ಸಮಾನತೆ, ಉಪಯುಕ್ತತೆ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳು
ಸಾಧನಗಳು ಮಾತ್ರ; ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾವೇ ಗುರಿಗಳಲ್ಲ.
'ಬಹುಜನರ ಬಹುಸುಖ'ವೆಂಬ ಚಿಂತನಾ ಸೂತ್ರ
ಸಾಕಷ್ಟು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅದು ವ್ಯಕ್ತಿಯ
ಸುಖದ ಬಗ್ಗೆ ಏನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದೆ ಎಂಬುದು ಚರ್ಚಾ
ಸ್ಪದವಾಗಿ ಉಳಿದಿದೆ.

ಪರಮೋಚ್ಚ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮೂರು
ವಾದಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ— ಅನುಭವೈಕ
ವಾದ (Empiricism), ಸಹಜಜ್ಞಾನವಾದ (Intu
itionism) ಮತ್ತು ಪಾರುಷವಾದ (Enerisgm).
ಅನುಭವೈಕವಾದವು ಸುಖವೇ ಮುಖ್ಯ ಸಾಧನವೆಂಬ
ತತ್ತ್ವದೊಡನೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ತತ್ತ್ವವು ಅದರ
ಸರಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಭೋಗವೇ ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥವೆಂದು,
ಪರಮೋಚ್ಚ ಕಲ್ಯಾಣವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಆಧುನಿಕ ಕಾಲ
ದಲ್ಲಿ ಬೆಂಥೆಮ್ ಮತ್ತು ಮಿಲ್ ಇವರಿಂದ ಭೋಗದ
ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನೈತಿಕ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ರೂಪಿಸುವ
ಶ್ರದ್ಧಾ ಯುಕ್ತ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಯಿತು. ಬೆಂಥೆಮ್ ನನ್ನು
ಆಧುನಿಕ ಪ್ರಯೋಜಕತಾ ವಾದದ ಪ್ರತಿಪಾದಕನೆನ್ನ

ಬಹುದು. ಆತನಿಗೆ ಸುಖಾನುಭವವೇ ಪರಮೋಚ್ಚ ಕಲ್ಯಾಣ. ಸುಖವೆಂದರೆ ಕ್ಷಣಿಕವಾದುದಲ್ಲ, ಜೀವನ ಪರ್ಯಂತವಿರುವಂಥದ್ದು ; ಒಬ್ಬನದಲ್ಲ, ಬಹುಜನರದು. ಆದರೆ ಮಿಲಿ ಬಹುಜನರ ಬಹುಸುಖದ ಬೆಂಛಾಮಾನ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಿದ್ದು ಪಾಡನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಅದೆಂದರೆ ಅವನು ಸುಖಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದರ್ಜೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿದನು. ಮಿಲ್ಲಿನು ಹೀಗೆಂದಿದ್ದಾನೆ:— “ಸಂತೃಪ್ತ ಹಂದಿಯಾಗಿರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಮಾನವನಾಗಿರುವುದು ಮೇಲು.” ಈ ಬಗೆಯ ಗುಣವನ್ನವಲಂಬಿಸಿದ ಸುಖದಲ್ಲಿರುವ ಭೇದದ ವಾಸ್ತವಾಂಶವು ಸುಖವೇ ಮುಖ್ಯ ಪುರುಷಾರ್ಥವೆಂಬ ವಾದವನ್ನೂ ದುರ್ಬಲಗೊಳಿಸಿತೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅದು ಸುಖದ ಹೊರತಾದ ಬೇರೊಂದು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿತು. ಭೋಗದ ಆಸೆಯು ಕ್ರಿಯೆಯ ಪ್ರಧಾನ ಪ್ರೇರಣೆಯಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಮನಶ್ಶಾಸ್ತ್ರವು ತೋರಿಸಿದೆ. ಮಾನವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳ ಕೈಗೊಂಬೆ. ಅವನು ತನ್ನ ಸಹಜ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಹಂಬಲಿಸುವುದು ಭೋಗ ಅಥವಾ ಹರ್ಷಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲ; ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಸ್ತುಗಳಿಗಾಗಿ. ಮೌಲ್ಯಗಳ ನಿರ್ಧಾರದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಸುಖವನ್ನು ಪರಮೋಚ್ಚ ಕಲ್ಯಾಣವೆಂದು ಅಂದಾಜುಮಾಡಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟದ ಪ್ರತಿಭೆ, ದಕ್ಷತೆ, ಶೌರ್ಯ, ತ್ಯಾಗ, ಅದರ್ಶದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮುಂತಾದವೂ ಇವೆ. ಪ್ರಸಂಚದದೊಡ್ಡ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಸುಖವಾಗರಲಿಲ್ಲ. ಜೀವನು ಶೋಕಮೂರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಸಾಕ್ರೋಟೀಸ್‌ನು ಅಪರಾಧಿಯಿಂದ ನದಿಸಿ ಲ್ಲಿಟ್ಟನು. ಲಿಂಕನ್‌ನು ದೊಡ್ಡ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅಹುತಿಯಾದರೆ, ಗಾಂಧೀಜಿ ಕೊಲೆಯಾದರು. ನಾವು ಅವರನ್ನು ಗೌರವಿಸುತ್ತೇವೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಇತರರ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ತಾವು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟರು; ನಾವು ಸುಖವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಸ್ತುವಿಗಾಗಿ ಅವರು ಹುತಾತ್ಮರಾದರು. ಸುಖವೇ ಪರಮೋಚ್ಚ ಕಲ್ಯಾಣವೆಂದು ಹೇಳಲು ಬರುವಂತಿಲ್ಲ.

ಇದು ಕರ್ತವ್ಯಕ್ಕೆ ನಿರ್ದೇಯವಾಗಿರುವುದೇ ಪರಮೋಚ್ಚ ಕಲ್ಯಾಣವೆಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶವಾದ (Intuitionism)ಕ್ಕೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಕರೆತರುತ್ತದೆ. ಕಾಂಟನ ಇಡೀ ನೈತಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಕರ್ತವ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿದೆ. ಅನುಭವಿಕ ವಿವೇಕವು ಕರ್ತ

ವ್ಯದ ಕರೆಯೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ವಿಧಾಯಕದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಕಲ್ಪವು ತನಗೆ ತಾನೇ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಆಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚುಮರೆಯಿಲ್ಲದೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀತಿ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಪರತ್ವೋಲ್ಲದ ವಿಧೇಯತೆಯು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಯಿತು. ನೀತಿ ನಿಯಮಗಳ ಘನತೆಗೆ ತಕ್ಕ ಗೌರವವನ್ನು ತೋರುವುದೇ ನೈತಿಕ ಕ್ರಿಯೆಯ ಏಕ ಮಾತ್ರ ಉದ್ದೇಶ. ಕಾಂಟನು ನೈತಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಅಂತರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಗುಣವನ್ನು ಇಚ್ಛಾಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ವಿವರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಅನುಭವೈಕವಾದಿಗಳು ಒಂದು ನೈತಿಕ ಶಿಸ್ತಿನ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಥವಾ ಜನಾಂಗದ ಅನುಭವದ ಫಲ ಎಂದು ವಿವರಿಸಲು ತೊಡಗಿಯಾರು. ಅನುಭವೈಕವಾದ ಮತ್ತು ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶವಾದಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಒಪ್ಪದೆ ವಿರೋಧಿಗಳಾಗಿಲ್ಲ; ಅವು ಪರಸ್ಪರ ಪೂರಕಗಳಾಗಿವೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅನುಭವೈಕವಾದವು ನಮ್ಮ ನೈತಿಕ ಭಾವನೆಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಭವದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿದರೆ, ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶವಾದವು ಎಲ್ಲ ಚಿಂತನ ಶೀಲ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಒಳಪಡುವ ಸಹಜಜ್ಞಾನದ ಮೂಲತತ್ವವನ್ನು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ನಮ್ಮ ಮೇಲ್ನುಟ್ಟದ ಶಕ್ತಿಗಳ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮೋಚ್ಚ ಕಲ್ಯಾಣವು ಕಾಣುತ್ತದೆ ಎಂದು ಪೌರುಷವಾದವು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ. ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಿಜಸ್ಸು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಆಚರಣೆಯು ಅಗತ್ಯವಾಗಿರುವ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದ ರೂಪವನ್ನು ತಳೆಯುತ್ತದೆ. ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ, ತನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ತನಗೇ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅನುಭವಿಸುವುದೇ ಮುಟ್ಟಬೇಕಾದ ಗುರಿ. ಆದರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅದೃಷ್ಟ ಸಮಾಜದ ಅದೃಷ್ಟದೊಂದಿಗೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿದೆ. ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ವಿಧೇಯವಾಗಿರುವುದೇ ಪರಮೋಚ್ಚ ಕಲ್ಯಾಣ ಎಂದು ಹೇಳಲು ಕಾರಣ ಸಮಾಜ ಮೂಲಭೂತವಾದದ್ದು ಎಂದು. ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು ಎಷ್ಟು ಮಹತ್ವದವು ಎಂದರೆ ಚಾರಿತ್ರ್ಯ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಿಗೆ ಪರಾಮರ್ಶೆಯಾಗಿ

ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಚಾರಿತ್ರ್ಯಮೌಲ್ಯಗಳು ಉಳಿದವುಗಳನ್ನು ಆಳುವ ಯಾವುದೇ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ.

ಬಸವನು ವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಮಾಜಗಳ ಸಮರ್ಪಕವಾದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದ ತತ್ವಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಪರಮೋಚ್ಚ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಸೂತ್ರರೂಪವಾಗಿ ತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಎಲ್ಲ ನೈತಿಕ ಕ್ರಿಯೆಯ ಗುರಿ— “ಸಮಾಜದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನಿಗೂ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಅವಕಾಶ ಪಡೆಯುವ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮುದಾಯದ ಇತರರ ಇಂಥದೇ ಹಕ್ಕನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸದೆ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಣ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಿತಿ”. ಪರಮೋಚ್ಚ ಕಲ್ಯಾಣ ಯಾವುದೆಂದರೆ ಪ್ರತಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಆತ್ಮಸ್ವತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ಪರಮಾವಧಿಯಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುವ ಮತ್ತು ಇಂಥ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ದೃಢತೆ ಹಾಗೂ ಶಾಶ್ವತತೆಯ ಭರವಸೆಗಾಗಿ ಬಳಸುವ ಒಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಿತಿ”. ಈ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದ ಸಂಘಟಿತ ಏಕತೆ, ಚಾರಿತ್ರ್ಯದ ಮೌಲ್ಯದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದ ತತ್ವ ಇವು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿವೆ. ಬಸವನು ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮುಂದಿರಿಸಿಕೊಂಡನು, ಅಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದನು. ಆದರೆ ದುರೈವದಿಂದ ಅವನು ಅದರ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕನ್ಯೆ ಮತ್ತು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ವರನಿಗೆ ನಡೆದ ವಿವಾಹದ ತರುವಾಯ ಉಂಟಾದ ಅಸಹ್ಯಕರವಾದ ಘಟನೆಗಳಿಂದ ಆತನು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಬಿಡಲೇಬೇಕಾಗಿ ಬಂದು ಕೊಡಲಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆಯಬೇಕಾಯಿತು.

ಕಲ್ಯಾಣರಾಜ್ಯದ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ, ಆಚರಣೆಗೆ ತಂದವನು ಆತೋಕ. ಅವನು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ದಯಾಪರತೆಯ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಆಳಿದನು. ಅವನು ತನ್ನ ಒಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ: ಎಲ್ಲರೂ ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳು. ನಾನು ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬಯಸುವಂತೆ ಅವರು ಈ ಲೋಕ ಹಾಗೂ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ನೆಮ್ಮದಿ ಹಾಗೂ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯಲೆಂದು ನಾನು ಆಶಿಸುತ್ತೇನೆ. ಎಲ್ಲ

ಇವುಗಳ ವೈಫಲ್ಯವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ನಂತರ ಮಹಾಭಾರತದ ಅಂತರ್ಗತವಾದ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಲ್ಲೇ ನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು, ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರುವುದು ಸರ್ವವೇದ್ಯವಾಗಿದೆ. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಸಂದೇಶವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ ಪಂಡಿತರು ಅದು ನಿವೃತ್ತಿಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಚೋದಕವೆಂದ ಪ್ರಸಂಗಗಳೂ ಇವೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅಂದರೆ, ಬಾಲಗಂಗಾಧರ ತಿಲಕರು, ಅರವಿಂದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಗೀತಾ ಸಂದೇಶವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ದರ್ಶನ ಶಾಸ್ತ್ರವೆಂದಿದ್ದಾರೆ. ಬುದ್ಧಿಗವ್ಯವಾದ ವಿಚಾರದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಈ ವಾಖ್ಯೆ ಸಮರ್ಥನೀಯವಾದರೂ ಆಚಾರದಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕವೂ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕವೂ ಆಗಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಆಚಾರ ವಿಚಾರಗಳೆರಡೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿವೆಯೆಂಬುದಕ್ಕೆ ವರ್ಣ, ವರ್ಗ, ಆಶ್ರಮಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಹೇಗಾದರಾಗಲಿ ವೈಚಾರಿಕ ವೈವಿಧ್ಯಮಾರ್ಗಗಳ ಸಮನ್ವಯವನ್ನು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಮೊದಲ ದರ್ಶನಿಕ ಗ್ರಂಥವೆಂದು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಬೇಕು.

ಆಚಾರ ವಿಚಾರಗಳ ಅನನ್ಯತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲು ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ವಿಪುಲ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆದಿದೆ. ಜೀವನದ ದೃಷ್ಟಿ ನಿರಂತರ ಸಂಘರ್ಷಣೆಯೇ ನಡೆದಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಹಲವು ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿಗಳು, ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ ನಿರ್ದರ್ಶನವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಮಹತ್ವಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಬಹು ಜನರು ತಮ್ಮ ಈ ಗುರಿಶಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಆಚಾರ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವೂ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕವೂ ಆಗಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಇತಿಹಾಸ ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತದೆ. ಆರು ನೀನೆಂದು ವಿಚಾರಿಸುವುದನ್ನು ಆತ್ಮ ದರ್ಶನವೇ ಜೀವನದ ಗುರಿಯೆಂಬುದನ್ನು ಆತ್ಮವು ದರ್ಶನೀಯ, ಮಂಥನೀಯ, ಧ್ಯಾನಯುಕ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ಸಾರಿದ ಎಲ್ಲ ದರ್ಶನಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗುರಿಮುಟ್ಟಲು ಯತ್ನಶೀಲರಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಹಿಂಸಾ ಅಸ್ತ್ರೇಯಾದಿ ಏಕಾದಶ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನೋ, ಸರ್ವವೂ ದುಃಖ ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗ ಮಾರ್ಗವನ್ನೋ, ಸರ್ವವೂ ಮಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ದುಃಖ ನಿರೋಧಿ ಪ್ರತಿಗಾಮಿ ಪ್ರತಿಪತ್ತಿನ ಆರ್ಯ ಅಷ್ಟಾಂಗ ಮಾರ್ಗವನ್ನೋ ಅವಲಂಬಿಸಿ ಜೀವನವೆಂಬ ಕುಲುಮೆಯಲ್ಲಿ ದೇಹಮನಬುದ್ಧಿಗಳನ್ನು

ಕುದಿಸಿ ತನುಮನಭಾವಗಳನ್ನು ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ಆತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿಗಳೆನಿಸಿ ಲೋಕ ವಿಖ್ಯಾತರಾದವರು ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುಮಂದಿ ದೊರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಪೌರಾಣಿಕ ಮಹರ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಐಹಿಕ ಸಂಸಾರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಆಂತರಿಕ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಜೀವನವನ್ನು ಸವೆಸಿ ಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದವರು. ಸಂತಸಮುದಾಯದ ಆಚಾರ್ಯರು, ಅರ್ಹಂತರು, ಮಹಾಂತರು ಮುಂತಾದವರ ಜೀವನವೂ ಸಹ ಅದನ್ನೇ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಮಾರ್ಗವಲಂಬಿಗಳಲ್ಲಿ ಇತ್ತೀಚಿನ ಮಹಾನುಭಾವರಾದ ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸರೂ, ಅರವಿಂದ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಕಾಡಿಬಂದ ಲೌಕಿಕ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಯುಕ್ತಿ ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ತ್ಯಜಿಸಿ ಏಕಾಂತವನ್ನು ಆಶಿಸಿ ಅಭ್ಯಸಿಸಿ ಆದರ್ಶ ಪುರುಷರೆನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಶಿವಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಒಲಿದು ಬಂದ ಪ್ರಸಾದ ಕಾಯವನ್ನು ಕೆಡಿಸದೆ, ತುಚ್ಛವೆಂದೆಣಿಸದೆ, ಹೊರೆಯೆಂದು ದೂಷಿಸದೆ, ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವೂ ಪ್ರಕೃತಿದತ್ತವೂ ಆದ ಸಂಸಾರವನ್ನು ನಿಸ್ಸಾರವೆಂದು ಭಾವಿಸದೆ ನಿತ್ಯದ ನಡೆನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಯದೊಡನಾಡಿಗಳಾಗಿ ಮಹಾನುಭಾವತ್ವವನ್ನು ಗಳಿಸಿದವರು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅತಿ ವಿರಳ.

ನಡೆದುಬಿಟ್ಟ ಪಾವನ; ನುಡಿದುಬಿಟ್ಟ ದಿವ್ಯಮಂತ್ರವೆನ್ನುವಂತೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾರ್ಗ ತೋರಿದ ಮಹಾನುಭಾವರಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರು ವಿಶ್ವದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲೇ ವಿಸ್ಮಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕುಲಸೀಮೆಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಆರಾದರಾಗಲಿ ಅನುದಿನದ ಸಂಸಾರ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂಬ ನಿಶ್ಚಿತದರ್ಶನವನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕಾಯಕವೇ ಕೈಲಾಸವೆಂಬ ದರ್ಶನ, ಆಚಾರವಿಚಾರಗಳ ಸಮನ್ವಯ, ಸಾಮರಸ್ಯ ಸಾಧನ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಅಮೂಲ್ಯ ದರ್ಶನ ಸಂಪತ್ತಾಗಿದೆ. ಈ ದರ್ಶನವನ್ನು ಒಪ್ಪಿ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಹಲವು ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಡೆದ ಜಗತ್ತಿನ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಹಾನುಭಾವರು ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು. ಅವರ ಜೀವನ ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಕಾಯಕ ಕೈಲಾಸದರ್ಶನದ ಅಪೂರ್ಣ ಚಿಂತನ ಮಂಥನವಾಗಿದೆ. ಅದುದರಿಂದಲೇ ಅದು ಮಹಾತ್ಮರು ಕಣ್ಮರೆಯಾದ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ನೀಗಿಕೊಂಡು ಇಂದು ಭೌತಿಕ ಭಾಗ್ಯ ಸಾಧಕರ ವಿಚಾರತಂತ್ರವಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಿದೆ.

ಜೀವನವೇ ದರ್ಶನವಾಗುವುದು ಅಂದರೆ ಅವುಗಳ ಅನನ್ಯತ್ವವೇ ಕಾಯಕವು ಕೈಲಾಸವೆಂಬ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಅಂತರಾರ್ಥ. ಇದು ಕೇವಲ ಬುದ್ಧಿ ಗಮ್ಯ ದರ್ಶನ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ನಿತ್ಯಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬೆರಸಿ ಬೇರಿಲ್ಲದಿರ್ಪ ಆತ್ಮಾನುಸಂಧಾನ. ದುರ್ಯ್ಯವವೆಂದರೆ ಎಂಟು ಶತಮಾನಗಳ ಹಿಂದೆ ನಡೆದು ಸಿಡಿದು ಬಂದ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಇಂದು ಕೇವಲ ವೈಚಾರಿಕ ವಿಲಾಸವಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಿರುವುದು. ಆದಾಗ್ಯೂ ಅದರ ಹಲಕೆಲವು ಕಿಡಿಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಿ ಅಗ್ನಿ ಆರದಂತೆ ಮಾಡಿರುವುದು ಇಹದ ಸೌಭಾಗ್ಯವೆನ್ನಬೇಕು.

ಲಕ್ಷ ಭಕ್ತರಾಗರವಾಗಿ ಸಾಗರದಷ್ಟು ಅಪಾರ ಶಿಷ್ಯರ ಗುರುವಾಗಿ ಐಹಿಕ ಭೋಗ ಬಂಧವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ ಸಂಸಾರದಿಂದ ದೂರವಿದ್ದು ಸಂನ್ಯಾಸದ ಸಂಕೋಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದರೂ ಕಾಯಕವೇ ಕೈಲಾಸವೆನ್ನುವ ದರ್ಶನವನ್ನು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಐಹಿಕ-ಆಂತರಿಕ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವ ಸಿದ್ಧಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಗಂಗಾ ಜ್ಞೇತೃತ್ವ ಪೂರಾದ ಶ್ರೀ ಶಿವಕುಮಾರ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳವರೊಬ್ಬರು. ವೈಚಾರಿಕ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲೂ ಸಾಗರದಾಳಕ್ಕೂ ಮುಳುಗದೆ ಗಗನದವರೆಗೆ ಮೇಲೇರದೆ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ತೇಲುವ ಮಾನಸಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಪ್ರಚಂಡ ತಾಂಡವದ ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಹತ್ತಿರದ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅರಿಯುವ ಭಾವ ನಷ್ಟವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಒಬ್ಬರ ಬಗೆಗೆ ಹೇಳುವ ಉಕ್ತಿ ಅತ್ಯುಕ್ತಿಯಾಗಿ ಕಾಣುವುದು ಸಹಜ. ಪ್ರಶಂಸೆಯನ್ನೇ ಸ್ವಾರ್ಥ ಸಾಧನೆಯ ಸಂಪತ್ತಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡ ಜನ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಕಾಂಕ್ಷೆಯ ಹಿರಿತನವಲ್ಲಾ ಹೊಗಳಿಕೆಯೆಂದೇ ಭಾಸವಾಗುವುದು ಸಹಜ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಅಂತಃಶ್ಚಕ್ಷು ತೆರೆದಾಗ ಈ ಅಪವಾದದಿಂದ ಪಾರಾಗಬಹುದಷ್ಟೆ!

ಧರ್ಮಪೀಠದ ಏರಿಕೆ ಸನ್ಯಾಸದ ತೋರಿಕೆಯಾಗಿ ಜೀವನವು ಸಂಸಾರಕೂಪದಿಂದ ಮೇಲೇಳಿರುವ ಇಂದಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಸಹಜ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಉಂಡು ಕುಣಿಯುವ ಸ್ವಭಾವ ಕ್ಷೀಣವಾಗಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಕಣ್ಣು ದಿರುವ ವಸ್ತುವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದು ಹುಚ್ಚತನವೆಂದು ಕೆಲವರು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಸತ್ಯವೆಂದೆಂದಿಗೂ ನಿತ್ಯವೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ನಾಲ್ಕು ನುಡಿಯನ್ನಾಡಲು ಅಂಜುವ ಕಾರ

ಣವಿಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧಗಂಗಾ ಶ್ರೀಗಳವರು ಮಾಡಿದ ಮಹಾ ಕಾರ್ಯಗಳು ಭೌತಿಕ ನೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಅಪಾರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳ ಬಗೆಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಶಂಸೆ ನಡೆದಿದೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ ಮತ್ತು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಶ್ರೋತೃಗಳಿಗೆ ಅಭಿಮಾನಿಗಳಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯೆನಿಸಬಹುದು. ಕೆಲವೊಂದು ವೇಳೆ ಲೌಕಿಕ ದೃಷ್ಟಿಗಮ್ಯ ಪ್ರಸಂಗಗಳ ಪ್ರಶಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವವರಿಗೆ ಉಪಕಾರಕ್ಕಿಂತ ಅಪಾಯ ಕಾರಿಯಾಗಿಯೇ ಸಂಭವಿಸುವುದೂ ಉಂಟು. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಶಂಸೆಯ ವಿಷಯಾಸದಿಂದ ದೂರಾಗಿ ಸತ್ಯದ ಸಹಜತೆಯ ಸಂದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಸಮವು ಬಳಿತೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಗಳವರು ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತಾರು ಸಂಘಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು, ಹತ್ತಾರು ಸಾಸಿರ ಜನತೆಗೆ ಅನ್ನಜ್ಞಾನ ದಾನ ಮಾಡಿದರು ಎನ್ನುವುದು ಲೌಕಿಕ ಸತ್ಯವಾದರೂ ಅದು ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿಯೆನ್ನುವ ಕಾಲವಿದ್ದಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಅವರ ಮನಕಾಡಿತು ಜನಬೇಡಿತು. ಅದರಿಂದ ಅವು ಮೂಡಿರುವ ಮುನ್ನಡೆವು. ಆದರೆ ಅವುಗಳ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗಳವರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಾಧನೆ ಪ್ರಧಾನವಾದುದು.

ಆಶ್ರಮಾಧಿಕಾರ ಅವರ ಜೀವನದ ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟ. ಆ ಘಟ್ಟವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದಂದೇ ಅವರಿಗೆ ಶರಣರ ಜೀವನ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ಕಟ್ಟಿದ ಆದರ್ಶದರ್ಶನ. ದರ್ಶನದ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಜೀವನ ಆರಂಭಿಸಿದರೂ ಅದರ ಅರಿವು ಅವರಿಗೆ ಮಾನಸಿಕ ವಿಲಾಸವಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಪರಿಣಮಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಜೀವನವೆಲ್ಲಾ ಶರಣ ದರ್ಶನದ ಪ್ರಯೋಗ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿದೆ. ಸಾರುರಾರು ದೀನದಲಿತ ಮಕ್ಕಳ ಒಡನಾಟದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವಿಕಾಸದ ಸಾಧನೆಯಾಗಿದೆ. 'ಕಾಯಕವೇ ಕೈಲಾಸ' ದರ್ಶನ ವೈಚಾರಿಕ ವಿಲಾಸವಾಗದೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಹತ್ತಾರು ಜನರ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕಾರವೆಸಗಿ ಬೌದ್ಧಿಕ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ದೇಹಶ್ರಮದ ಹತ್ತಾರು ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ಅವಕಾಶ ಅನುಕೂಲಗಳಿದ್ದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿದ್ದವರು ಶ್ರೀಗಳವರು. ಅವರಂತೆಯೇ ಸನ್ಯಾಸದ ಸೋಗು ಹೊದ್ದವರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲೂ ಇದ್ದವರು. ಆದರೆ ಅವರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧಿಕ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನೇ ಮಹತ್ವವೆಂದೆಣಿಸದೆ ದೈಹಿಕ ಶ್ರಮಕ್ಕೂ ಸಿಂಹಪಾಲನ್ನು ಮೀಸಲಾಗಿ

ಸಿದವರು. ಅವರ ನಿತ್ಯ ಜೀವನದ ನಿಯಮಾನುಷ್ಠಾನಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಅವಲೋಕಿಸಿದವರಿಗೆ ಇದು ಕಂಡರಿಯದ ಪ್ರಸಂಗವೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವರ ಅಂತರಾರ್ಥವನ್ನು ಪರಿಕಿಸಿದಾಗ ವಿಸ್ಮಯವಾಗದಿರದು. ಹಲವು ಜನರು ಹಣಕ್ಕಾಗಿ ದುಡಿದು ದೇಹಶ್ರಮದಿಂದ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿ ಅನ್ನಬಡಿಸುವ ಸೇವಕರು, ಭಕ್ತಿಗಾಗಿಯೋ, ಮೆಚ್ಚಿಗೆಗಾಗಿಯೋ ದುಡಿಯುವ ಹತ್ತಾರು ಜನರಿರುವಾಗಲೂ ಶ್ರೀಗಳರು ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುವ ದರಲ್ಲೂ ನೀಡುವುದರಲ್ಲೂ ದೇಹವನ್ನು ದುಡಿಸುಗೊಡು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿದ್ದವರಿಗೆ ಅರಿವಾಗಿವೆ. ಸಂಜೆಯಾದರೆ ಯುವಜನರೊಡನೆ ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳೊಡನೆ ಭೌತಿಕಭವನ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಯಕರಣಗಳನ್ನು ದಂಡಿಸಿದ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಹೊಸತೇನಲ್ಲ. ಕಾಯವನ್ನು ಕಾಯಕಕ್ಕೆ ಮೀಸಲು ಮಾಡುವುದು ವಿಶೇಷವೆಂದಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕಾಯದ ಕಾಯಕ ಐಶ್ವರ್ಯದ ಬಾಹುಳ್ಯದಿಂದ ಬಯಸಿದುದಲ್ಲ. ಮೆಚ್ಚಿಗೆಯನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸಿದುದಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ಹತ್ತಾರು ಜನ ಅಭ್ಯಾಸಕರಿದ್ದರೂ ಮತ್ತಷ್ಟೂ ಜನರನ್ನು ನೇಮಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದ್ದರೂ ತಾವೇ ಅಭ್ಯಾಸಕ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಆನಂದದಿಂದ ನೆರೆವೇರಿಸುತ್ತಿರುವುದು ವಿವೇಚನಾಯುಕ್ತ ಸಂಗತಿ. ಶ್ರೀ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಉದರ ತುಂಬುವ ಹಂಬಲದಲ್ಲಿ ಹಗಲಿರುಳು ಒಂದುಮಾಡಿಕೊಂಡ ಜೀವ, ಕಾಲವನ್ನು ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವೆಂದರಿದು ಕಾಯದಿಂದ ಕಾಯಕವನ್ನೆಸಗುತ್ತಾ, ತತ್ಪಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ವಿಚಾರ ಪ್ರಚೋದನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ದರ್ಶನಾ ಶೀರ್ವಚನಗಳಿಗೆ ಹಂಬಲಿಸಿದವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬೆಂಬಲಿಸುತ್ತಾ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು ಪರಿಶೀಲನಾತ್ಮಕ ಪ್ರಸಂಗವಾಗಿದೆ. ದೀನತನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದಕ್ಕೆ ಬಂದವರ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನೇ ರೂಪಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಾ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿರುವ 4 ಸುಪ್ರದರಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಾ ಮತ್ತೆಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಸಹಸ್ರ ಜನರ ದಿನದಿನದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತೆಲ್ಲಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮ ಕಷ್ಟಕಾರ್ಪಣ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ತಮ್ಮಿಂದ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ತನುಮನ ಭಾವಗಳನ್ನು ಸಂಗಮಿಸಿ ಸಮಸ್ತರು ವುಧು ರಹಸ್ಯ ವಿಷಯವೇನಲ್ಲ.

ಅಧಿಕಾರದ ಅಮೃತ್ವದ ಐಶ್ವರ್ಯದ ಅಭಿಮಾನವಿಲ್ಲದ ಹೊಗಳಿಕೆಗೆ ಮನಸೋತು ಮತ್ತೊಂದನ್ನು ಆಶಿಸದ ವ್ಯಕ್ತಿ ತನುಮನ ಭಾವಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಮವುದೇಕೆ? ಎನ

ಸುತ್ತದೆ. ಇಂದಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಪ್ರಶ್ನೆ ಉದಿಸುವುದು ಸಹಜವೇ! ವಿಚಾರವಾದಿಗಳು ಈ ಮೂರಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಮತ್ತೊಂದೆಯೆನ್ನಬಹುದು. ಅದೇ ಮೋಕ್ಷ ಸಂಪಾದನೆ! ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಅವಲೋಕಿಸಿದವರು ಶ್ರೀಗಳವರು ಮೋಕ್ಷಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ದುಡಿಯುತ್ತಿರುವರೆಂದು ಹೇಳಲಾರರು. ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿದ್ದವರು ಅವಿವೇಕದಿಂದ ಕಷ್ಟ ಕೈಸಿಲುಕಿದಾಗ ತಾವೇ ನಿರಶನರಾದವರು ಸಹಸ್ರಾರು ಜನರು ಪಾಮರತೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿತಪಿಸುವುದನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಾಣುತ್ತಾ ತಾವೊಬ್ಬರೇ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವರೆನ್ನುವುದು ಅಸಂಗತವಾದುದು. ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯೇ ಅವರ ಜೀವನದ ಗುರಿಯಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಬೇರಾಗಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ತಾನಾಗಿ ಬಂದ ಕಾವಿಬಟ್ಟೆಯ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವನವನ್ನು ಅಂತರ್ಮುಖಗೊಳಿಸಿ ಪರಮ ಹಂಸರಂತೆ, ಅರವಿಂದರಂತೆ ಏಕಾಂತ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹಾಗೆ ಅಂತರ್ಮುಖದ ಗುಹಾಂತರ್ಗತ ಸಾಧನೆಯ ಸಮಾಲೋಚನೆಗಳೂ ಅವರ ಮನೋಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸುಳಿದುಮುಟ್ಟು. ಅಂತಹ ಸಮಯದ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಸಾಧನಾ ಮಾರ್ಗ ವಿಚಾರಧಾರೆಗಳು ಆದಿಯಾಗಿ, ಅರವಿಂದರ ಅಂತರ್ಮುಖಯೋಗದವರೆಗೆ ಅವರ ವಿಚಾರವಾಹಿನಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಕಾಯಕವೇ ಕೈಲಾಸವೆಂಬ ಸಂದೇಶ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಆನಂದ ದರ್ಶನವಾಗಿ ಆದರ್ಶವಾಗಿ ಅವರ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಅದರ ಸಾಧನೆ ಬೋಧನೆ ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಸಿದ್ಧಿಯೆಂಬ ಭಾವನೆ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅವರ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿತ್ಯಕಾಯಕದತ್ತ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತದೆ.

ಹೀಗಾಗಿ ಅವರ ಜೀವನವು ಕಾಯಕವೇ ಕೈಲಾಸವೆಂಬ ತತ್ವದ ಪ್ರಯೋಗಶಾಲೆಯಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅವರ ಜೀವನವೆಲ್ಲಾ ದರ್ಶನವಾಗಿದೆ. ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೆಲ್ಲಾ ನಿವೃತ್ತಿಯೇ ಆಗಿದೆ. ವಿಚಾರವಿಚಾರಗಳ ಸಮನ್ವಯವನ್ನು ಜೀವನ ದರ್ಶನದ ಸಾಮರಸ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀಗಳವರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಎಂಟು ಶತಮಾನದ ಹಿಂದೆ ಮೂಡಿದ ದರ್ಶನ ಇಂದೊಮ್ಮೆ ಪ್ರಯೋಗವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಅದರ ಸತ್ಯತೆಯನ್ನು ಸಾರುವ ಕುರುಹಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಅಷ್ಟೇಕೆ ಜಗತ್ತಿನ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಸೋಗಿನಲ್ಲಿ

ಸ್ಥಾನಮಾನ ಸಂಪಾದನೆಯನ್ನು ಗುರಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳದೆ
ಕಾಯಕವೇ ಕೈಲಾಸವೆಂಬ ದಿವ್ಯಾಪದವನ್ನು ಬಳಸಿ
ಸಮಾಜದ ಸಂಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಹರಿಸುವ ಅನಂತ ಜನ

ಶ್ರೀಗಳವರು ಜಗತ್ತಿಗಿಂದು ಒದಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಭಾಗ್ಯ
ದಂತೆ ದೊರೆತಿರುವ ಶ್ರೀಗಳವರ ಸಾಧನೆ ಅನಂತಕಾಲ
ನಡೆದು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ದಾರಿದೀಪವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಕಾವೇರಿ

ಕಾವೇರಿ..... ಕಾವೇರಿ..... ಕಾವೇರಿ
ಕೊಡಗಿನ ಮಡಲಿನ ಕಾವೇರಿ,
ಹರಿಯುವ ನೀನು ಮೈಸೂರಲಿ!
ಗಂಧದ ಗೂಡಿನ ನಾಡಲ್ಲೆ!!
ಮೈಸೂರ ತೌರಮನೆಯಲ್ಲಿ!!!

ಮುದ್ದೇನಹಳ್ಳಿ ಸ್ಥಳದ,
ದೈವರೂಪಾದಂಥ,
ಪಾವನ ಮಾನವ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಬಂಧನ
ಗೊಂಡ ಜನತೆಯ ನೆತ್ತಿದೆ!!
ನಮ್ಮಯ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲಿ!!!

ಶ್ರೀ ರಂಗನ ಅಂತ್ಯದಲೊಡೆದು,
ಸೇರುವೆ ಅಲ್ಲೇ ಅಂದು;
ಪರಮಾತ್ಮನ ಮಹಿಮೆ ಎಂದೂ!
ಅದನು ಕರೆವರೂ ಇಂದು!!
ಕಾವೇರಿ ಸಂಗಮವೆಂದೂ!!!

ನಿನ್ನಯ ಮಡಲಿನ ಜಲದಲ್ಲಿ,
ಪಾಪವನೆಲ್ಲ ನೀಗಿಸುತ್ತ,
ಧರ್ಮವನೆಲ್ಲ ಪಾಲಿಸುತ್ತ!
ಲೋಕಕ್ಕೆ ಅನ್ನವನಿತ್ತೆ!!
ನೇಗಿಲ ಯೋಗಿಯ ಮಾತೆ!!!

ಬಡತನವೆಂಬುದ ತೊರೆಸಿ,
ಸೆರಗಿನೊಳನ್ನವ ಸುರಿದು,
ಪ್ರಜೆಗಳ ಮಾನಕೆ ಶಾಂತಿಯ ನೀಯುತ!
ಹರಿಯುವೆ ಅಮೃತ ಧಾರೆ!!
ಕಾವೇರಿ ಜಲ ಧಾರೆ ಅಮೃತ ಸೂರೆ!!
ಕಾವೇರಿ.... ಕಾವೇರಿ.... ಕಾವೇರಿ.....

ಶಿವಗಂಗೆ

ಗಂಗೆ..... ಗಂಗೆ..... ಮಹಾಗಂಗೆ!
ಶಿವನ ಜಡೆಯಮುಡಿ ಶಿವಗಂಗೆ!!
ಪಾವನನಾಗುವ ಮಾನವಗೆ!
ಜಳಕದ ಜಲವೇ ಉತ್ತುಂಗೆ!!

ಬೇಡುವ ವರವಾ
ನೀಡುವಭೃಂಗೆ!
ಅನೀತಿ ಪಥನ
ಅಳಿಸುವ ತುಂಗೆ!!

ಗಳಿಗೆಗೆ ರಜಿಸುವ
ನಿಮಿಷಕೆ ರಮಿಸುವ!
ಮಿನುಗುತ್ತ ಜಿನುಗುವ
ಪಾತಾಳ ಗಂಗೆ!!

ರಂಗಿನ ಚಲುಮಣಿ
ಪಾವನ ಘಣಿಮಣಿ!
ಹೊಳೆಯುವ ಶಶಿಮಣಿ
ಶೃಂಗಾರದಂತಹ ಗಂಗಾಮಣಿ!!

ಹೊನ್ನಾಂಬೆ ಗಂಗೆ
ಚಲುನಾಂಬೆ ಗಂಗೆ!
ಕನ್ನಡಾಂಬೆ ಗಂಗೆ
ನಮ್ಮಯ ಶಿವಗಂಗೆ!!

—ವಿ. ದಾಸಪ್ಪ, ಸಿದ್ಧಗಂಗಾ.

ನಿಸರ್ಗ ಕಲಾವಿದ ಶ್ರೀ. ಪಿ. ಆರ್. ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿ

— ಜಿ. ಎಸ್. ಭಟ್ಟ, M.A., ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶ, ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು-6.

ಸ್ನೇಹಜೀವಿಗಳೂ, ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಹೆಸರಾಂತ ಕಲಾವಿದರೂ, ಸಾಹಿತಿಗಳೂ ಕಲೆಯ ಅರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸ್ನೇಹ ಮರೆತು
ವಿವಿಧ ಮುಖಗಳಲ್ಲಿ ಸೇವೆಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವವರೂ ಆದ "ಕಲಾಕೋವಿದ" ಶ್ರೀಮಾನ್ ಪಿ. ಆರ್. ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿ ಅವರ ಜೀವಿತದ
ಒಲವು ಮೆಲವುಗಳ ಸುಂದರ ಚಿತ್ರಣ ಶ್ರೀ ಜಿ. ಎಸ್. ಭಟ್ಟ ಅವರ ಲೇಖನಿಯಿಂದ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ. ಈ ಆದರ್ಶ ಕಲಾವಿದ
ಮುಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವಾದಾನು.

ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ವಿಖ್ಯಾತ ಕಲಾವಿದ ಪಿ. ಆರ್. ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿ

ಕರ್ಣಾಟಕದ ಕೆಲವೇ ಜನ ನಿಸರ್ಗ ಕಲಾವಿದರಲ್ಲಿ
ಪಿ. ಆರ್. ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿ ಅವರೊಬ್ಬರು. ಚಿತ್ರದುರ್ಗ
ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಿರಿಯೂರು ತಾಲ್ಲೂಕು ಹರ್ತಿಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ
ಪಟ್ಟೀಲ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರೂ ಅವರು ಪ್ರಕೃತಿಯ
ಆರಾಧಕರಾಗಿ ನಿಸರ್ಗ ಕಲಾವಿದರು. ಅವರ ತಾತ ತಿಪ್ಪ
ಯ್ಯನವರು, ಅನ್ನದಾನದಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿದ ಕೈ. ತಂದೆ ರುದ್ರಪ್ಪ.
ತಾಯಿ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ. ಅವರಿಗೆ ಇಟ್ಟ ಹೆಸರಾದರೂ ಶರಣ
ನದು. ಆ ವಂಶಕ್ಕೆ ಪಟ್ಟೀಲನಾಗತಕ್ಕವರು ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿ
ಯವರಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಅಜ್ಜನಿಗೆ ಇವರ ಮೇಲೆ ಬಲು ಪ್ರೀತಿ.
ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿಯವರು ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಪ್ರಕೃತಿದೇವಿಯ
ಸೌಂದರ್ಯಾರಾಧಕರು. ಅವರಿಗೆ ಈ ಸೌಂದರ್ಯಾರಾಧಕರು.

ವೆಗೆ ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ದೊರೆತ ಪರಿಸರ ಇಂದು ಅವರನ್ನು
ಹೆಸರಾಂತ ಕಲಾವಿದರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ. ಅವರ ಊರಿನಲ್ಲಿ
ಹಲವು ದೇವಾಲಯಗಳು ಇವೆ. ಕೋಟೆ ಕೊತ್ತಲುಗಳಿವೆ.
ಅಷ್ಟಲ್ಲದೆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ರಮ್ಯ ಪರಿಸರ ಒಬ್ಬ ಕಲಾವಿದನ
ಕುಂಚಕ್ಕೆ ಏನೇನು ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಬೇಕೋ ಅವೆಲ್ಲ ದೊರ
ಕಿಸಿವೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲೇ ಅವರಿಗೆ ತಾನೊಬ್ಬ
ಕಲಾವಿದನಾಗಬೇಕು ಎಂದು ಎನಿಸಿದ್ದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಪಡ
ಬೇಕಾಗಲ್ಲ.

ಅವರು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದದ್ದು ಹರ್ತಿಕೋಟೆ
ಯಲ್ಲಿ. ಅಲ್ಲಿ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರೊಬ್ಬರು ಬಿಡಿಸಿದ ಉಗಿ
ಬಂಡಿಯ ಚಿತ್ರ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಅಚ್ಚಳಿಯದೇ
ನಿಂತಿತು. ತಾನೂ ಏಕೆ ಹೀಗೆ ಬಿಡಿಸಬಾರದು ಎಂದು
ಅವರು ಆಗ ಯೋಚಿಸಿದ್ದುಂಟು. ಮೊಹರಂ ಕಾಲದಲ್ಲಿ
ತಂದೆ ಮಗನನ್ನು ಬಣ್ಣದ ಗುಮ್ಮಟ ಕಟ್ಟಲು ಕರೆದೊಯ್ಯು
ತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಕೈ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಅವರ ತಂದೆಯದು ಪಳಗಿದ
ಕೈಯಾಗಿತ್ತು. ದಿನವಿಡೀ ತಂದೆಯ ಜೊತೆಗಿದ್ದು ಅವರು
ಮಾಡಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿ ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿ ಮನಗೆ ಬಂದು
ಅದನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದುಂಟು. ಊರಿನಲ್ಲಿ ಕೋಲಾಟ
—ಬಯಲಾಟಗಳನ್ನು ಆಡಿದರೆ ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿಯವರೂ
ತಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತರೊಂದಿಗೊಡಗೂಡಿ ತಾವೂ ಆಡುತ್ತಿದ್ದರು.
ಹುಡುಗರೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ಒಂದು ನಾಟಕ ಕಂಪನಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದುಂಟು.
ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿಯವರು ಹುಡುಗರಿಗೆಲ್ಲ ಬಣ್ಣ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ
ರಂತೆ.

ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಅವರ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ಮತ್ತು ಸ್ನೇಹಿ
ತರು ಈಜುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನೀರಿನ ಆಳವನ್ನು ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿ
ಯವರು ವಿಚಾರಿಸಿದರಂತೆ. ಅನರೇಲ್ಲ ಮೊಳಕಾಲುಬ್ಬ
ಎಂದರು. ಅಷ್ಟೇನಾ ಎಂದು ಇವರೂ ಧುಮುಕಿದರು.

ಅದರಿಂದ ನೀರು ಆಳವಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ಬದುಕಿದ್ದು ಅರ್ಚಿಕ
ರೊಬ್ಬರ ಕೃಪೆಯಿಂದ.

ಮಿಡ್ಲ್ಸ್ಥೂಲ್ ವ್ಯಾಸಂಗಕ್ಕಾಗಿ ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿ
ಯವರು ದಾವಣಗೆರೆಗೆ ಹೋದರು. ಆಗ ಅವರ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ
ದೇವಯ್ಯನವರು ಅಲ್ಲಿ ಸಬ್ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್ ಆಗಿದ್ದರು.
ಆಗ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪಾಠ ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ತ. ಸು. ಶ್ಯಾಮ
ರಾಯರ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಿನ ಶಿಷ್ಯರಾದರು. ಅವರ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನ
ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್‌ಸ್ಟ್ರಿಟೆಡ್ ವೀಕ್ಲಿ ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ತಿಪ್ಪೇ
ಸ್ವಾಮಿಯವರ ಲಕ್ಷ್ಯವೆಲ್ಲ ಅದನ್ನು ಕಾಪಿ ಮಾಡುವುದರ
ಕಡೆಗೆ ಹೋಯಿತು. ಗುರುಸಿದ್ಧಪ್ಪ ಎನ್ನುವವರು ಡ್ರಾ
ಯಿಂಗ್ ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ರೇಖಾ
ಚಿತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ದೊಡ್ಡದು ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಹುಡುಗ
ಓದದೆ ಕಾಲ ವೃಥಾ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನೆಂಬ ಆರೋಪ
ಮನೆಯಿಂದ ಬಂತು. ಆಗ ನಾಟಕ-ಸಿನೆಮಾಗಳನ್ನು
ನೋಡುವ ಗೀಳೂ ಹಿಡಿಯಿತು.

ಕಾರ್ಮಿಕರ ಗುಡಿಸಲಿನ ಹತ್ತಿರ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕರಪಾಲ ಮತ್ತು ಗೊಂದಲಿಗರ ಮೇಳಗಳನ್ನು ಕಾನ್‌ಸ್ಟೆಬಲ್ ಒಬ್ಬನ ಜೊತೆಗೆ ಹೋಗಿ ನಿಷ್ಪ್ರೀದ ತಿಪ್ಪೆಸ್ವಾಮಿಯವರಿಗೆ ಜಾನಪದ ಕಡೆಗೂ ಒಲವು ಬಂತು. ಅನಂತರ ದಾವಣಗೆರೆಯಲ್ಲಿ ಓದುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವರನ್ನು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಶಾಲೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಲಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ಕಾಟ್ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಂಡರು. ಹೇಗೋ ಹೈಸ್ಕೂಲು ಸೇರಿದರು. ಸಾಹಿತಿ ಹೊಯ್ಸಳರು ಆಗ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ತಿಪ್ಪೆಸ್ವಾಮಿಯವರಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದರು. 'ಪ್ರಭಾತ' ಎಂಬ ಕೈಬರೆಹದ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಚಿತ್ರ ಬರೆಸಿ ಹಾಕಿದರಲ್ಲದೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಾದ (1939) ಸ್ಕಾಟ್ ರಾಜ್ಯಲಿಯ ಮಹಾದ್ವಾರವನ್ನೂ ಇವರಿಂದಲೇ ಮಾಡಿಸಿದನು. ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕೆಂಬುದನ್ನೂ ಅವರು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟರು. ದೇಶೀಯ ಬಣ್ಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ಗಮನ ಸೆಳೆದರು. ದಾವಣಗೆರೆಯಲ್ಲಾದ ಪ್ರದರ್ಶನವೊಂದರಲ್ಲಿ ತಿಪ್ಪೆಸ್ವಾಮಿಯವರಿಗೆ ಬಹುಮಾನ ಬಂತು. ಇದರಿಂದ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಹುಮ್ಮಸ್ಸು ಇಮ್ಮಡಿಯಾಯಿತು. ಓದುವುದಕ್ಕೆ ತಿಲಾಂಜಲಿಯನ್ನಿತ್ತರು. 1942ರಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಾಭ್ಯಂತ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಅಸಹಕಾರ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿದರು.

ಆದಿನ ಹಲವು ಯುವಕರುತೆ ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಆರಾಧಕರಾಗಿ ಪ್ರಚಾರ ಭಾಷಣವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಗೋವಾಲ ಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗರು ಬರೆದ 'ಕಟ್ಟುವವು ನಾವು' ಕವನ ಅವರ ಮೆಚ್ಚಿನ ಕವನವಾಯಿತು. ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಫೇಲ್ ಆಗಿದ್ದರಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಉಳಿದರು. ಊರಿನಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಭೆ ನಡೆಯಿತು. ಅದರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿದ್ದವರು ನಿಜಲಿಂಗಪ್ಪನವರು. ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಚಿತ್ರ ಬರೆದ ಕಲಾವಿದ ಯಾರೊಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದ ನಿಜಲಿಂಗಪ್ಪನವರು ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿಯವರ ತಂದೆಗೆ ಮಗನನ್ನು ಚಿತ್ರ ಬರೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಬರಲು ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಲು ಹೇಳಿದರು. ತಂದೆಗೆ ಮಗನನ್ನು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಕಳಿಸುವುದು ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ತಾಯಿ ಮತ್ತು ತಾತನ ಹೃದಯ ಗೆದ್ದ ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿಯವರಿಗೆ ಮಾರ್ಗ ಸುಲಭವಾಯಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ತಾತನ ಚಿತ್ರವನ್ನೂ ಬಿಡಿಸಿ ತೋರಿಸಿ ಪರ್ವೀಲಗಿರಿಯಿಂದ ಮುಕ್ತರಾದರು. ಕಲಾವಿದನಾಗಿ ಮುಂದುವರಿ ಎಂದು ತಾತ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದ.

ವೈವರೋಗಿ ಬಂದ ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿಯವರು ಗಂಜಾಂ
ಉಗ್ರಪ್ಪ ಎಂಬುವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಉಚಿತ
ವಾಗಿ ಕೊಠಡಿಯೊಂದು ದೊರೆಯಿತು. ಅವರು ಬರೆದ
ಪ್ರಥಮ ಚಿತ್ರ ಪ್ರಕಟವಾದದ್ದು 'ಬೆಳಕು' ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ.
'ಕೊಠವಂಜಿ' ಮತ್ತು ವಿನೋದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೂ ವ್ಯಂಗ್ಯ
ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಅವರು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದುದುಂಟು. ಅನಂತರ
ನಿಂತು ಹೋಗಿದ್ದ ಶಿಕ್ಷಣ ಮುಂದುವರಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿ
ಖಾಸಗಿಯಾಗಿ ಎಸ್. ಎಸ್. ಎಲ್. ಸಿ. ಕಟ್ಟಿದರು.
ಅಲ್ಲದೆ ಚಾಮರಾಜ ಕಲಾ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಅಲ್ಲಿ
ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕಲಾವಿದ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿಯವರ ಮೆಚ್ಚಿನ
ಶಿಷ್ಯರಾದರು. ಆಗ ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿಯವರ ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ
ಯೂ ಚೆನ್ನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಪರಕಾಲ ಮಠದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವರ್ಷ
ಉಳಿದವೂ ದೊರೆಯಿತು. ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಕಲಿತರು. ಎಸ್.ಎಸ್.
ಎಲ್.ಸಿ. ಪಾಸು ಮಾಡಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಪೈನ್ ಆರ್ಟ್ಸ್‌ನ ಎರಡ
ನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲೂ ಉತ್ತೀರ್ಣರಾದರು. ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿ
ಯವರು ತಂದೆಗೆ ಮಗ ಪದವೀಧರನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ
ಯಿತ್ತು. ಅವರಿಗೋಸ್ಕರ ಇಂಟರ್‌ಮೀಡಿಯೆಟ್ ಕಾಲೇಜು
ಸೇರಿದರು. ಆದರೂ ಚಿತ್ರದ ಗೀಳು ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಕೃ
ತಿಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ರಮ್ಯ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆಯು

ತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದ ಆದದ್ದು ಇಂಟರ್ವಿಡಿಯೆಟಿನಲ್ಲಿ ಫೇಲು. ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಆಗುವ ದಸರಾ ವಸ್ತುಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ತಪ್ಪದೇ ಸಂದರ್ಶಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಲಾವಿದರಿಗೆ ಎಲ್ಲೇ ಅನ್ಯಾಯವಾಗಲಿ ಅದನ್ನು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನಂತರ ಕಲಾವಿಷಯ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮಹಾರಾಜ ಕಾಲೇಜು ಸೇರಿದರು. ಕುವೆಂಪು ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರು ಅವರು ಬಿಡಿಸಿದ ಬರ್ನಾರ್ಡ್ ಪಾ ಮೊದಲಾದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಮೆಚ್ಚಿದರು. ಮಹಾರಾಜ ಕಾಲೇಜು ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರು ಎಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಾದ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಬಹುಮಾನ ಬಂತು. 'ಕಲಾಕ್ಷೇತ್ರ' ಎಂಬ ಕೈಬರೆಹದ ಪತ್ರಿಕೆಯೊಂದನ್ನು ಅವರು ಮಹಾರಾಜ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿರುವಾಗ ಹೊರಡಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಹುಟ್ಟಿ ಕೊಂಡ ಅನೇಕ ಕೈಬರೆಹದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಇದೊಂದು ಜಾಲನೆ. ಅನಂತರ ಅವರಿಗೆ ಜೀಶಂಪ ಅವರ ಸ್ನೇಹ ದೊರಕಿತು. ಇಬ್ಬರು ಸ್ನೇಹಿತರೂ ಕಲಿತು 'ಕಲಾಕ್ಷೇತ್ರ' ದೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ತಂದರು. ಕೊನೆಗೂ ತಂದೆಯ ಆಸೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಿದರು. ಬಿ. ಎ. ಪದವೀಧರ ರಾದರು. ಈ ಪ್ರಕೃತಿ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲು ಮತ್ತು ಲೇಖನ ಕಲೆ ಕುದುರಿಸಲು ಗೆಳೆಯ ಜೀಶಂಪ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಸಿದರು. ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮಲೆನಾಡಿನ ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಏಳು ಚಿತ್ರಗಳು "ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ"ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದವು. ಅವುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಅಡಿಸಿ ಫಿಕ್ ಕೊಟ್ಟವರು ಕುವೆಂಪು ಅವರೇ. ತಾವು ಬಿಡಿಸಿದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕುವೆಂಪು ಅವರಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆ ನೀಡಿದಾಗ ಅವರು ದೊಡ್ಡದ್ದು- "ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೂ ಮಲೆನಾಡಿಗೆ ಕಿಂಡಿ ಕೊರೆದಿದ್ದಾರೆ" ಎಂದು. ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿಯವರು "ಕವಿಶೈಲದಿಂದ ಕುಂದಾದ್ರಿಗೆ" ಎಂಬ ಚಿತ್ರಕ್ಕೆ ಕುವೆಂಪು ಕವನವೊಂದನ್ನು- ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅನಂತರ ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿ ಯವರು ಶ್ರೀಷ್ಠ ಕಲಾವಿದರ, ಶಿಲ್ಪಿಗಳ ಜೀವನ ಚಿತ್ರ ವನ್ನು 'ಜನಪ್ರಗತಿ'ಯಲ್ಲಿ ಬರೆದರು. ಅಜ್ಞಾತ ಕಲಾವಿದ ರನ್ನು 'ಜನಪ್ರಗತಿ'ಯಲ್ಲಿ ಬರೆದರು. 'ಚಿತ್ರ ಶಿಲ್ಪ ಆಕಾ ರನ್ನು ಬೆಳಕಿಗೆ ತರಲು ತಾನೇ ಒಂದು ಪ್ರದರ್ಶನ ಉಪ ಡೆಮಿ' ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಅಪೂರ್ವ ಕಲಾವಿದರ ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳೂ ನ್ಯಾಸ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಾಂಧೀಭವನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳೂ ಪ್ರದರ್ಶನವೊಂದನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನಂತರ ಅವ

ರಿಗೆ ಜಾನಪದದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಆಸಕ್ತಿ ಮೂಡಿತು. ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಎಳೆಂಟು ವರ್ಷ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಮತ್ತು ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದರು. ಪ್ರೊ. ದೇ. ಜ. ಗೌ ಮತ್ತು ಡಾ|| ಸಾಯಕರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಜಾನಪದ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಗ್ರಹವಿಭಾಗ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಾಗ ಕ್ಷೇತ್ರ ಸಹಾಯಕರೆಂದು ನೇಮಕಗೊಂಡರು (1968). ಅವರು ಜಾನಪದ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಲ್ಲಿ ನಿಸ್ಸೃಹತೆಯಿಂದ ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಜಾನಪದ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ವಿಶೇಷ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಸುಮಾರು 8 ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಸಂಚರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಎಂಥ ಕಠಿಣ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ ಸ್ನೇಹಪೀಲಿರು ಅವರು. ತಮ್ಮ ಜೀವಕ್ಕೆ ಒದಗಿದ ಅನೇಕ ಗಂಡಾಂತರಗಳಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಬಂದರು. ಸಮಗ್ರ ಭಾರತವನ್ನೂ ಸಂಚರಿಸಿದ, ವರ್ಣಚಿತ್ರ ರಚಿಸಿದ ಕಲಾವಿದರು ಇವರು. ಗೋವೆ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಸುಮಾರು 38 ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. 'ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಜನರ ಜೀವನಾಡಿ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೀವು ಒಡಕೇ ಶ್ರದ್ಧೆ ವಹಿಸಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದೀರಿ. ನಾವು ಮೆಚ್ಚಿದ್ದು ಈ ಗುಣ' ಎಂದು ವರಕವಿ ಬೇಂದ್ರೆ ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿಯವರಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅವರು ಜಾನಪದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಕೊಡಗಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಜನರಲ್ ಕಾರ್ಯಪ್ಪನವರು ಹೇಳಿದ್ದು ಹೀಗೆ- "ನಿಮ್ಮನ್ನು ನನ್ನ ಗುಡಿಸಲಿನಲ್ಲಿ ಈ ದಿವಸ ಭೇಟಿ ಆಗಿದ್ದು ನನ್ನ ಸೌಭಾಗ್ಯ". ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿಯವರು ಕಂಚಿ, ಪಾಂಡಿಚೇರಿ, ಮಹಾಬಲಿಪುರಂ- ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಪ್ರಮುಖ ದೇವಾಲಯಗಳ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಮುಖ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದೆ ಭಾರತದ ಅನೇಕ ಪ್ರಮುಖ ಪತ್ರಿಕೆಗಳೂ ತಮ್ಮ ಮುಖಪುಟದಲ್ಲಿ ಅವರು ಬಿಡಿಸಿದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿವೆ.

ಶಿವೈಸ್ವಾಮಿಯವರು 'ಕಲೋಪಾಸಕರು', 'ಭಾರತೀಯ ಚಿತ್ರಕಲೆ' ಮತ್ತು 'ರಸಯಾತ್ರೆ' ಎಂಬ ಮೂರು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯದು ಅವರ ಜನಪದ ಪ್ರವಾಸ ಕಥನವಾಗಿದೆ. ತಮ್ಮ ಪ್ರವಾಸದ ದಿನಚರಿಗಳನ್ನೂ ತಪ್ಪದೆ ಬರೆದಿರುವ ಅವರು ಕರ್ಣಾಟಕದ ತಮ್ಮ ಪ್ರವಾಸ- ಅನುಭವ ಕಥನಗಳನ್ನು ಬೃಹದಾ ಗ್ರಂಥವಾಗಿ ಹೊರ ತರಬೇಕೆಂದಿದ್ದಾರೆ. ತಾನೇನಿಗ ನಿರ್ವಹಿ

ಸುತ್ತಿರುವ ಕೆಲಸ ತೃಪ್ತಿ ನೀಡಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುವ ತಿಪ್ಪೇ ಸ್ವಾಮಿ ಬಡವರ ಬಂಧು. ಬಡ-ಬಗ್ಗರಿಗಾಗಿ ಅವರು ಅನುಕಂಪ ತೋರುವರು. ಎಷ್ಟೋಜನ ಬಡವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ನೆರವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕರ್ಣಾಟಕದ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡದ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಅವರ ಜೀವನ ಮುಡಿಪಾಗಿದೆ. "ನಮ್ಮ ಕಲಾವಿದರು ಯಾವ ಪಂಥದವರೇ ಆಗಿರಲಿ ಪರಂಪರೆ ಅವರಿಗೆ ಅಡಿಗಲ್ಲಾಗಬೇಕು ಎಂದವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ತರುಣ ಕಲಾವಿದರು ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಬಿಡದೆ ಹೊಸ ತಂತ್ರವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬಹುದು. ಅನ್ಯರ ತಂತ್ರವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬಾರದು. ವರ್ಣ ಸಂಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನತನ ಬಳಸಬೇಕು" ಎಂಬುದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಇದುವರೆಗೆ ಅವರು ಬಿಡಿಸಿದ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಗಗನ ಮಹಲ್, ಕವಿಶೈಲ ಕುಂದಾದ್ರಿ, ಗದಗಮಠ, ಮುಸುಕಿನ ಹೊಂಡ ಈ ಚಿತ್ರಗಳು ಅತ್ಯಂತ ತೃಪ್ತಿ ನೀಡಿದೆ.

ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಮುರುಘರಾಜೇಂದ್ರ ಮಠದ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ತಮ್ಮ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಿಪ್ಪೇ ಸ್ವಾಮಿಯವರಿಗೆ 'ಕಲಾಕೋವಿದ' ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನಿತ್ತರು. ಶ್ರೀ ಜಜನಿ

ಅವರು 'ಚಿತ್ರಲೇಖನ ಚತುರ' ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನಿತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕಲಾಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಯಾವ ಅನ್ಯಾಯವಾದರೂ ಅದನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ಅದನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಲು ಇವರು ಹೆಣಗುವರು. ತಿಪ್ಪೇ ಸ್ವಾಮಿ ಕಲಾವಿದರಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಒಳ್ಳೆಯ ಕುಸ್ತಿ ಪಟು. ಯೋಗಾಸನದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯಮಾ ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಸದೃಢ ಶರೀರ, ಆಕರ್ಷಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವುಳ್ಳವರು ಅವರು. ಸರಳ ಉಡುಪು ತೊಡುವ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಅದರಷ್ಟೇ ಸರಳವಾದ್ದು. ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿರುವ ಅವರು ಕಲೆಗಾಗಿಯೇ ತಮ್ಮ ಜೀವನ ಮುಡಿಸಿರಿಸಿದ ನಾಡಿನ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕಲಾವಿದರು.

ಸ್ವಾರ್ಥವನ್ನು ಮರೆತು ಕಲಾವಿದರ ಏಳಿಗೆಗಾಗಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿರುವ ಏಕೈಕ ಕಲಾವಿದ ತಿಪ್ಪೇ ಸ್ವಾಮಿ. ಸಮಗ್ರ ಕರ್ಣಾಟಕದಾದ್ಯಂತ ಅವರ ಮಿತ್ರಬಳಗವಿದೆ. ವರ್ಣ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅವರದೊಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಶೈಲಿ. ದೇಗುಲಗಳು ಅವರ ಪ್ರಿಯವಾದ ವಸ್ತು. ಕರ್ಣಾಟಕದ ಕಾಡು ಮೇಡುಗಳಲ್ಲಿ ಇವರನ್ನು ತಿರುಗಿದವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ.

ಕ್ರಿಯಾ ಶೀಲ ಶಿವಯೋಗಿ

ಸಿದ್ಧಗಂಗಾ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ 'ಮೈದಾಳ ಕೆರೆ'ಯ ಕೆಳಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಗದ್ದೆಯಿದೆ. ಆ ಗದ್ದೆ ಮಠದಿಂದ ಒಂದುವರೆ ಅಥವಾ ಒಂದು ಮುಕ್ಕಾಲು ಮೈಲು ದೂರವಾಗಬಹುದು. 1945ನೆಯ ಇಸ್ವಿ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ, ಗದ್ದೆಯ ಪೈರನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಯ್ದು ನೆಲಕ್ಕೆ ಹಾಕಲಾಗಿತ್ತು. ಮೋಡಮುಸುಕಿತ್ತು. ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ನಿಯುಕ್ತರಾದವರು ಹೇರಿಕೊಂಡು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಗಳವರು ಅಂದು ತಾವೇ ನಾಲ್ಕೈದು ಗಾಡಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಹುಲ್ಲನ್ನೆಲ್ಲ ಹೊರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಲು ಹೊರಟೇ ಬಿಟ್ಟರು. ಗಳಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತು ನಲವತ್ತು ಜನರು ಹೊರಟು ಶ್ರೀಗಳವರಲ್ಲಿ ನಾವು ಹೊರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೇವೆ, ತಾವು ಮಠಕ್ಕೆ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ" ಎಂದರು. "ಶಿವಪೂಜೆಗೆ ಹೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ, ತಾವು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ದಯಮಾಡಿಸಿ ಬುದ್ಧಿ" ಬಿನ್ನವಿಸಿ ಅಂದು ಶ್ರೀಗಳವರ ಅದ್ಭುತ ಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ಕಂಡ ನಾವು ಬೆಕ್ಕಸ ಬೆರಗಾದೆವು. ಕೆಸರು ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಭರ್ತಿ ಹುಲ್ಲು ಹೊರಿಸಿಕೊಂಡು ಮಠಕ್ಕೆ ಬಂದೆವು. ಆಗ 11-30 ಘಂಟೆ ಸಮಯ ಶ್ರೀಗಳವರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿಯ ಅದಕ್ಕೆ ನಾನು ಹೊರಟಿದ್ದು" ಎಂದರು. ಅವರು ನಕ್ಕಾಗ ನಮಗೆ ಸ್ವರ್ಗವೇ ಧರಣಿವೆಂದು ಬಂದಂತಾಗಿತ್ತು.

(—ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಭಾಗಿ.)

ಜಾನಪದ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ

— ಕ್ಯಾತನಹಳ್ಳಿ ರಾಮಣ್ಣ, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು-6.

ಸಂಸ್ಕೃತಿ ದರ್ಶನ

'ಯಾವುದೇ ಒಂದು ದೇಶದ ನಿಜವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಬೇಕಾದರೆ ಅಲ್ಲಿನ ಜಾನಪದ ಸಂಪತ್ತಿಗೆ ಶರಣುಹೋಗಬೇಕು ಎಂದು' ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಜನಪದ ವಿದ್ವಾಂಸರೊಬ್ಬರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಚೇತ್ರಯೇ ಆಗಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯವೇ ಆಗಲಿ ಒಂದು ದೇಶದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ವಸ್ತುತಃ ಪರಿಚಯಿಸಲಾರವು. ಸಾಹಿತ್ಯಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಸೈಜ ಚಿತ್ರಣ ಕಂಡುಬಂದರೂ ಅದು ಅಲ್ಲಿನ ಜೀವನದರ್ಶನವಾಗುತ್ತದೆ.

ಜಾನಪದ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಕ್ಕೆ ಮಾನ್ಯ ಸಂಖ್ಯೆ ಮಂತ್ರಿ ಶ್ರೀ ದೇವರಾಜ ಅರಸಂ ಅವರ ಸಂದರ್ಶನ— ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಡಾ|| ಹಾ. ಮಾ. ನಾಯಕ, ಶ್ರೀ ದೇವಗೌ ಮಠ, ಶ್ರೀ ಪಿ. ಆರ್. ತಿಪ್ಪೇ ಸ್ವಾಮಿ ಅವರನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ದೆಯೇ ವಿನಾ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ದರ್ಶನವಾಗಲಾರದು. ಅಂಥದೊಂದು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಅವಕಾಶ ದಕ್ಷಿಣಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ.

ಬುನಾದಿ ಮತ್ತು ಬೆಳವಣಿಗೆ

ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಮೂಡಿದ ಇಂಥ ಅಪರೂಪದ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದ ಕಲ್ಪನೆಯ ಕೀರ್ತಿ ಕುಲಪತಿ ಪ್ರೊ. ದೇವಗೌ ಹಾಗೂ ಡಾ|| ಹಾ. ಮಾ. ನಾಯಕ ಅವರದು. ಪ್ರೊ. ದೇವಗೌ ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ, ಇಂದು ಅವುಗಳ ವಿನ್ಯಾಸವೈವಿಧ್ಯ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುತ್ತಿರುವ, ಅಪೂರ್ವ ಒಡವೆಗಳಿಂದ ಈ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಕೆಲವೇ ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ಅದ್ಭುತ ರಾಶಿಯೊಂದು ಪ್ರೊ. ದೇವಗೌ ಅವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಯಿತು. ಅವರ ಅನಂತರ, ಕನ್ನಡ ಜನಪದಕ್ಕೆ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟ ಪ್ರೊ. ಹಾ. ಮಾ. ನಾಯಕ ಅವರ ದಕ್ಷ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಅದ್ಭುತವಾಗಿ ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿತು. ಭಾರತದಾದ್ಯಂತ ಅನೇಕ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿ, ಈ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ಅತ್ಯಂತ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವವರು ಶ್ರೀ ಜೀಶಂಪ ಅವರು ಹಾಗೂ ಶ್ರೀ ಪಿ. ಆರ್. ತಿಪ್ಪೇ ಸ್ವಾಮಿಯವರು. ಇವತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲದಿಂದ ಜಾನಪದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಬಹು ಪಾಲು ಕಾಲವನ್ನು ಮೀಸಲಿಟ್ಟಿರುವ ಕನ್ನಡದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಜನಪದ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಅನೇಕ ಜನಪದ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತರೂ ಆದ ಶ್ರೀ ಜೀಶಂಪ ಅವರ ಅತ್ಯಾಸಕ್ತಿಯ ನಿಕಟಸಂಬಂಧ ಈ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ಔನ್ನತ್ಯಕ್ಕೆರಲು ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೇಷ್ಠ ನಿಸರ್ಗ ಕಲಾವಿದರೂ ಜಾನಪದದಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಅನುಭವಿಗಳೂ ಈ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಸ್ತುವಿನ ನಿಕಟವರ್ತಿಗಳೂ ಆದ ಕ್ಯಾತನ

ಟೆರ ಶ್ರೀ ಪಿ. ಆರ್. ತಿನ್ನೇಸ್ವಾಮಿಯವರ ಅಹರ್ನಿಶಿ ದುಡಿಮೆಯಿಂದ ಈ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದ ವಸ್ತುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಮಿಂಚಿನ ವೇಗದಲ್ಲಿ ಏರುತ್ತಿದೆ. ಈ ನಾಲ್ವರು ನಿಷ್ಠಾ ವಂತರ ಪ್ರೀತಿವಾತ್ಸಲ್ಯಗಳಿಗೊಳಗಾಗಿ ಈ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ಪುಷ್ಟಿಗೊಂಡು ಬೆಳೆದಿದೆ; ಹೆಚ್ಚು ವಿಶಾಲವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದೆ

ಪರಿಚಯ

ಈ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಲ್ಲಿ, ಮಣ್ಣಿನ ವಸ್ತುಗಳು, ಯಕ್ಷಗಾನದ ವೇಷಭೂಷಣಗಳು, ಸೂತ್ರದ ಗೊಂಬೆಗಳು, ದಿನಬಳಕೆಯ ಸಾಧನಗಳು, ದೇವರುಗಳು, ವಿವಿಧರೀತಿಯ ಬಳಕೆಯ ವಸ್ತುಗಳು, ತೊಗಲುಗೊಂಬೆಗಳು, ವಾದ್ಯ ವಿಶೇಷಗಳು, ಮಕ್ಕಳಾಟಿಕೆಯ ಸಾಧನಗಳು, ವೈವಸಾಯದ ಉಪಕರಣಗಳು, ಹೆಣೆಗೆಯ ಸಾಧನಗಳು, ವಿವಿಧ ವೈತ್ತಿಪರಿಕರಗಳು, ಆಯುಧಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ವಸ್ತುಗಳಿವೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸ್ಥಳದ ಅಭಾವದಿಂದ ಈ ಜಾನಪದ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯದ ಒಳಗೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಇನ್ನೆರಡು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳು: ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯ. ಕನ್ನಡದ ವೀರಯೋಧರ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯವೊಂದಕ್ಕೆ ಜನರಲ್ ಕಾರ್ಯಪ್ಪನವರ ಉಡುಗೊರೆಗಳು ಬುನಾದಿ ಹಾಕಿವೆ.

ಮಣ್ಣಿನ ವಸ್ತುಗಳು

ಜನಪದ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿರುವ, ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ತಯಾರಿಸಿ ಬಳಸಿರುವ ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಅಧುನಿಕ 'ವಾಟರ್‌ಕ್ಯಾನ್'ನ ಪೂರ್ವರೂಪದ ತತ್ರಾಣಿಗಳು, ಅವಕ್ಕೆ ಮೂಲಕಲ್ಪನೆಯನ್ನಬಹುದಾದ ಬುದ್ದಿ, ನಾಡಿನ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಗಳಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿರುವ ಬಗೆಬಗೆಯ ದೀಪಗಳು, ಸುಮಾರು ಇನ್ನೂರು ವರ್ಷಗಳಿಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಹಳೆಯದಾದ ಸುತ್ತೂರು ಮಠದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಅಳಗೆ, ಭಸ್ಮದ ಮರೈ, ರನ್ನ, ಅನೇಕ ಬಗೆಯ, ಅನೇಕ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಬಳಸುವ ಪಾತ್ರೆಗಳು— ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಈ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ಯಕ್ಷಗಾನದ ವೇಷಭೂಷಣಗಳು

ಸಿದ್ಧ ಗಂಗಾ

ಜನಪದ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖಪಾತ್ರ ವಹಿಸುವ ಯಕ್ಷಗಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಅಕರ್ಷಕ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ನಡೆದಿದೆ. ತೆಂಕುತಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಎಲ್ಲ ಅಭರಣಗಳು, ಬಡಗತಿಟ್ಟಿನ ಪಗಡಿ, ಕೇರಳದ ಕಥಕ್ಕಳಿ ಹಾಗೂ ಅಂಧ್ರದ ವೀಧಿನಾಟ ಕದ ವಸ್ತುಗಳು, ದೊಡ್ಡಾಟದಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಅತ್ಯಂತ ಹಳೆಯ ಕಾಲದ ಮರದ ವಸ್ತುಗಳು, ಕಾಲದ ಹೋಲಿಕೆಗಾಗಿ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಬಾಳಲಾರದಂಥ ಅಭರಣಗಳು, ಆಯುಧಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ಸೂತ್ರದ ಗೊಂಬೆಗಳು

ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಗೊಂಬೆಗಳು ಈ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಇನ್ನೂರು ವರ್ಷಗಳಿಗೂ ಹಿಂದೆ ಹಾಕಲಾಗಿದೆಯೆನ್ನಲಾಗುವ ಬಣ್ಣದ ಮೆರಗು ಇನ್ನೂ ಮಾಸದೆ ಇರುವ ಅಚ್ಚರಿಯನ್ನು ಬೆಳ್ಳಾರಿನ ಸೂತ್ರದ ಗೊಂಬೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ದಿಲ್ಲಿ ದೇವಣ್ಣ ಕಾಮತ್ ಅವರು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಕಡೆಯ ಪ್ರದರ್ಶನದ ರಾಮ ಸೀತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಅಂಜನೇಯ ಶೂರ್ಪನಖಿ ಮುಂತಾದ ಸೂತ್ರದ ಗೊಂಬೆಗಳನ್ನು ಅವರು ಈ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಕ್ಕೆ ದಾನವಾಗಿ ನೀಡಿ ಆ ಗೊಂಬೆಗಳ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ರಾಮಣ ಮತ್ತು ಜರಾಸಂಧರ ಮೂರ್ತಿಗಳು ನಮ್ಮ ಜನಪದ ಕಲೆಯ ಕೌಶಲ್ಯಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದ ಕನ್ನಡಿಗಳಾಗಿವೆ. ಭೀಮ ಜರಾಸಂಧನನ್ನು ಸೀಳುವ ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕೆ ಸರಿಹೊಂದುವಂತೆ ಈ ಗೊಂಬೆಯನ್ನು ಎರಡು ಭಾಗವಾಗಿಯೇ ಕಡೆಯಲಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ಸೂಕ್ಷ್ಮಸ್ತಿಶೂಕ್ಷ್ಮ ಕೈಚಳಕದ ಕಲೆಗಾರಿಕೆಯ ವಸ್ತುಗಳು ಈ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾಗಿವೆ. ಸೂತ್ರದ ಗೊಂಬೆಯಾಟದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಗೊಂಬೆಗಳು ಸಾಲದೆಬಂದರೆ ಬೇರೆ ಮುಖವಾಡಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಅವೇ ಗೊಂಬೆಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರೀತಿ ವಿಸ್ಮಯಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಅಂಥ ವಿಸ್ಮಯಕಾರಕ ವಸ್ತುಗಳ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ಅಭರಣಗಳು

ಕುಲಪತಿ ಪ್ರೊ. ದೇಜಗೌ ಅವರ ಉತ್ಸಾಹದ ಫಲ

52

ವಾಗಿ ಈ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯವನ್ನು ಸೇರಿರುವ ಅನೇಕ ಅಪೂರ್ವ ಅಭರಣಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಇದೇ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿರುವ, ಅವರೇ ಅರ್ಪಿಸಿರುವ, ನಟಿ ರಾಜ, ನಾಟ್ಯ ಸರಸ್ವತಿಯರ ಕಂಚಿನ ಎಗ್ಗುಹಗಳು ಅಪೂರ್ವವಾದುವು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇಂದಿಗೂ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿರುವ, ಬಹುತೇಕ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುತ್ತಿರುವ, ನಮ್ಮ ಹಿಂದಿನವರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನೂ ಸಹಭರುಣಿಗಳನ್ನೂ ಎತ್ತಿ ತೋರುವ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಅಭರಣಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ದಿನಬಳಕೆಯ ಸಾಧನಗಳು

ಪ್ರದೇಶ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರುವ ಒನಕೆಗಳು, ಚಿತ್ರಚಿತ್ರವಾದ ತೇವಟಿಕೆಗಳು, ಅಳತೆಯ ಸಾಧನಗಳು, ಕೊಡಗಿನ ಲಿಂಗರಾಜ ತನ್ನ ಮೊಮ್ಮಗಳಿಗೆ ಬಳುವಳಿಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟನೆನ್ನಲಾಗುವ ಪುಟ್ಟ ರಾಗಿಬೀಸುವ ಕಲ್ಲು ಬಗೆಬಗೆಯ ಸೇವಿಗೆ ಒರಳುಗಳು, ತೆಂಗಿನ ಚೆಪ್ಪಿನಿಂದ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಪರಿಕರಗಳು, ವಿಚಿತ್ರ ರೀತಿಯ ಕಡೆ ಗೋಲು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಬಳಸುವ ಬಿದಿರಿನ ಪಾತ್ರೆ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಜನಪದದ ನಿಜವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ರೂಪವನ್ನು ಕಾಣುವ ಎಂಥವರಿಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗದಿರದು.

ದೇವರುಗಳು

ಕೊಡಗಿನ ಆಯ್ದಪ್ಪಸ್ವಾಮಿ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ ಮೆಕ್ಕಿಕ್ಕಟ್ಟಿಯ ಅಪರೂಪವಾದ ಮರದ ಬೃಹತ್ ಮೂರ್ತಿಗಳು, ದಾಸರ ಹರಿಗೆಗಳು, ಹುಲಿದೇವರು, ಭೂ ತಾರಾಧನೆಯ ದೈವಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳು.

ಕೀಲುಗೊಂಬೆಗಳು

ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಬ್ಬವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಕೀಲುಗೊಂಬೆಗಳ ವೈಖರಿ ಅಚ್ಚರಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ತಲೆ ಕೈಗಳು ಕಾಲುಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ ತುಟಿಯನ್ನೂ ಚಲಿಸಬಲ್ಲಂಥ ಕೀಲುಗೊಂಬೆಗಳ ಅಪೂರ್ವ ಸಂಗ್ರಹ ಇಲ್ಲಿದೆ.

ತೊಗಲು ಗೊಂಬೆಗಳು

ಕನ್ನಡದ ಕಿಳ್ಳೆಕ್ಕಾತರ ಗೊಂಬೆಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಮುಂತಾದ ಹೊರನಾಡಿನ ತೊಗಲು

ಗೊಂಬೆಗಳನ್ನೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂದೂವರೆ ಅಡಿ ಎತ್ತರದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಏಳು ಅಡಿಗಳವರೆಗಿನ ಬಗೆಬಗೆಯ ಅಕರ್ಷಕ ಗೊಂಬೆಗಳಿವೆ.

ವಾದ್ಯ ವಿಶೇಷಗಳು

ಈ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಜಾನಪದ ವೃತ್ತಿಗಾಯಕ ಸಂಪ್ರದಾಯದವರ ಬಗೆಬಗೆಯ ವಾದ್ಯಗಳೂ ಇತರ ಜನಪದ ವಾದ್ಯವಿಶೇಷಗಳೂ ಇವೆ. ಕುಣಿಮಿಣಿ, ದುಡಿ, ಡಕ್ಕೆ, ದೇವರನ್ನು ಕರೆಯುವ ಬುರುಡೆ, ಕಂಚಿನ ಹರೆ, ಸಂಬಾಳ, ಕರಡೆಯ ವಾದ್ಯ, ಗುಮ್ಮಟಿ ವಾದ್ಯ, ರಣಕಹಣೆ, ಜುಂಜ ಪುನ ಗಣಿ, ಕಿನ್ನರಿ, ಚೌಡಿಕೆ, ಕಂಸಾಳೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವೈಭವೋಪೇತ ಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ಬೇಸಾಯದ ಉಪಕರಣಗಳು

ರಂಟಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವ ಬೆಳಗಾಂ ನೇಗಿಲು, ನೇಗಿಲುನೊಗಗಳ ವೈವಿಧ್ಯ, ಹಲುಬೆ, ಕುಂಟೆ, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ದನಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಬಳಸುವ ಮರದ ಗಂಟೆಗಳು, ಕರುಗಳು ಕದ್ದು ಹಾಲು ಕುಡಿಯುವುದನ್ನು ತಡೆಯುವ ಸಾಧನಗಳು, ಮೂಡೆ, ಎರಂಡೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಇತರ

ಬಹಳ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದ ಚಕ್ರಾಕಾರದ ಇಸ್ಪೀಟು ಎಲೆಗಳನ್ನು ಕಂಡಾಗ 'ಸ್ಪೀಡ್' ಎನ್ನುವವನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದನೆನ್ನಲಾದ ಎಲೆಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಪೂರ್ವಕಾಲದ್ದಿರಬಹುದೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹಾಲಕ್ಕಿಗೊಡರ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಧರಿಸುವ ಅಪೂರ್ವ ಹವಳದ ಸರಗಳು, ಹೆಣ್ಣು ಸಾಧನಗಳು, ನ್ಯಾಕೆ, ಬಗೆಬಗೆಯ ಹರಳುಗುಣಿ ಮಣಿಗಳು, ಬಹುಮನಿ ಕಾಲದವೆಂದು ತಜ್ಞರಿಂದ ಹೇಳಲಾಗುವ ತೈಲಚಿತ್ರಗಳು, ಅಪೂರ್ವ ಮಣಿಗಳ ಕಲೆ, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೂರಿಸುವ ತೊಟ್ಟಿಲು, ತಾಯಿಮಕ್ಕಳ ನೆಲವು, ಬೃಹತ್ ಹಾವುಗೆಗಳು, ಹಮ್ಮಿಣಿಗಳು, ಆಕಾಶ ದೀಪ, ಬಲಿಮಚ್ಚು ಒಡಿಕತ್ತಿ, ಪೀಚುಕತ್ತಿ, ಗಂಡುಗೊಡಲಿ ಹುಸಿಕೋವಿ ಮುಂತಾದ ಆಯುಧವಿಶೇಷಗಳು, ಉಡುಗೊಲೆಜ್ಜಿ, ಬೀಗಗಳು, ಸುಣ್ಣ ಕಾಯಿಗಳು, ಕುಟ್ಟಣಿಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ಅತ್ಯಂತ ಕುತೂಹಲಕಾರಿ ವಸ್ತುಗಳು ಈ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಲ್ಲಿವೆ.

ಸಿದ್ಧ ಗಂಗಾ

53

ಈ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಭಾಗದ ಲಿಯೂ ಅಲ್ಲಿನ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕುರಿತ, ಅವುಗಳ ಬಳಕೆಯ ರೀತಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ಭಾಯಾಚಿತ್ರಗಳು, ಆ ವಸ್ತುಗಳು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಲು ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತವೆ.

ದೇಶವಿದೇಶಗಳ ವಿದ್ಯಾಂಸರನ್ನು ಸೂಜಿಗಲ್ಲಿನಂತೆ ಆಕರ್ಷಿಸಿ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸುವ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮದಿಂದ ಮುನ್ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರತಿಘಳಿಗೂ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಜಾನಪದ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯದ ಕೀರ್ತಿ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿರುವ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾದ ಕುಟುಂಬವೊಂದಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ಕಂಬದ ತೊಟ್ಟಿಯ ಹಟ್ಟಿ ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತ ನೆಲೆವನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂಥ ಜೀವಂತ ಕುಟುಂಬದ ಸಾರ್ಥಕ ನೆಲೆವನೆಯ ಆ ನಾಲ್ಕು ಕಂಬಗಳೆಂದರೆ : ಕುಲಸತಿ ಪ್ರೌ. ದೇಜಗೌ, ಡಾ|| ಹಾ. ಮಾ. ನಾಯಕ, ಶ್ರೀ ಜೀಶಂಪ, ಶ್ರೀ ಪಿ. ಆರ್. ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿ. ಈ ಸಾರ್ಥಕ ನೆಲೆವನೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುನಿಂತಿರುವ ಈ ನಾಲ್ಕು ಆಧಾರಸ್ತಂಭಗಳ ಅರ್ಹನಿಶಿ ಶ್ರಮ ದೊರಕುತ್ತಿರುವವರೆಗೆ ಇದು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಲೇ ಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂದೇಹವೂ ಇಲ್ಲ.

ಕೆಲವು ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದರೆ ಈ ಹಕ್ಕಿನೋಟ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಲಾರದು ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಡಾ|| ಮಾಸ್ತಿವೆಂಕಟೇಶ ಆಯ್ಯಂಗಾರ್ ಅವರು ಭೇಟಿನೀಡಿ ಈ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದ ಬಗ್ಗೆ ಕಂಡುಬಂದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಆಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ "ಜನ ಜೀವನದ ಹಿಂದಿನ ಆ ಸಂಪನ್ಮ ಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತೆ ಕಾಣುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧಕವಾಗಬೇಕು" ಎಂದು ಹಾರೈಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗ ಅವರು ಭೇಟಿ ನೀಡಿ ಜನಪದ ಕಲೆಯ ಸಂಗ್ರಹ ಮತ್ತು ಸಂಗೋಪನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸುತ್ತ 'ಈ ದಿನೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಕೆಲಸ ನಡೆದು ನಮ್ಮ ಪುರಾತನದ ಬದುಕು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರತಿಫಲಿತವಾಗಲಿ' ಎಂದು ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಹಾರೈಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಕುಲಾಧಿಪತಿಗಳೂ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲರೂ ಆಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಧರ್ಮವೀರ ಅವರು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಹೀಗೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ: ಈಗಾಗಲೇ ಈ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅದ್ಭುತ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ನಡೆದಿದೆ ಕಾಲಕಳೆದಂತೆ ಜನಪದ ಕಲೆಗಳ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ಇದಾಗಬಲ್ಲದು ಎಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ."

'ಕಲಾತ್ಮಕವಾದ ಮತ್ತು ದಿನಬಳಕೆಯ ಅದ್ಭುತ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು: ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಶ್ರೀಮಂತಸಂಗ್ರಹ ನಡೆದಿದೆ ಯೆಂಬುದನ್ನು ಊಹಿಸಲು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ' ಎಂದು ಕೇಂದ್ರ ಸಂಗೀತ ನಾಟಕ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಶ್ರೀ ಕೆ. ಪಿ. ಎಸ್. ಮೆನನ್ ಅವರು ಶ್ಲಾಘಿಸಿದ್ದಾರೆ.

'ಈ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ವಸ್ತುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಗುಣ ಮತ್ತು ವೈವಿಧ್ಯಗಳನ್ನು ಕಂಡು ನಾನು ಬಹಳವಾಗಿ ಪ್ರಭಾವಿತನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಸಂಗ್ರಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಉತ್ಸಾಹ ಮತ್ತು ಅರ್ಪಣಾಭಾವವು ಮೆಚ್ಚತಕ್ಕ ಅಂಶವಾಗಿದೆ. ದೊರೆಯಬಲ್ಲ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಾಣಿಕೆಗಳಿಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಹೊಂದಿ ಇತರ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಇಂಥ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳೆಲ್ಲ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿ' ಎಂದು ದೆಹಲಿಯಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ಡಾ|| ಎಂ. ಎನ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ್ ಅವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

'ಈ ರೂಪದಲ್ಲಿ 'ಭೂತಕಾಲ'ವನ್ನು 'ಬಂಡಿವಿಡಿ'ವ ವಿಚಾರ ಹೊಳೆದ ಬುದ್ಧಿ, ಆ ಬುದ್ಧಿಯ ಪ್ರತಿಭಾವಂತ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ತಂದಿಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಿಜವಾಗಿ ಪ್ರಶಂಸನೀಯ' ಎಂದು ಕರ್ಣಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಎಸ್. ಭೂಸನೂರಮಠ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ರಷ್ಯದ ಕೇವ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಪ್ರೊ. ಐ. ಲೂಕಾಶುಕ್ ಅವರು 'ಈ ಅದ್ಭುತ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನಾನು ಆನಂದತುಂಬಿರುವೆ' ಎಂದು ಉದ್ಗರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

'ಸೂಕ್ಷ್ಮವ್ಯಾಸಂಗದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ ಸ್ಥಳಗಳೆಲ್ಲ ಈ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡೆ' ಎಂದು ಯು. ಎಸ್. ಎ. ಯ ಶ್ರೀ ಥಾಮಸ್ ಹಾಸ್ ಕಿನ್ಸ್ ಎಂಬವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ವುಮುಖರು. ಆ ಸಂಸ್ಥೆ ಚಿನ್ನದ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಆಚರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಅವರಿಗಷ್ಟು ಆನಂದವಾಗಿರಬೇಡ. ಅದನ್ನು ಅವರು ಸಮಾರಂಭದ ಕೊನೆಯ ದಿನ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಬಂದು ಹೇಳಿಯೂ ಬಿಟ್ಟರು !.

ಅಂದು ಅವರನ್ನು ಅದೆಷ್ಟು ಜನ ಮಾತನಾಡಿಸಲಿಲ್ಲ; ಅದೆಷ್ಟು ಜನ ಅವರ ಕೈ ಕುಲಕಲಿಲ್ಲ; ಅದೆಷ್ಟು ಜನರ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಅ.ನ.ಕೃ. ಕೈಯಾಡಿಸಲಿಲ್ಲ; ಅದೆಷ್ಟು ಜನ ಸ್ನೇಹಿತರನ್ನು ಅವರು ಭೇಡಿಸಲಿಲ್ಲ! ಸದಾ ಅವರ ಹಿಂದೆ-ಮುಂದೆ ಅಭಿಮಾನಿಗಳ ಗುಂಪು ಅದೊಂದು ಅಪೂರ್ವ ನೋಟ.

ಅ. ನ. ಕೃ. ಅಂದರೆ ಇಂತಹದೇ ನೆನಪುಗಳು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಸುಳಿಯುತ್ತವೆ.

ಅ. ನ. ಕೃ. ಸ್ವಭಾವ ಎಂತಹದು : ತಮಗೆ ಸರಿ ಎಂದು ಕಂಡದ್ದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಸಾರುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಹೆದರಲಿಲ್ಲ; ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಹೆದರಲಿಲ್ಲ; ಹಿರಿಯರ ಹೆಸರಿಗೆ ಹೆದರಲಿಲ್ಲ. ಹೇಳುವುದನ್ನು, ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಅನಿಸಿದ್ದನ್ನು ಘಟಾ ಘೋಷವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಆ ಕೆಚ್ಚು ಅ. ನ. ಕೃ. ಅವರದೇ; ಅವರಿಗೆ ಅವರೇ ಹೋಲಿಕೆ

ಕನ್ನಡದ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಅಭಿಮಾನ ಎಂತಹದು: ಸಾಹಿತಿಯಾಗಿ ಸ್ವತಃ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಸಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರು- ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಸ ಪುಸ್ತಕ ಬಂದರೆ, ಒಂದು ಹೊಸ ಪತ್ರಿಕೆ ಬಂದರೆ ಒಬ್ಬ ಸಾಹಿತಿಗೆ ಬಹುಮಾನ ಬಂದರೆ ಅವರು ತುಂಬಾ ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಾಹಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ಕಲಾವಿದರ ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ಮನೆಗೆ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗೆ ತುಂಬಾ ಅಭಿಮಾನ. ಅವರನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು; ಅವರ ಕಷ್ಟ-ಸುಖಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೈಲಾದ ನೆರವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರೆಂದು ಅವರು ನೇಮಕರಾದಮೇಲೆ, ಅಕಾಡೆಮಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರೆಂದು ಅವರು ನೇಮಕರಾದಮೇಲೆ, ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವರು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಯೋಜನೆಗಳು ಅದೆಷ್ಟೋ! ಬಹುಶಃ ಅವರು ಜೀವಿಸಿದ್ದು ಆ ಅವರ ಯೋಜನೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯಗತವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದೆಷ್ಟೋ ಸಾಹಿತಿಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಅ. ನ. ಕೃ.ಗೆ ಯಾವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ಇರ

ಲಿಲ್ಲ? ಏನನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರು ಬರೆಯಲಿಲ್ಲ? ಸಾಮಾಜಿಕದಿಂದ ಇತಿಹಾಸ-ಪುರಾಣಗಳವರೆಗೂ ಅವರಿಗೆ ವಸ್ತು ಒದಗುತ್ತದೆ. ಪುಟಗಟ್ಟಲೆ ಕಾದಂಬರಿ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಅವರ ಲೇಖನಿ, ಕೆಲವೇ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಕತೆಗಳ ಸೊಗಸು, ಆ ತಂತ್ರ, ಅವರ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಆ ವ್ರತ, ಅವರ ವಿಚಾರಗಳ ಆ ಸರಣಿ.... ಒಂದೇ..... ಎರಡೇ..... !

ಅ. ನ. ಕೃ. ಅವರ ಸ್ನೇಹಪ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದಂತೆ ಪ್ರವಾಸಪ್ರಿಯರೂ ಕೂಡ. ನಾಡಿನ ಉದ್ದಲಕ್ಕೂ ಮತ್ತು ಹೊರಗಡೆಯೂ ಅವರು ಸಂಚರಿಸಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಅವರ ಅಭಿಮಾನಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅಸಾರ. ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರೂ ಸ್ವಾಗತ, ಸನ್ಮಾನ. ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ, ಶಿಲ್ಪಕ್ಕೆ, ಕಲೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯಾವುದೇ ವಿವರಗಳನ್ನು ಯಾರು ಹೊಗಳಿದರೂ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. .... 'ಏನು, ಇದು ಪಾಳೇಗಾರರು ಕಟ್ಟಿದ ಕೋಟೆಯೋ? ಈ ಸಣ್ಣ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದೆಯೋ? ಇವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಾಪಾಡಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕಪ್ಪ'— ಹೀಗೆ ಅದೆಷ್ಟು ಜನಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದ್ದರೋ !

ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಸಾವಿರಾರು ಜನ ಬರುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಒಬ್ಬರಿಗೂ ಒಂದೊಂದು ಕೆಲಸ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರಿಗೆ "ಅನ್ನಪೂರ್ಣ"ದ ದಾರಿ: ಅಲ್ಲಿರುವ ಅ. ನ. ಕೃ. ಅವರನ್ನು ಕಾಣುವ ಸಡಗರ. ಅವರೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡುವ ಕಾತರ. ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕವನ್ನೋ, ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನೋ ತೋರಿಸಬೇಕು, ಅವರ ಸಲಹೆ-ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು, ಅವರೊಂದಿಗೆ ಕಾಫಿ ಕುಡಿಯಬೇಕು— ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಅನೇಕ ಅಭಿಮಾನಿಗಳ ಆಶೆ. ಹೀಗಾಗಿ "ಅನ್ನಪೂರ್ಣ" ಸದಾಭರ್ತಿ, ಅದರೂ ಅನಕ್ಕು ಉದಾರ.

ಅ. ನ. ಕೃ. ಅಷ್ಟೊಂದು ಜನಪ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದುದರಲ್ಲಿ, ಆ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯ ಗುಟ್ಟೇನು? ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ.

'ಅ. ನ. ಕೃ. ಇನ್ನಿಲ್ಲ' ಎಂಬ ಸುದ್ದಿ ನಾಡಿನಾಡ್ಯಂತ (9-7-1971ರಂದು) ಕಾಳ್ಗಿಚ್ಚಿನಂತೆ ಹಬ್ಬಿತು. 'ನಂಬಬಹುದೇ? ಇಷ್ಟುಬೇಗ ಹೀಗೆ ಆಗಬಹುದೇ?' ಎಂಬಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ. ಅದರೂ ನಂಬಲೇಬೇಕಾದ ಸತ್ಯ

ಘಟನೆ ನಡೆದುಹೋಗಿತ್ತು. ಅವರ ಅಂತಿಮ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ
ಅಂದು ಅದೆಷ್ಟು ಜನ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಧಾವಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅನಂತರ
ನಾಡಿನ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ ಶೋಕಸಭೆ,
ಶ್ರದ್ಧಾಂಜಲಿ ಸಭೆಗಳ ವರದಿಗಳು ಆ ತಿಂಗಳುದ್ದಕ್ಕೂ
ಒಂದೇ ಸಮನೆ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದುವು. ಪತ್ರಿಕೆ
ಗಳೂ ಆಗ್ರ ಸಂಪಾದಕೀಯಗಳನ್ನು ಬರೆದು, ವಿಶೇಷ
ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ ಆ. ನ. ಕೃ. ಅವರ ನಾಡು
ನುಡಿಗಳ ಸೇವೆಯನ್ನು ಹಾಡಿಹೊಗಳಿದುವು. ಇನ್ನೆಷ್ಟೋ
ಕಡೆ ಅವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು, ಪುಸ್ತಕ
ಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಯಿತು. ಇದೆಲ್ಲಾ
ಏನು ?

ಆ. ನ. ಕೃ. ಅವರ ನಾಡು-ನುಡಿಗಳ ಸೇವೆಯನ್ನು

ಜನತೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಅದರ ಸಂಕೇತ
ವಾಗಿ ಈ ಬಗೆಯ ಕೃತಜ್ಞತಾ ಭಾವನೆಗಳು ಪ್ರಕಟವಾ
ದುವು.

‘ಕನ್ನಡನಾಡು-ನುಡಿಗಳ ಉತ್ಕಟಾಭಿಮಾನಿ, ನಾಡು
ನುಡಿಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕಿತ್ತಲು ತ್ರಿಕರಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ
ಶ್ರಮಿಸಿದ ಶ್ರದ್ಧಾಳು, ಸಾಧಕ, ಕನ್ನಡದ ಹಿತ್ತೈಸಿ, ಸ್ನೇಹ
ಪ್ರಿಯ’— ಆ. ನ. ಕೃ. ಒಬ್ಬ ಸ್ವಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ, ಈ ತಲೆ
ಮಾರಿನ ಸಮಿಷ್ಟಶಕ್ತಿಯ ಸಂಕೇತ. ಅವರನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದ
ಅವರನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸಿದ್ದ, ಅವರೊಂದಿಗೆ ಓಡಾಡಿದ್ದ
ಆ ನೆನಪು ಜೀವನದ ಸಾರವತ್ತಾದ ಭಾಗವಾಗಿರುತ್ತದೆ
ಅವರನ್ನು ಬಲ್ಲವರಿಗೆ.

(73ನೇ ಪುಟದಿಂದ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ)

ಮಾ ನ ವ ಮಿ ಹ ರ ಕೆ ಯ ಪ ದ ಗ ಳು

ಮೆಳೆ ಬಂದು ಬೆಳೆ ಬೆಳೆದು ಇಳಿತಣಿಯಲೆಂದು
ತಿಳಿಗೊಳಗಳು ಕೈ ಗೋವ್ವಳು ಕರೆಯಲೆಂದು
ನಳಿನ ಮುಣಿಯರು ಸುಪುತ್ರರ ಪಡೆಯಲೆಂದು
ಗೆಲುವಿಂದ ಹರಸಿದವು ಬಾಲಕರು ಬಂದು

||೪||

ಬಣ್ಣ ಬಂಗಾರ ಪುಣ್ಯವು ಹೆಚ್ಚಲೆಂದು
ಹಣ್ಣು ಸಕ್ಕರೆ ಹಾಲು ಅನುದಿಗಳೆಂದು
ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳು, ನೀವು ತಣ್ಣಗಿರಲೆಂದು
ಬಣ್ಣ ಸೀ ಹರಸಿದವು ಬಾಲಕರು ಬಂದು

||೫||

ಹಾಲುಳ್ಳ ಕಾಲದಿ ಹಬ್ಬವ ನಾಡಬೇಕು
ಗಾಳಿ ಬಂದಾಗಲೇ ತೂರಿಕೊಳಬೇಕು
ಮೇಲು ಭಾಗ್ಯದಲಿ ನಂಟರ ಪೊರೆಯಬೇಕು
ಪಾಲಿಸಿ ಉಡುಗೊರೆಯ ನಾವಾಡಬೇಕು

||೬||

ಕೊಡಬೇಕು ಉಡುಗೊರೆಯ ಪೊಡವಿಯೊಳ್ ಕೀರ್ತಿ
ಬಿಡದೆ ಬೇಡುವುದು ಸತ್ಪಾತ್ರ ಮೆಯಶಕ್ತಿ

ಸಿದ್ಧಗಂಗಾ

ತಡಸಿಲ್ಲ ಇಂದು ನಾಳೆಂಬುದಪಕೀರ್ತಿ
ನುಡಿದ ಮಾತ್ರದಿ ಕೊಡುವುದು ನಿಮಗೆ ಅರ್ತಿ

||೭||

ಕೊಟ್ಟಿರಿಸಿ ಕೇಳಬಂದವರಲ್ಲ ನಾವು
ಬಿಟ್ಟಬೀಡಾರ ತೆಗೆಯನ್ನದಿರಿ ನೀವು
ಕಷ್ಟಲೋಭಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ನಾವು
ಕೊಟ್ಟುಕಳುಹಿಸಿ ನಮಗೆ ಉಡುಗೊರೆಯ ನೀವು

||೮||

ಅಳಿಯನುಡುಗೊರೆಯಲ್ಲ ಮುನಿದು ಕೇಳುವರೆ !
ಬಳಿಯ ಸಂಬಳವಲ್ಲ ನಿಂತು ಕಾಡುವರೆ !!
ಹಳೆ ಸಾಲವಲ್ಲ ಹಗಲಿರುಳು ತಿರುಗುವರೆ !!!
ಅಳಿ ಮನಸುಮಾಡದಲೆ ಕೊಡಿ ಕೀರ್ತಿ ಬರಲಿ

||೯||

ಕಡಲೆ ಬೆಲ್ಲವು ಕೊಬರಿ ನಮಗಾಗಬೇಕು
ಉಡುಗೊರೆಯು ತೇಜ ನಮ್ಮಯ್ಯಗಳಿಗೆ ಬೇಕು
ಕಡುಕು ಕಂಠಾಭರಣ ನಿಮಗಿರಲಿ ಬೇಕು
ಸಡಗರದಿ ಹೂ ಗಂಧ ನಮಗೆ ಕೊಡಬೇಕು

||೧೦||